

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

VOJENSKÁ MYSL

DVACÁTÝ PRVNÍ ROČNÍK

1

**Vojenská mysl je teoretický časopis
diskusní povahy**

**Uvádí osobní názory autorů,
které nelze považovat za oficiální
názory ministerstva národní obrany**

50 let KSČ a úkoly ČSLA

V letošním roce tomu bude 50 let, kdy se v třídních bojích proti domácí i zahraniční buržoazii a pod vlivem Velké říjnové socialistické revoluce zrodila naše Komunistická strana Československa. Jako předvoj naší dělnické třídy a v duchu zkušeností KSSS a mezinárodního revolučního hnutí organizovala boj za zájmy pracujících v předmnichovské republice, stála v čele národně osvobozenického boje našich národů proti hitlerovskému fašismu, odrazila nápor buržoazie v Únoru roku 1948 a vede náš lid cestou budování socialismu.

S všestrannou internacionální pomocí SSSR a dalších socialistických zemí vyvedla naši společnost z krize nedávných let, vypořádala se s pravicově oportunistickými živly ve svém vedení a usiluje o dosažení plné konsolidace ve všech odvětvích našeho života. Dosažené pozitivní výsledky dokazují, že politický kurs, nastoupený ÚV KSČ v dubnu roku 1969, plně odpovídá zájmům dělnické třídy, celé společnosti i mezinárodního komunistického hnutí.

Je zvláště významné, že Komunistická strana Československa dosahuje těchto pozitivních výsledků právě před padesátým výročím svého založení, že do tohoto jubilea vstupuje jednotná a akceschopná.

Linie, kterou ÚV KSČ na prosincovém plénu v roce 1970 rozpracoval, je logickým vyústěním a pokračováním dosavadní jedenapůlleté práce strany. Ve všech oblastech respektuje současný stav, určuje náročné, ale reálné úkoly, které směřují k dalšímu rozvoji socialistické společnosti, k posílení jejího socialistického charakteru, k rozvíjení ekonomiky, životní úrovně lidu, k upevnění jednoty a síly socialistického tábora.

Padesáté výročí založení KSČ je tedy hrdou bilancí dosavadní činnosti strany a výsledků, kterých pracující lid pod jejím vedením dosáhl. Je i neméně významnou bilancí boje KSČ za vytvoření skutečně lidové armády, za její přeměnu v moderní, dobře vybavenou, třídně a politicky vyspělou a bojeschopnou armádu, která ve svazku armád Varšavské smlouvy je připravena plnit společné úkoly obrany socialismu.

Na počest tohoto slavného výročí se znovu rozvíjí mezi našimi pracujícími a v ČSLA socialistické soutěžení — aktivní a iniciativní přístup k plnění úkolů jako výraz souhlasu a podpory nové politiky KSČ.

Podařilo se prorazit pasivitu a lhostejnost a postupně přejít od slov k činům. Začíná se uplatňovat zásada vytyčená červnovým plénem ÚV KSČ v roce 1970 „Jak budeme pracovat — tak budeme zítra žít“. V rozporu s předchozími snahami pravicových oportunistů, kteří se mimo jiné snažili zdiskreditovat socialistické soutěžení a tlumit iniciativu mas, rozvracet pracovní morálku apod., práce pro společnost se stává opět věcí cti.

Uvědomělá práce pro společnost, rozvoj aktivity a iniciativy má objektivní základ v existenci socialistické společnosti a znamená, jak učí Lenin, neméně významný převrat, jakým bylo uchopení politické moci. Proto také přikládal velký význam „subotníkům“ jako jedné z hlavních forem tohoto nového vztahu ke společnosti a označoval je za základ velké tvůrčí iniciativy lidu, který se osvobodil z kapitalistických pout.

„Socialismus,“ říká Lenin, „nejen nepodvazuje soutěžení, nýbrž naopak, poprvé umožňuje rozvinout je opravdu široce, opravdu v masovém rozsahu, přitáhnout skutečně většinu pracujících k takové činnosti, v níž mohou ukázat co dovedou, v níž mohou rozvíjet své schopnosti a v níž se mohou projevit talenty, kterých je v lidu obrovské množství...“¹⁾

Bez rozvoje schopností, talentů, bez uvědomělé aktivní účasti nejširších vrstev pracujících nelze socialistickou společnost úspěšně rozvíjet. Bez nich nelze ani úspěšně budovat armádu jako třídní mocenský nástroj socialistického státu.

Náročné úkoly uplynulého výcvikového roku, při jejichž plnění bylo dosaženo řady pozitivních výsledků, vyžadovaly velké úsilí všech příslušníků armády, vyžadovaly aktivní a iniciativní přístup k nim.

V podstatě se podařilo, že ČSLA jako celek se semkla na pozicích současné politiky KSČ, že se stala pevným článkem obranného systému socialistických zemí. Tím byly vytvořeny vhodné předpoklady pro plnění úkolů v tomto výcvikovém roce, který musí být rokem rozhodného a jednotného nástupu k dokončení všestranné a plné konsolidace ČSLA, který musí být rokem podstatného zvýšení bojové pohotovosti armády tak, aby tato byla schopna v součinnosti s ostatními socialistickými armádami zabezpečit výsledky socialismu proti vnitřnímu i vnějšímu nepříteli.

Proto také hlavním úkolem pro tento výcvikový rok je „všestranně upevňovat ČSLA jako neoddělitelnou součást armád Varšavské smlouvy, připravenou ke společnému odrazení jakéhokoli imperialistického útoku a k úplnému zničení nepřítelů.“

Tento hlavní úkol ČSLA je konkretizován pro jednotlivé druhy vojsk ve výcvikových dokumentech a směrnicích. K jeho splnění je nezbytné zaměřit jednotné úsilí velitelů, pracovníků štábů, stranickopolitických orgánů, stranických a mládežnických organizací za plného využití zkušeností Sovětské armády.

Zdůrazňují, že z vytyčených úkolů nelze nic slevovat. Jejich plnění bude náročně kontrolováno a z nedostatků budou vyvozovány přísné závěry.

V ČSLA je tíživá kádrová situace, početní stavy nejsou všude naplněny a existuje řada jiných, doposud nevyřešených problémů. Známe velké pracovní vypětí řady důstojníků, praporčíků, poddůstojníků, vojáků a občanských pra-

¹⁾ Lenin, Spisy 26, str. 391

covníků a důsledky z toho vyplývající. Svědčí o uvědomělém přístupu většiny příslušníků ČSLA a občanských pracovníků k plnění úkolů. Přesto však cesta vpřed není, jak někteří funkcionáři navrhuji, ve snižování úkolů nebo v jejich povrchním plnění, či v malé náročnosti. To vše by znamenalo vědomé oslabování bojeschopnosti armády. Cesta není ani v trvalém přetěžování příslušníků armády a občanských pracovníků, neboť to by vedlo ke stejným důsledkům.

Cesta je ve zkvalitnění a vysoké úrovni řídicí a organizační práce, v racionalizaci práce štábů, v odhalování a využívání rezerv, ve vyvolání, udržení a ocenění aktivity a iniciativy příslušníků armády a občanských pracovníků, v socialistickém vztahu k vojenské službě, v dosažení vysokého stupně uvědomělosti a pocitu osobní odpovědnosti za splnění úkolů obrany socialistické vlasti, v důsledném plnění funkčních povinností, požadavků přísahy a řádů.

Jinou cestou, chceme-li zůstat na třídních pozicích, jít nemůžeme a také nepůjdeme.

V důsledku stoupající technice armády a z toho vyplývajících změn ve vojenství nabývá na významu požadavek upevňování uvědomělé kázně všech příslušníků ČSLA.

V současných podmínkách přípravy vojsk již nepostačuje, aby každý příslušník naší armády plnil úkoly přesně, včas a bez odmluv. Dnes je nezbytné, aby je mimo tyto požadavky plnil také samostatně, iniciativně, aby promýšlel jak nejlépe úkol splnit.

Proměnlivost bojových situací a jejich rychlý spád nedovolí, aby jednání a činnost jedince i malých kolektivů v boji byla do všech podrobností řízena rozkazy velitele. Na stupni jejich uvědomělosti, samostatnosti, sebekázně, iniciativy bude často záviset úspěch či neúspěch bojové činnosti.

Je proto nezbytné při výchově k uvědomělé kázni, v níž jak ukázalo celarmádní shromáždění v Brně máme značné nedostatky, věnovat i těmto rysem zvýšenou pozornost a dbát na to, aby celý systém výchovy a výcviku vojáka uvědomělou kázeň prohluboval, aby pozitivně ovlivňoval osobní rysy a charakterové vlastnosti každého příslušníka ČSLA. Je též nezbytné se vši vážností se vrátit k usnesení předsednictva ÚV KSČ ze dne 17. 11. 1964 „K některým naléhavým otázkám kázně v ČSLA“ a důsledně je v každodenní práci prosazovat, neboť je pro nás platnou a závaznou směrnicí.

Chceme-li dosáhnout trvalé uvědomělé kázně, musíme si rovněž uvědomit, že kázeň je morální a politický faktor, který se v konečné fázi stává jednou z rozhodujících vlastností vojáka, že o její vytváření je nezbytné cílevědomě a trvale usilovat, že to není záležitost jednorázové kampaně či akce. Uvědomělá kázeň je produktem celého výchovného působení, v němž se promítá politická výchova, výcvik, organizovanost denního života vojsk, vzdělávací proces. Prakticky to znamená, že výchova ke kázni musí být obsažena v celém systému vojenského života, že je to trvalý úkol všech velitelů, stranickopolitických orgánů, stranických a mládežnických organizací v ČSLA.

Je-li voják vnitřně ukázněn, je-li to jeho charakterová vlastnost, pak v různých bojových a životních situacích jedná většinou ukázněně, uvědoměle plní úkoly, neboť normy kázně jsou mu vlastní, vyplývají z jeho vnitřního přesvědčení a potřeby jednat v jejich duchu, podřizovat osobní zájmy zájmům společnosti.

Náročné úkoly v tomto výcvikovém roce takovýto uvědomělý přístup vojáků nezbytně vyžadují. Proto také na tuto oblast, na důsledné plnění přísahy a řádů klade výcvikový rozkaz na rok 1971 takový důraz.

Soudobé pojetí kázně zvýrazňuje i požadavek samostatného, iniciativního a aktivního přístupu k plnění úkolů.

Kolem tohoto problému se vedly a vedou diskuse. Často se naráží na otázku, zda je možné v ČSLA — která je přísně organizovaná, kde je přesně vymezena funkce a úloha každého jednotlivce řády a předpisy, kde jeden ze základních principů výstavby armády je centralismus a nedílná velitelská pravomoc — projevat a rozvíjet aktivitu a iniciativu.

Je třeba vidět, že tak jako v socialistické společnosti, i v socialistické armádě je uvědomělý, iniciativní přístup k daným úkolům základním a nezbytným předpokladem. Iniciativa a aktivita jsou významné morálně politické vlastnosti, které umožňují, jsou-li správně usměrňovány, lépe plnit vojenské povinnosti stanovené přísahou, řády a rozkazy. Navíc soudobý boj a způsob jeho vedení aktivitu a iniciativu plně předpokládá. Příkladem z Velké vlastenecké války či ze současných spojeneckých cvičení je dostatek.

Je tedy třeba méně o iniciativě mluvit a více ji cílevědomě rozvíjet a upevňovat.

Konsolidační proces a zesilující se pozitivní tendence rozvoje v naší společnosti vytvářejí pro rozvoj aktivity a iniciativy v ČSLA stále příznivější podmínky. Významným projevem této aktivity a iniciativy je právě socialistické soutěžení. První zkušenosti v tomto směru jsme získali při organizování soutěží ke 100. výročí narození V. I. Lenina a k 25. výročí osvobození Československa Sovětskou armádou.

Jeich obsahové zaměření a dosažené výsledky dokazují, že tento směr rozvoje aktivity a iniciativy je správný. Je však nezbytné pozvednout socialistické soutěžení v ČSLA na vyšší úroveň, plně je spojit s úkoly bojové a politické přípravy, vyvarovat se dřívějších chyb, zejména porušování zásady dobrovolnosti, honbu za velkým počtem závazků, projevy formalismu, nepravdivé vyhodnocování apod.

Při organizování a rozvoji socialistického soutěžení v ČSLA — vedle specifických stránek, např., že je socialistická soutěž rozvíjena v podmínkách nedílné velitelské pravomoci, že se soutěží převážně v nevýrobní sféře, že soutěžící kolektivy spolu žijí poměrně krátkou dobu apod. — je nezbytné dodržovat obecně platné leninské zásady pro rozvoj socialistické soutěže.

Mezi ně v první řadě patří zásady dobrovolnosti, vlastního přesvědčení a uvědomělosti. K účasti v socialistickém soutěžení nelze nikoho nutit. To je otázka cílevědomé politickovýchovné práce. Je nezbytné usilovat o to, aby se všichni příslušníci armády a občanskí pracovníci plně ztotožnili se současnou politikou KSČ, aby ji přijali za svou, aby pochopili, že odpovídá jejich zájmům a potřebám. Na základě toho, aby pochopili místo a úlohu ČSLA v obranném socialistickém systému, aby přesně znali vytyčené úkoly a cíle, a přijali je za své, aby v jejich vědomí pojem „musíš“ byl nahrazen pojmem „já chci“. Na tomto základě je pak možné socialistickou soutěž v ČSLA úspěšně rozvíjet.

Hodnocení socialistické soutěže je další leninská zásada, kterou musíme plně respektovat.

V současné době již není takový problém vyvolat aktivitu a uzavřít závazek.

Problémem je tuto aktivitu trvale udržovat a organizovat činnost tak, aby přijatý závazek byl splněn při zachování všech náročných kritérií. Často je cílevědomá činnost některých velitelů, stranickopolitických orgánů, stranických a mládežnických organizací zaměřena jen na období přijetí a vyhlášení závazků. Dalšímu náročnějšímu období, které má být naplněno činností prací,

zaměřenou na udržení aktivity a na vytváření podmínek pro splnění závazků, není mnohdy věnována náležitá pozornost. Tím dochází nejen k neplnění nebo k formálnímu splnění závazků, ale i k formování negativních vztahů soutěžících i organizátorů soutěže k socialistické soutěži, k její profanaci, k narušování morálně politických vlastností k utváření nesprávného vztahu k úkolům, k vojenské službě vůbec.

Jednou z cest, jak udržet trvalou aktivitu soutěžících i organizátorů soutěže, je pravidelné a objektivní hodnocení. Takovéto hodnocení, pomocí něhož dostává účastník soutěže i organizátor informace o svém úspěchu či neúspěchu, o postoji společnosti k výsledkům jeho činnosti je významným motivačním faktorem, který podněcuje aktivitu, je-li hodnocení objektivní, nebo tuto aktivitu tlumí, je-li neobjektivní.

Nic nedokáže vyvolat větší pocit křivdy u příslušníků armády či u občanských zaměstnanců a v důsledku toho i nechuť k aktivnímu plnění vojenských povinností, než je nevšimavost nadřazených, neocenění iniciativy, nebo nespravedlivé vyhodnocení.

Taková praxe vyvolává i konflikty mezi soutěžícími a hodnotícími, narušuje vztahy mezi nimi, podlamuje autoritu hodnotícího, nepřivádí soutěžící k uvědomělému přístupu při plnění úkolů.

Neméně důležitou leninskou zásadou je zobecňování a předávání zkušeností ze socialistické soutěže. Realizovat tuto zásadu je velmi náročné. Nestačí totiž jen posbírat a popsat dobré zkušenosti a říci druhým: dělejte to také tak. Taková, v armádě dosti často používaná praxe nepřináší plný efekt, zůstává na úrovni obecných, málo účinných výzev a přání.

Předávat zkušenosti znamená tyto zkušenosti studovat, všestranně je analyzovat. Je nezbytné mimo jiné zkoumat za jakých podmínek, předpokladů a pro ten který kolektiv dosahuje trvale dobrých výsledků v socialistické soutěži. Je třeba zkoumat, zda je možné tu kterou zkušenost, či poznatek zobecnit u celého nebo i u jiného druhu vojska, co všechno je nezbytné učinit a jaké podmínky vytvořit, aby se určitá zkušenost jinde vůbec mohla uplatnit apod. Hovoříme-li o zobecňování zkušeností, nemyslíme jen na oblast socialistického soutěžení vojáků v základní službě a úlohu jednotlivých orgánů v ní, ale i oblast rozvoje aktivity a iniciativy vojáků z povolání.

I když většina vojáků z povolání přistupuje zodpovědně k plnění úkolů a nešetří v tomto směru svých sil ani času, přesto do jisté míry přešlapujeme v této oblasti na místě. Nám nejde o to, abychom v armádě trvale pracovali s vypětím svých sil, za cenu toho, že ohrozíme své zdraví, že nebudeme znát své rodiny, ale abychom pracovali s přehledem a promyšleně, abychom s využitím všech možností soudobého rozvoje vědy a techniky dosáhli vysokého stupně organizace práce, aby nám zbyl i čas na rodinu, na další sebevzdělání a na vlastní zájmy.

Rozvoj aktivity a iniciativy vojáků z povolání a občanských pracovníků a zobecňování zkušeností z této oblasti by měl být orientován na racionalizaci práce jednotlivce i celých štábů, na hledání a využívání rezerv, které máme, na oživení zlepšovateľského hnutí apod.

Možností v tomto směru máme dost. Je to např. oblast soustavné přípravy a zvyšování kvalifikace kádrů, je to oblast získávání a využívání dostupných informací pro přijímání optimálních řešení, rozkazů a nařízení, je to oblast přípravy a vedení různých cvičení, ukázkových a metodických zaměstnání, kontrolní oblast s důrazem na využívání získaných poznatků a na poskytování

konkrétní pomoci podřízeným, je to realizace sovětských zkušeností, naše rozborová činnost, styl a metody práce, materiální a výcviková základna, administrativa atd.

Rozhodující místo v řízení a organizování socialistické soutěže mají velitelé a náčelníci, kteří musí za pomoci stranickopolitických orgánů, stranických a mládežnických organizací v každodenní praxi učinit vše pro rozvoj socialistické soutěže. Oni znají úkoly a jejich cíle, ale i zámysly vyšších orgánů. Znají konkrétní situaci a potřeby jednotek. Mohou proto nejlépe určovat obsah a hlavní směry rozvoje socialistické soutěže, získávat kolektivy a cílevědomě s nimi pracovat. Mohou a musí také vytvořit potřebné časové, materiálně technické, kádrové a organizační předpoklady pro její rozvoj.

Musí si uvědomit, že o jejím úspěchu rozhodují vždy čtyři základní podmínky, a to aby podřízení chtěli, aby měli potřebné návyky a znalosti, aby mohli dělat to, co od nich požadujeme, aby jejich činnost byla pravidelně a objektivně hodnocena.

Realizace těchto podmínek kladé vysoké nároky na politickou vyspělost velitelů a náčelníků, na jejich odborné znalosti, pedagogické a organizační schopnosti nezbytné pro výchovu a výcvik podřízených.

Obsah a směr rozvoje aktivity a iniciativy v ČSLA, kromě „Směrnic pro socialistickou soutěž“, určují „Výzva IV. celoarmádní konference výtečníků bojové a politické přípravy“, „Mikulovská výzva“, „Štafeta bojových pozdravů straně“ apod. Takový přístup k plnění úkolů je velmi cenný. Je nezbytné tuto iniciativu všestranně podporovat a rozvinout ji a vytvořit potřebné podmínky i u ostatních jednotek a štábů.

V souvislosti s tím mají zvláštní význam soutěže jednotlivců a malých kolektivů, které představují vyšší typ socialistické soutěže v ČSLA.

U „Vzorného vojáka“ a u „Vzorné jednotky“ nejde již jen o odborné znalosti. Tam se již musí plně odrážet jednota odborně technických a morálně politických kvalit, jednota kázně, pořádku a organizovanosti, vztahy soudružství a vzájemné pomoci, boj proti falešnému kamarádství, proti pasivitě, lhostejnosti a průměrnosti.

Měřítkem tohoto vyššího typu socialistické soutěže jsou výsledky v bojové a politické přípravě, výsledky ve výchovném procesu, v přesném plnění přísahy a řádů, v pozvedávání zaostávajících na vyšší úroveň.

Vzorné jednotky se podstatou svého života, svým uvědomělým vztahem k práci a k plnění úkolů velmi přibližují brigádám socialistické práce.

Zdůrazňuji tyto skutečnosti proto, že v ojedinělých případech se v soutěži o získání titulu „Vzorný voják“ či „Vzorná jednotka“ přeceňují vojenskoodborné hodnoty na úkor hodnot morálně politických, že se v ojedinělých případech i snižují nároky při posuzování kritérií, které jsou pro udělení titulu rozhodující. Tím dochází k profanaci socialistické soutěže, k vážným politickým chybám, k uvědomělému snižování bojové pohotovosti. Takový sebeklam by mohl mít v konkrétní bojové situaci za následek nesplnění úkolu, popřípadě i zkázu jednotky. Nám přece nejde a žádnému funkcionáři socialistické armády nemůže jít o honbu za tituly, které nejsou podloženy konkrétními a náročně posouzenými výsledky. Takový hazard v dnešním třídně rozděleném světě si nesmí v naší armádě nikdo dovolit. Naopak, všechny své síly je nutné věnovat posilování všestranné bojové pohotovosti a připravenosti ČSLA — celého obranného systému socialistického tábora. Soudruh Husák na červnovém plénu ÚV KSČ v roce 1970 k této otázce řekl: „Tváří v tvář narůstající agresí-

vitě a vojenskopolitickým provokacím současného imperialismu stavíme upevnění obranyschopnosti naší země i upevnění spolupráce ozbrojených sil Varšavského paktu mezi přední úkoly naší strany a společnosti.“

Aktivní a iniciativní přístup k výcvikovým úkolům, rozvoj hnutí konkrétních závazků, úsilí a získání druhé odbornosti a zastupitelnosti, úsilí o získání titulu „Vzorný voják“ a „Vzorná jednotka“, racionalizace práce každého z nás, to bude náš nejlepší příspěvek a dar KSČ k jejímu padesátému výročí.

V tom se také projeví náš přístup k realizaci výsledků prosincového pléna ÚV KSČ. Jednotlivé dokumenty tohoto významného zasedání příslušníci ČSLA se vši vážností projednali, souhlasili s nimi a vyslovili jim plnou podporu.

Jde o to, aby nezůstalo jen u slov, ale abychom přistoupili k aktivnímu a uvědomělému plnění přijatých opatření a úkolů na tento výcvikový rok. Ne slova, ale konkrétní činy a výsledky naší práce jsou rozhodujícím kritériem našeho vztahu k politice Komunistické strany Československa.

Je nutno dále upevňovat a zlepšovat náš lidově demokratický státní aparát, aby zvládl všechny úkoly, které nám vyvstanou na cestě k socialismu... Nutno bdít nad tím, aby do státního aparátu, zejména do jeho ozbrojených složek — Sboru národní bezpečnosti a armády — nepronikly protilidové, protistátní a reakční živly, a pokud tam ještě zůstaly, tedy je odhalovat a odstraňovat. Reakci musí být jasné, že v tomto směru nebudeme dělat žádné polovičatosti. Své čestné místo jako věrná stráž lidově demokratické republiky vybojovala si také naše lidová milice. Budeme i nadále naši lidovou milici budovat a posilovat.

(K. Gottwald, z referátu na IX. sjezdu KSČ dne 25. května 1949.)

Vojenská strategie a strategické myšlení

Po skončení druhé světové války se nesmírně zvýšil zájem o vojenskou strategii a o vojenskostrategické myšlení. Strategickými problémy se začali zabývat filosofové, politici, sociologové, fyzici i matematici. I když se setkáváme v literatuře západních zahraničních autorů s celou škálou významů a termínů (jako velká, nejvyšší, obecná, všeobecná, státní, národní strategie nebo strategie zdržovací, strategie „studené“, globální nebo omezené války), můžeme se ztotožnit s konstatováním, že **vojenská strategie na Západě je stále více chápána jako synonymum politiky**¹⁾. Někteří buržoazní vojenští teoretici jdou ve výkladu pojmu strategie do značně obecných, téměř abstraktních definic. Tak např. francouzský generál André Beaufre definuje strategii jako „umění ovládat dialektické působení vůlí, které k řešení svého konfliktu používají síly“ nebo „umění zaměřit sílu k dosažení politických cílů“²⁾.

Socialistická vojenská věda nerozšiřuje pojem vojenské strategie za hranici vojenské oblasti. Vždy ji chápala a chápe i dnes jako nedílnou součást vojenského umění, jako nejvyšší stupeň jak v teorii, tak i v praxi přípravy a vedení ozbrojeného zápasu ve válce, jako oblast činnosti nejvyššího politického i vojenského vedení s cílem koordinovat použití ozbrojených sil k dosažení stanovených politických cílů³⁾.

Vedle této skutečnosti můžeme však uvést celou řadu příkladů, kdy pojmy „strategie, vyšší strategie, strategické myšlení“ apod. používají i klasické marxismu-leninismu, sovětsí vojenští teoretici a další socialističtí vědci nejen v mnoha nevojenských oblastech (zejména v politice, v třídním boji proletariátu, ve společenských vědách, diplomacii apod.), ale i ve vojenské vědě (např. M. V. Frunze) k označení vědecky založené přípravy a vedení velkých akcí ke splnění předem definovaných rozhodujících úkolů, jež vedou k dosažení základních, relativně stálých cílů.

Ke správnému porozumění oběma pojmům — zejména však k hlubšímu pochopení zcela odlišných názorů socialistických a buržoazních teoretiků na další rozvoj a **možnosti strategie** a strategického myšlení — může nejlépe pomoci marxisticko-leninská historická metoda rozboru pojmu strategie.

Všimněme si proto nejprve, kdy a jak strategie vznikla, jak se vyvíjela a konečně v čem se dnes zásadně liší naše pojetí jejího obsahu od názorů současných buržoazních teoretiků.

Slovo strategie je původu řeckého. Ve starořeckých městských státech znamenala **funkci a činnost vrchního vojenského velitele, vojevůdce** (řecky stratos = vojsko, agó = vedu, strategos = vrchní velitel, vojevůdce). O činnosti strategů, o jejich vítězstvích i porážkách, o jejich slavných válečných taženích, psali zpočátku jen kronikáři. Po dlouhou dobu předávala pouze jejich díla první poznatky o vojenské strategii, a to formou příkladů a vzorů činnosti slavných vojevůdců. Fakta a zkušenosti z minulých válek, záznamy o zna-

¹⁾ Maršál SSSR V. Sokolovský, genmjr. M. Čeredničenko, Vojenská strategie a její problémy, Vojennaja mysl č. 10/1968

²⁾ Generál André Beaufre, Úvod do strategie, NV Praha, 1967, str. 26, 27

³⁾ Maršál SSSR V. Sokolovský, genmjr. M. Čeredničenko, Vojenská strategie a její problémy, Vojennaja mysl č. 10/1968

lostech a umění jednotlivých vojevůdců se postupně hromadily. Jednotlivci, kteří se zabývali studiem uvedených poznatků a porovnávali popsaná fakta, viděli, že se některé jevy ve válkách opakují. To je vedlo k zobecňování a formulování určitých zásad a pravidel pro přípravu a vedení válečných tažení a válek. Přesto nemůžeme však v této době zdaleka ještě hovořit o nějaké ucelené soustavě, či ucelené teorii strategie. Teprve dlouhodobé zkušenosti z válek celých historických epoch se mohly stát zdrojem hlubšího poznání podstaty válečných jevů, vedly postupně k formulování základních strategických principů, pravidel a konečně i ke vzniku ucelené teorie a strategie.

Jako nejstarší dílo, které se zabývá otázkami strategie, je známý „Traktát o vojenském umění“ staročínské vojevůdce a vojenského teoretika Sun-Č (5. století před naším letopočtem). Také ve starém Řecku a Římě se setkáváme o něco později s prvními díly z oblasti vojenské strategie. Tak v 1. století našeho letopočtu je to Onosandros s dílem „Poučení velitelům“ (Strategikon) a v letech 383–450 n. l. Flavius Vegetius Renatus s dílem „O vojenství“ („De re militari“). Tato díla čerpala hlavně z příkladů a vzorů válek za vedení Alexandra Velikého, krále Makedonie, proti Peršanům (334–323 před n. l.), Hanibala, Gaia Julia Caesara aj. Připomínám, že hlavním obsahem těchto děl byla především taktika a výcvik vojsk a jen dílčí místo v nich zaujímá též strategie, vedení války v celku.

Přesto není jisté bez zajímavosti srovnávat základní strategické zásady, uváděné v těchto dílech (tedy z válek otrokářského společenského řádu), s dnešními názory a zákonitostmi ozbrojeného zápasu.

Staročínská filosofie a vojevůdci zdůrazňovali i například to, že k úspěšnému vedení války musíme dosáhnout jednoty vládců a lidu, že nepřítele můžeme porazit jen uměním útoku. K dosažení úspěchu v bitvě musíme dobře znát jak nepřítele, tak i situaci vlastní: vždy respektovat faktory času, geografické podmínky válečného pole a počasí. Jednu z rozhodujících podmínek úspěšného vedení války bylo umění vojevůdce.

V „Traktátu o vojenství“ se setkáváme již s podstatou toho, co dnes často označujeme obecným výrazem „širší strategie“ nebo „strategické myšlení“, to je „umění vítězit bez boje“, umění co nejefektivněji používat každé síly k dosažení cílů které určuje politika. Již Sun-Č považuje takové

jednání, takové vítězství za nejvyšší stupeň umění každého vojevůdce.

První řecká a římská díla o strategii uvádějí jako základní strategické zásady, které musí být respektovány, tyto principy:

- nutnost důkladné a všestranné přípravy k válce a k jednotlivým tažením včetně přípravy diplomatické a propagační,
- vytvoření převahy sil a prostředků na rozhodujících směrech,
- dosahování cílů války řadou postupných úderů,
- zabezpečení překvapení při napadení nepřítele a jeho země,
- důraz na průzkum,
- přednost úderům do boku a týlu nepřítele před čelným úderem,
- součinnost armády a loďstva.

Konfrontujeme-li tyto strategické principy s válečnými zkušenostmi nejen starověku a středověku, ale i dějin soudobých válek, sledáváme, že mnohá poznání vojenských myslitelů starého věku odrážejí objektivně existující souvislosti jevů v oblasti vedení ozbrojeného zápasu i války v celku, i když v různém stupni obecnosti. Ty z nich, které mají charakter velmi vysokého stupně obecnosti a podstatnosti, jsou relativně značně stálé, a proto je zahrnuje i dnešní vojenská strategie jako zákony do soustavy svých poznatků a představ o válce a ozbrojeném zápasu.

Období feudální společnosti přispělo velmi málo k rozvoji vojenské strategie. Ozbrojený zápas v té době zpravidla vedla jen nepříliš početná vojska a poměrně jednoduchými formami. Taktické úspěchy na bojišti přímo rozhodovaly o splnění strategických cílů, popřípadě o výsledku celé války. Pozoruhodným jevem ve vojenském umění feudální společnosti jsou revoluční války hustitské, v nichž Jan Žižka z Trocnova velmi dovedně uměl spojit novou taktiku svého vojska se strategií jak vojenskou, tak i politickou. Jako klavný přínos vojenské strategie v období feudální společnosti uvádím dílo italského politika a myslitele Niccola Machiavelliho (1469–1527) „Traktát o vojenském umění“⁴⁾ Machiavelli jako jeden z ideologů rodící se národní italské buržoazie hledal cestu, jak sjednotit Itálii proti feudální šlechtě a papeži, které považuje za hlavní překážku sjednocení země. Proto ve svém díle, kde shrnuje názory na umění vést

⁴⁾ V. D. Sokolovský, Vojenská strategie, Naše vojsko, Praha 1963, str. 12

válku, klade hlavní důraz na zásady a návrhy **jak organizovat lidovou milici armádu, jaké znalosti by měl mít a které obecné požadavky by měl splňovat vojevůdce takové armády.**

K dalšímu obohacení vojenské strategie v 18. století přispěl **Alexander Vasiljevič Suworov (1729–1800)**, jehož dva spisy o vojenství tvoří jeden ze základů ruského vojenského umění. Proti lineární taktice a kordonové strategii, které tehdy dosud používaly západoevropské armády, postavil a **úspěšně využíval masy vojsk.** Byl odpůrcem zdoluhavé obléhací taktiky. Naproti tomu zdůrazňoval význam manévru vojsky a především nutnost získat a udržovat strategickou iniciativu.

Význačné místo v rozvoji buržoazní vojenské strategie zaujímá francouzský vojevůdce a státník **Napoleon Bonaparte (1769–1821).** Mistrovským způsobem dokázal používat předností pravidelného masového vojska vzniklého za francouzské buržoazní revoluce na základě vojenské povinnosti. Ve své době vytvořil velmi dokonalou organizaci ozbrojených sil. Dokázal velmi efektivně využít předností součinnosti druhů vojsk, zejména pěchoty, dělostřelectva a jízdy. **Ovládl principy strategického manévru, jeho utajení a maskování.** V doplňování velitelského sboru směřle vyzvedával velitele nikoli podle jejich původu, ale především podle jejich schopností a válečných zásluh.

K rozvoji vojenské strategie v tomto období významně přispěl vítěz nad Napoleonem — **Michail Klarinovič Kutuzov (1745–1813).** Byl výrazným představitelem **rozhodné činnosti a rychlosti v jednání s cílem úplného zničení nepřítele.** Jeho strategie dovedně využívala všech druhů bojové činnosti v rámci společného strategického zámyslu. Zdůrazňoval nutnost vytvoření strategických záloh a jejich správné využití. S jeho jménem je spjat pojem „vlastenecká válka“ a široce organizované partyzánské hnutí. Protože vojenská strategie Kutuzova plně odpovídala zájmům ruského lidu bránícího svou vlast, dosáhla vynikajících výsledků nejen vojenských, ale i politických.

Význačné místo v rozvoji buržoazní vojenské strategie zaujímá **Karl von Clausewitz (1780–1831)** svým dílem „O válce“. Tento vojenský teoretik junkerského Pruska definoval poprvé válku jako pokračování politiky jinými (násilnými) prostředky. Jeho pojetí politiky vychází však plně z Hegelovy idealistické filosofie. Považuje politiku za „projev rozumu“ státu, který vyjadřuje zájmy celého národa. Válka je pro Clausewitze prosazování „všeobecných

zájmů národa“, a proto odmítá ve válce jakékoli omezení. „Absolutní válka“, válka bez umírněnosti, bez humánnosti, je pro něho ideálem každé války. Proto každý vojevůdce musí podle jeho názorů usilovat především o přípravu a vedení takové totální války. Vojenská strategie u Clausewitze však se omezuje v podstatě na přípravu a organizaci generálního sražení, v němž vojevůdce, jeho talent a génius, hraje hlavní úlohu. Doporučoval maximální soustředění sil a prostředků k prvnímu úderu, nedoceňoval však význam strategických záloh. Clausewitzovo pojetí vedení války, jeho názory na strategii a řešení jejích problémů bylo v minulosti — a zůstává ještě i dnes — jedním z hlavních zdrojů myšlení a teorií mnoha západoevropských buržoazních vojenských strategií a politiků.

Nahromadění rozsáhlých vojenskohistorických zkušeností z minulých válek, bouřlivý rozvoj přírodních, politických a ekonomických věd v 18. století umožnily shrnout dosud existující, někdy však značně rozdílné poznatky o přípravě a vedení válek **v ucelenou vojenskou teorii.** Vznik takové teorie vyvolal především tehdejší rozvoj a požadavky vojenství, které nutně potřebovalo objasnit podstatu a zákonitosti ozbrojeného zápasu pro přípravu země a ozbrojených sil k válce. Ve vojenské literatuře známe H. Lloyd, který jako první v tomto období „utřídl a vyloučil řadu obecných teoretických pouček a principů vojenské strategie“⁵⁾ v úvodu k dějinám sedmileté války.

Tak jak rostl a měnil se počet a vliv jednotlivých faktorů na přípravu a vedení války v celku, zejména však jak narůstala složitost ozbrojeného zápasu, vyvíjela se i vojenská strategie. Na začátku svého vývoje v druhé polovině 18. a zhruba až do konce 19. století zahrnovala prakticky veškeré znalosti o přípravě a vedení války a ozbrojeného zápasu. Ozbrojený zápas tehdy ještě nevedly tak početné ozbrojené síly, které používaly poměrně jednoduchých forem; v nich taktické úspěchy na bojišti měly zpravidla přímý vliv i na plnění strategických úkolů.

K podstatné změně ve vojenství dochází však po r. 1900, kdy v důsledku prudkého rozvoje výrobních sil, budování komunikací a se vznikem imperialismu ozbrojený zápas se stává podstatně složitější. Ozbrojené síly tvoří masové mnohamilionové armády, které mají ve výzbroji stále účinnější a složitější bojovou techniku. O výsledcích války nerozhodují již

⁵⁾ V. D. Sokolovský, Vojenská strategie, Naše vojsko, Praha 1963, str. 12

taktické úspěchy na bojišti, často ani ne jedno „generální sražení“. Strategických cílů můžeme dosáhnout teprve řadou spolu souvisejících operací nebo tažení. Proto vojenská strategie v této době zkoumá stále širší okruh otázek, zejména podmínky a charakter budoucí války, problémy přípravy země a ozbrojených sil k válce, jejich výstavbu, způsoby vedení ozbrojeného zápasu, principy jeho materiálního a technického zabezpečení, řízení ozbrojených sil, strategické názory pravděpodobného nepřítele a další problémy, které teprve ve svém souhrnu zabezpečují dosažení úspěchu v ozbrojeném zápasu a splnění politických cílů války v celku.

Rozhodující význam pro rozvoj vojenské strategie znamenala **Marxova a Engelsova díla**. Marxistická dialektická metoda umožnila odhalit základní zákonitosti, které vedou ke změně charakteru války a novým způsobům jejich vedení. Bedřich Engels ve svém geniálním díle „Anti-Dühring“ formuluje klasickou poučku, která má rozhodující význam pro další rozvoj vojenské strategie. „Nic není více závislé na ekonomických podmínkách, než právě armáda a loďstvo. Výzbroj, složení, organizace, taktika a strategie závisí především vždy na příslušném stupni výroby a na komunikacích. Zde nepůsobily převratné „volné výtvořky rozumu“ geniálních vojevůdců, nýbrž vynálezy lepších zbraní a změny ve složení armád; vliv geniálního vojevůdce se v nejlepším případě omezuje na přizpůsobení způsobu boje novým zbraním a bojovníkům“⁶).

Pojetí Marxe a Engelse — na rozdíl od dřívějšího pojetí vojenské strategie, kde byla zpravidla zdůrazňována jen tvůrčí činnost geniálního vojevůdce — ukázalo na vědecké analýze obrovského historického materiálu, že jak ekonomika a **vynálezy nových druhů zbraní, tak stejně i povaha společenských výrobních vztahů a změna kvality příslušníků ozbrojených sil jsou tv rozhodující faktory, které přetvářejí vojenskou strategii, taktiku, organizační strukturu a bojové řady armád.**

Marxistické učení o válce a armádě rozvinul ve svých dílech a pro epochu imperialismu konkretizoval **V. I. Lenin**. Jeho vojenskoteoretické názory se staly základem celé sovětské vojenské vědy, včetně vojenské strategie. Zásadou V. I. Lenina sovětská vojenská strategie převzala nejdůležitější poučky strategie komunistické strany a zkušenosti z ozbrojeného boje dělnické třídy.⁷ Vedle toho vy-

užila i zkušenosti z minulých válek a teoretických závěrů jak ruské vojenské strategie, tak i celého vojenskoteoretického myšlení dřívějších věků.

Hlavní přínos V. I. Lenina pro oblast sovětské vojenské strategie spočívá v **rozpracování základních sociálně politických principů, které vyplývají ze zákonitého spojení války, politiky a socialistického charakteru sovětské společnosti**. V. I. Lenin udělal vyčerpávající analýzu povahy a podstaty válek epochy imperialismu a proletářských revolucí; formuloval principy budování sovětských ozbrojených sil a zásady přípravy socialistického státu k obraně a vedení spravedlivé války proti státům agresivního kapitalistického obklopení.

Při výstavbě a přípravě ozbrojených sil sovětská vojenská strategie vždy zdůrazňovala jejich vedení stranou, dodržovala třídní princip při budování Rudé armády a princip stranickosti, organické jednoty politické a vojenské výstavby země, princip socialistického internacionalismu a pevné jednoty lidu a armády. V organizaci struktury, ve vojenskoodborné a technické přípravě kladla hlavní důraz na budování pravidelné kádrové armády, v níž by byl respektován princip harmonického rozvoje a maximálně efektivního využívání vzájemné součinnosti všech druhů ozbrojených sil. Při rozvoji ozbrojených sil respektovala sovětská vojenská strategie princip, aby jejich struktura co nejlépe odpovídala potřebám soudobé války vzhledem k rozvoji moderních bojových prostředků a požadavkům vysoké bojové pohotovosti. Ve velení vojskům zdůrazňovala a důsledně uplatňovala princip nedílné velitelské pravomoci.

Tyto principy, jak ukázala další historie, jsou obecně platné nejen pro výstavbu a přípravu ozbrojených sil Sovětského svazu, ale i pro ozbrojené síly ostatních socialistických států, pokud tyto státy budují ve své zemi socialismus na základech marxisticko-leninského učení.

Leninův přínos pro rozvoj vojenské strategie má historický význam. Spočívá především v tom, že Lenin vždy zkoumal a hodnotil strategické problémy nejen v oblasti ryze vojenské, ale především jako součást politické strategie, tedy v oblasti vnější a vnitřní politiky a v oblasti ekonomické.

Lenin často používal pojmu strategie i v podstatně širším významu. **Strategie, strategické myšlení znamená u něho hluboce vědecké předvídání, v němž strateg** (politik, vojevůdce, ekonom, diplomat)

⁶ B. Engels, Anti-Dühring, Svoboda 1949, str. 144

⁷ V. D. Sokolovský: Vojenská strategie. Naše vojsko, Praha 1963, str. 133

chápe určitou zákonitost událostí a cíle-
vědomě přijímá rychlá a účinná opatření
k zajištění úspěchu, k dosažení přesně de-
finovaných předem určených cílů. K tomu
vždy nejprve hluboce analyzuje společen-
skou situaci a pohyb lidových mas, zkou-
má poměr sil bojujících stran, popřípadě
tříd, a to nejen v absolutních jejich mož-
nostech, ale především **vzhledem k fakto-
ru času a danému prostoru**, v němž má
dojít ke střetnutí. Teprve potom určuje
strategický plán, v němž rozhodně sou-
střeďuje maximum sil a prostředků k ře-
šení hlavních podstatných úkolů, které
vybírání s vědeckou přesností z celé spleti-
losti průvodních jevů složité situace. V. I.
Lenin ve strategickém plánu určoval vždy
blíže a další strategický cíl. Jasně ukazo-
val, kdo při plnění těchto cílů je hlavní
síla, kdo musí v boji vést, kde je třeba
hledat spojení a z koho vytvářet strate-
gické zálohy. Ze všech jeho strategických
plánů vyplývá **ideová vysoká aktivnost**,
snaha řešit úkoly energickým, cílevědomě
vedeným útokem, v němž vytrvalost, ká-
zeň, nezlomnost a jednotná vůle vůdce-
stratega a mas vedou k jistému vítězství
nad třídním nepřítelem. „Ofenzíva proti
nepříteli musí být co nejekonomičtější;
heslem mas se musí stát útok a nikoli
obrana.“⁸⁾

Ačkoliv V. I. Lenin strategickému plánu
přikládal obrovský význam, nikdy nebyla
pro něho vlastní organizace tohoto plánu
již jen druhořadou záležitostí. Naopak or-
ganizační otázce věnoval vždy mimořádnou
pozornost. Podle jeho názoru ten, kdo
se mylí v oblasti organizačních problémů,
dostal se na zcestí dokonce i se svými nej-
správnějšími myšlenkami, poučkami s ná-
zory ve všech jiných oblastech politické
činnosti.⁹⁾

Tyto principy leninské politické stra-
tegie se staly přirozenou, užší metodolo-
gickou základnou sovětské vojenské stra-
tegie.

Je historickou skutečností, že sovětská
vojenská strategie, a její důsledná reali-
zace vedením strany a státu byly jedním
z rozhodujících faktorů, které podstatnou
měrou přispěly k přesvědčivému vítězství
sovětské armády na bojištích Velké vlas-
tenecké války proti fašistickému Německu
a jeho spojencům v letech 1941—1945. By-
ly, jsou a i nadále zůstanou bohatou stud-
nicí, z níž můžeme čerpat při řešení zá-
kladních otázek budování obranného systé-
mu našeho státu, ve výstavbě a v přípravě

armády k vedení ozbrojeného zápasu v bu-
doucí možné válce.

V poslední době se setkáváme ve vojen-
ské odborné a vojenskopolitické literatuře
mnoha západních zemí se značným počtem
úvah, studií a i rozsáhlejších koncepčních
prací z oblasti strategie. Zejména zavedení
jaderných a raketových zbraní do výzbroje
ozbrojených sil vedoucích světových moc-
ností vyvolaly často rozdílný přístup
k otázkám vojenské strategie a k problé-
mům využívání síly k dosažení politických
cílů.

Je potřebné tyto názory pečlivě sledo-
vat a důsledně marxisticky hodnotit co se
za nimi skutečně skrývá, a to i tehdy,
kdy se zdají na první pohled třeba jen
proklamativní, např. „žádný stát světa —
ať malý nebo velký — si nemůže dovolit
zůstat stranou velké diskuse o strate-
gii“¹⁰⁾ nebo strategie „musí doznat znač-
ného rozšíření“, aby „mohla zvládnout
plný rozsah a nesmírnou různorodost jevů
studené války, války všeobecné, revoluční
války a jaderné války“.¹¹⁾

Jsmo totiž přesvědčeni, že i při dalším
rozvoji strategického myšlení a vojenské
strategie bude prvořadě ujasnit si z dů-
sledných marxisticko-leninských pozic pře-
devším **základní východiska a zejména pak
využívání výsledků této „velké diskuse
o strategii“ v praktické politice, v mezi-
národních vztazích, v boji pracujícího lidu
za mír a sociální pokrok**. I když řada či-
nitelů a podmínek v rozvoji strategie bu-
de velmi blízká či stejná, i když „na celé
zemi platí tytéž přírodní zákony a tatáž
technika začíná stále větší měrou přetvá-
řet život národů“¹²⁾ budou výsledky a
především třídní a politické cíle rozvoje
strategie v socialistických a kapitalistick-
kých zemích diametrálně různé.

**Strategické myšlení a vojenská stra-
tegie zvláště, ponese vždy pečet zájmu vlád-
noucích tříd.** Pro sovětskou vojenskou
strategii, stejně tak jako pro strategii
všech socialistických států, budoucích svůj
společenský řád na principech marxismu-
leninismu, **zůstane základem marx-lenin-
ské učení o válce a armádě, její metodolo-
gií zůstane marxistická dialektická me-
toda.** Vojenská strategie socialistických
států bude zabezpečovat racionální využití
všech materiálních a morálních zdrojů
k upevnění jejich obranyschopnosti. Zů-
stane důležitou oblastí i ideologického zá-

⁸⁾ V. I. Lenin: Vybrané spisy, sv. I, Svoboda,
str. 557

⁹⁾ Michal Vasiljevič Frunze, Vybraná díla, NV
Praha, 1953, str. 267

¹⁰⁾ Urs Schwarz, Strategie večera, dnes i zítra,
NV, Praha, 1968, str. 15

¹¹⁾ André Beaufre, Úvod do strategie, NV, Pra-
ha, 1967, str. 162

¹²⁾ Urs Schwarz, Strategie večera, dnes i zítra,
NV, Praha, 1968, str. 222, 223

pasu. Proto bude muset kriticky odhalovat agresivní, nám nepřátelskou podstatu buržoazní strategie, ať bude používat jakékoli terminologie.

Jistě souhlasíme s názorem, který bohužel často proklamují někteří západní politikové, stratégové a filosofové, že „přáním všech národů je mír“. Nejsme však přesvědčeni a nevěříme, že samotný „nástup k pochopení strategických podmínek jaderného věku, přizpůsobivý a vývoje schopný lidský duch“ či vytvoření „komplexu určitých pravidel nebo systému“ ve strategickém myšlení, „umožní jak velkým, tak i malým státům vyhnout se válce a

v dalším povede k vlastnímu cíli, kterým je mír“.¹⁵

Marxismus-leninismus odhalil již dávno příčiny válek. Jsou sociálním jevem, vyrůstají z rozporů mezi antagonistickými třídami, mezi utlačovateli a utlačovanými, jsou produktem třídní společnosti, jsou nerozlučně spojeny s politikou. Proto nikoli nové strategické koncepce ani vývoj vojenskopolitického myšlení, jak tvrdí západní teoretici, nýbrž jedině vítězství socialismu v celém světě může přivést lidstvo k trvalému míru.

¹⁵ Tamtéž, str. 224.

Úsilí strany o spolehlivé zajištění obrany země je úkolem nejvyšší důležitosti. K jeho zajištění

— nadále zdokonalovat náš obranný systém; budovat jej jako pevnou soustavu schopnou kdykoli spolehlivě vystoupit na obranu socialistických vymožeností lidu; rozvíjet jej v jednotě politických, ekonomických a vojenských opatření, při plném využití předností socialismu a respektování jeho možností. V pevném spojení se Sovětským svazem a v jednotě a spolupráci armád Varšavské smlouvy spatřujeme hlavní záruku bezpečnosti republiky a svobody našich národů;

— budovat a upevňovat československé ozbrojené síly, jejich bojovou schopnost, morální sílu, oddanost lidu a věrnost ideám komunismu; trvale pečovat o jejich moderní technické vybavení, vysokou úroveň velení, o vzájemné prohlubování vztahů mezi ozbrojenými silami a pracujícími; rozvíjet všelidový charakter obrany státu, pečovat o brannou výchovu obyvatelstva, překonávat pacifistické a liberalistické tendence.

(Z Usnesení XIII. sjezdu KSČ „Za další všestranný rozvoj naší socialistické společnosti“.)

Výchovné působení výuky taktiky na utváření morálně bojových vlastností

Současný učebně výchovný proces na 1. fakultě VA AZ prodělává řadu změn. Rozhodnutí o čtyřletém studiu posluchačů mělo za následek řadu úprav učebních programů a učebních plánů školy. Podstatnou část posluchačů 1. fakulty tvoří vševojskový velitelско-organizační obor, kde se posluchači připravují (mimo jiné specializace) na funkce velitele tankových a motostřeleckých jednotek.

Ve školení tankové a motostřelecké specializace hraje významnou úlohu katedra všeobecné taktiky, jejíž učitelé bezprostředně, v každodenním styku s posluchači působí na utváření žádaného profilu budoucího velitele. Taktika jako předmět má podstatný vliv na výchovu budoucího velitele, na formování jejich morálně politických, morálně bojových vlastností a vědeckého světového názoru.

Máme-li zkoumat výchovné působení výuky taktiky na utváření morálně bojových vlastností budoucích absolventů vševojskové fakulty VA AZ, stanovíme nejprve **přístupy a postup zkoumání**, které tkví v:

- cílevědomém vytváření morálně bojových vlastností, obsažených v žádaném profilu budoucího velitele,

- hodnotách a psychologické charakteristice posluchačů jakožto objektu výchovného působení,

- pevném programu výchovy,
- stanovení odpovídajících zásad, metod a forem a prostředků výchovy,
- možnosti prověřit výsledky výchovy v praxi (princip zpětné vazby).

Z těchto hledisek se chci zabývat v tomto článku některými problémy výchovného působení vyučovacího předmětu taktiky a učitelů tohoto předmětu na cílevědomé utváření morálně bojových vlastností posluchačů.

V problému cílevědomého vytváření morálně bojových vlastností budoucího velitele je nutné určitým způsobem klasifikovat pojmy. Základem, z něhož vycházejí výsledky výchovného působení a vlastností budoucího velitele, je **vědecký světový názor** — učení marxismu-leninismu. Z něho vyplývá potom obsah pojmu **morálních hodnot a vlastností** člověka, vy-pěstovaných celým systémem výchovného působení občanských škol, rodiny, stranických, mládežnických a masových organizací, politikou strany a státu a vlivem prostředí. V tomto výchovném působení dostává mladý občan socialistického státu prostřednictvím socialistických institucí a své rodiny základní pohled na svět, začíná se více méně orientovat v politických otázkách, přijímá do svého vědomí i nutnou povinnost přispět k obraně své vlasti. Hloubka těchto pocitů a vědomí je přímo úměrná výchovnému zaměření a působení.

Před celým velitelско-pedagogickým sborem vojenské vysoké školy stojí požadavek dovedně navázat na tuto výchovu, prohloubit ji a v duchu požadavků vojenských řádů a přísahy rozvinout u posluchačů morálně bojové vlastnosti. Kvalita morálních hodnot a vlastností bude u posluchačů různá. Půjde o to je poznat, na-

vázat na ně ve výchovné práci a dostat posluchače na určitou úroveň morálních kvalit a na nich budovat morálně bojové kvality.

Naše bojové řady charakterizují základní morálně bojové hodnoty takto:

V bojovém řádu pozemního vojska Vševojsk-1-3 v čl. 1 se praví: „Vojáci Československé lidové armády, věrní obránci své socialistické vlasti, musí vést bojovou činnost s plným vypětím morálních a fyzických sil, projevovat v boji mužnost, směrlost, iniciativu, válečnou lest, houževnatost a neochvějnou vůli k vítězství.“

Bojový řád pozemního vojska Vševojsk-1-2 v čl. 3 uvádí: „Soudobý boj vyžaduje od všech vojáků dokonalou znalost a dovedné používání zbraní a bojové techniky, vysokou organizovanost, plné vypětí morálních a fyzických sil a mnohonásobně zvyšuje úlohu a význam socialistického vojáka v boji.“

Při výchově morálně bojových vlastností musíme vidět budoucího absolventa jako velitele, schopného vést jednotce (četě, rotě, praporu) v příští možné válce, musíme ho vidět jako vychovatele, dovedného pedagoga řídicího výcvik a výchovu své jednotky a schopného organizátora činnosti jednotek v míru i ve válce. Při rozboru profilu budoucího velitele nemůžeme opomenout jeho morálně politickou a ideovou zakalenost, odpovídající plně a bez výhrad ideám marxismu-leninismu, proletářskému internacionalismu, neboť v třídní armádě nemůže ideově nepevný velitel odpovědně připravovat své vojáky a spolehlivě plnit úkoly ve válce.

Velitel se tedy vyznačuje dokonalou připraveností po stránce morálně politické, která představuje souhrn morálních, politických, psychických, etických, estetických a jiných názorů a vlastností, v pod-

statě formovaných učním vědeckého světového názoru marxismu-leninismu. Projevuje se i řadou znalostí, dovedností a návyků z vojenství, které mu umožňují velet na určitém stupni.

Na velitelsko-organizátorskou fakultu přicházejí většinou osmnáctiletí a starší posluchači. V jejich názorech se promítá široká škála rozdílných vlivů, od všestranného působení společnosti v nejširším měřítku až po individuální rozdílný vliv konkrétního pracovního a rodinného prostředí. Specifičnost duševního vývoje posluchačů v těchto letech se projevuje výraznými duševními, rozumovými a mravními zvláštnostmi. V myšlení se projevuje názorová nezralost a malé životní zkušenosti, jež vedou k přehnanému subjektivismu v posuzování věcí a jevů, k větší kritičnosti a konfliktům v názorech, ke kolísavosti a zvrátům v přesvědčení.

Značným nedostatkem je, že posluchači si volí vstup na vojenskou vysokou školu až jako poslední možnost volby svého budoucího povolání. V důsledku toho nedochází k výběru žádaného počtu kvalitních posluchačů; s tím souvisí i omezení požadavku třídního hlediska při výběru. Tyto závažné okolnosti se později často projevují v průběhu celého školení. Posluchači, kromě žáků Vojenské školy Jana Žižky, nikdy ve svém životě se nesetkali s vojenským režimem, teorií ani praxí vojenství.

Prudký pohyb v politice v minulém období zanechal u posluchačů celou řadu různých nejednotných názorů, často rozporných s požadavky vojenské výchovy budoucího velitele. Tato složitá situace vyžaduje citlivý přístup k učeně výchovnému procesu celého velitelsko-pedagogického sboru.

Chceme-li se zamyslet nad výukou a výchovou našich posluchačů musíme v první řadě stanovit pevný program výchovy, zahrnující celkovou oblast učeně výchovných cílů v komplexním souhrnu. Jednotlivé vojenské předměty musí mít učeně výchovné cíle svého předmětu.

V učených programech předmětů taktické přípravy 1. fakulty VA AZ jsou tyto cíle:

„Připravit velitele tankové (motostřelecké) jednotky tak, aby na základě hlubokého a tvůrčího zvládnutí bojových řádů, teoretických zásad a zákonitostí soudobého vševojskového boje byl schopen:

a) pevně vést tankové (motostřelecké)

četě a rotě v podmínkách složitě bojové činnosti v boji s pravděpodobným silným nepřítelem armády NSR (USA) a měl předpoklady po zapracování na těchto stupních plnit velitelské funkce na stupni tankového (motostřeleckého) praporu,

b) měl potřebné vědomosti a metodické předpoklady k organizační a řízení bojového výcviku a výchovy svých podřízených do stupně rotě,

c) získal odborné, charakterové a velitelské vlastnosti nutné k další tvůrčí práci, samostatnému vzdělání a překonávání všech nesnází vojenské služby v duchu vojenské přísahy a základních řádů.“

V těchto bodech učeně výchovných

cílů učebního programu vševojskové tak-
tiku jsou zahrnuty morálně bojové vlast-
nosti absolventů 1. fakulty VA AZ. V dal-
ším textu učebních programů jsou učebně
výchovné cíle rozpracovány do jednotli-
vých ročníků s určitou gradací z hlediska
náročnosti. Rozpracování těchto učebně
výchovných cílů není ještě konečné a bu-
de se s nabýváním zkušeností v učebně
výchovné práci ještě měnit.

Učebně výchovné cíle by měly být roz-
pracovány až do jednotlivých témat a je-
jich plnění sledováno v průběhu výuky.

Výchovné cíle jsou dány požadavkem
morálně politického profilu budoucího ve-
litele. Ve své podstatě jsou to potřebné
morálně politické vlastnosti, které jsou
dány souhrnem politických a mravních
idejí, nálad, citů, vyjadřující vztah velitele
ke skutečným zájmům vlasti a lidu, k so-
ciálnímu a politickému zřízení i politice
strany a státu a za války k jejím cílům.

Závažné a důležité je stanovení zásad,
metod, forem a prostředků výchovy k do-
sažení morálně bojových kvalit v před-
mětu vševojskové taktiky.

Výchova a výuka na vojenské vysoké
škole probíhá na základě vojenské poli-
tiku strany a státu, posluchači se sezna-
mují s teorií a praxí všeobecné taktiky
příštího ozbrojeného boje. Učitel jako pe-
dagog učí posluchače zásadám boje, sou-
časně také vychovává. Při výchově posl-
uchačů musíme mít na paměti, že morálně
bojové vlastnosti, morální vlastnosti a vě-
decký světový názor jsou úzce spjaty, je-
den vychází z druhého a úzce se prolínají.
Proto při výchově posluchačů, jejich mo-
rálně bojových vlastností, nemůžeme tuto
otázku úzce vydělovat a pojímat bez spo-
jení s ostatními prvky. Při výuce taktiky
bude učitel působit komplexně, bude u po-
sluchačů rozvíjet vědecký světový názor,
morální vlastnosti a na základě těchto při-
stupovat k rozvoji morálně bojových kvalit.

Morálně bojové vlastnosti se zvláště
uplatňují v bojové činnosti, jsou silně
ovlivňovány vůlí člověka a vyvěrají z jeho
morálních hodnot a vědeckého světového
názoru. Specifickou zvláštností při výcho-
vě posluchačů k morálně bojovým vlast-
nostem je výchova vůle posluchačů, neboť
přes volní stránku se formují všechny po-
třebné morálně bojové vlastnosti. Výchova
vůle proto, že tvoří hlavní článek psychic-
ké stránky člověka, který se projevuje
přímo v jeho jednání a činech. Usměrně-
ním a pevnou výchovou volní stránky člo-
věka dosahujeme morálně bojových kvalit

Morálně bojové vlastnosti jsou charak-
teristické pro velitele i všechny vojáky.
Jsou syntézou morálně politických vlast-
ností a vojenského výcviku, školení, vo-
jenské praxe a podmínek působení vojen-
ské výchovy a prostředí. V nich se proje-
vují takové vlastnosti jako hrdinství, hou-
ževnatost, statečnost, odvaha, odhodlání a
obětavost, schopnost překonávat těžkosti,
vůle k boji a k vítězství, nenávist k ne-
příteli, pevná vojenská kázeň aj. Některé
tyto vlastnosti se formují u člověka již
v době míru, některé až v podmínkách
války. Z minulých let známe několik pří-
kladů, kdy posluchači zachránili několik
lidských životů. Jsou to krásné příklady
morálních vlastností člověka, hrdinství,
odvahy, odhodlání, obětavosti, pevné vůle,
fyzické vyspělosti. Vždy šlo o život za-
chránce. Rozhodující jsou v morálně bo-
jových vlastnostech pevně získané morál-
ně politické vlastnosti.

jako je např. cílevědomost, rozhodnost, sa-
mostatnost, iniciativa, vytrvalost, energie
vůle, sebeovládání, odvaha a statečnost.

Výchova k takovým vlastnostem nemů-
že být čistě samoúčelná, ale vždy vychází
z hlubokých socialistických morálních
principů, z hlubokých pocitů odpověd-
nosti za obranu své vlasti a celého so-
cialistického tábora, z vědeckého světové-
ho názoru a musí být vždy s těmito prvky
spojována.

Morálně bojové vlastnosti vychováváme
podle zásad komunistické výchovy. Mar-
xistická pedagogika stanovila tyto hlavní
zásady komunistické výchovy vojáků:

- zásada komunistické cílevědomosti
a stranickosti,
- zásada soustavnosti,
- zásada uvědomělosti a aktivity,
- zásada kolektivnosti výchovy,
- zásada individuálního přístupu k o-
sobnosti,
- zásada jednoty náročnosti a úcty
k osobnosti,
- zásada pozitivnosti výchovy (opory
o kladné rysy osobnosti a kolektivu),
- zásada jednoty a sladění výchov-
ného působení.

Tyto zásady jsou obecné a platí i ve
výchovné práci učitelů vševojskové tak-
tiky.

Obsah předmětu všeobecné taktiky je
výchovný ve smyslu ideově politické a
mravní výchovy. Hluboký výchovný vý-
znam má jeho vědeckost, která vede ne-
jen k upevňování vědeckého světového

názoru, k logickému a dialektickému myšlení, ale i k výchově takových vlastností charakteru a vůle jako je kázeň, odvaha, schopnost překonávat překážky, přesnost, organizovanost apod. Obsah předmětu všeobecné taktiky nutí posluchače k hlubokému pochopení jeho místa a úlohy ve společnosti a armádě. Toto pochopení motivuje pak jeho jednání, vyvěrající z přesvědčení, potřeb, zájmů a citových vlastností.

Jako hlavní metody výchovy potřebných morálních bojových vlastností při výuce taktiky používáme přesvědčování, cvičení, působení příkladu, odměny a tresty. Metodou přesvědčování vytváří učitel u posluchačů potřebné znalosti k vedení bojové činnosti, pro rozvoj vůle, vědeckého světového názoru a přesvědčení, jakož i motivaci k samostatnému rozvoji rychlého a tvořivého myšlení a rozvoji morálních bojových kvalit. Výuka na vojenské vysoké škole je zaměřena na přípravu budoucích velitelů. Posluchač se školí v kolektivu, ale individuálně, neboť samostatně plní všechny úkoly, které vyplývají z požadavků předmětu a jeho budoucí funkce. Při některých zaměstnáních (taktických cvičeních) je posluchač zařazen přímo v kolektivu a získává dovednosti a návyky v činnosti odpovídající určitému funkčnímu zařazení v jednotce. Posluchač je ve stálém styku s prostředím, které má přímý vliv na jeho výchovu. Výchovným působením bychom měli dosáhnout, aby posluchač se sám dovedl vnitřně hodnotit, aby sváděl boj s motivy své činnosti, aby aktivně jednal a řídil své jednání a cítil plnou odpovědnost za své činy — učil se iniciativě, odvaze, osobní kázi, sebekritice a potlačení emocí.

Zvláštní význam má náročnost. Náročným vyžadováním osvojení si znalostí a návyků i vojenské kázně vedeme posluchače k přesnému plnění povinností, překonávání fyzických i psychických těžkostí, rozvíjení pevné vůle, ukázněnosti a odvahy.

V minulém systému školení docházelo někdy k snižování náročnosti při hodnocení vědomostí, dovedností a návyků. Význam předmětu taktické přípravy nebyl v soustavě ostatních předmětů řádně doceněn, posluchači nevěnovali studiu pozornost. Na vojenské vysoké škole má tento předmět odpovídající proporce vyučovacích hodin. Předmět je rozhodující pro školení posluchačů. Je však nutné říci, že předmět předmětem dělají v první řadě učitelé. Ti pracují a dávají mu patřičnou zajímavost a náročnost. Zvýšení náročnosti učitelů se projevuje výrazně při hodnocení posluchačů. Doposud však chybí vol-

ba prostředků a metod udržování náročnosti v průběhu celého roku. Metodu této náročnosti vidím ve

— sledování chování každého jednotlivého posluchače,

— znalosti vedení přehledu o jeho činnosti a o průběhu školení, o stupni znalostí, zařazení na velitelských funkcích a splnění úkolů, o stupni přípravy na semináře, o úrovni vypracování písemných a grafických dokumentů, o výsledcích kontrolních prací atd.,

— přesném vyžadování plnění zadávaných úkolů,

— vyžadování vojenské kázně a chování posluchačů podle základních řádů.

Tato určitá pravidla chování neustále procvičujeme. Důležitá je metoda cvičení, kterou upevňujeme vůli posluchačů a vytváříme předpoklady k převedení vědomostí do dovedností a návyků rozhodně, vytrvale, energicky jednat, ovládat se, projevovat odvahu a statečnost. Metoda cvičení, spojená s přesvědčováním, přispívá k dovednostem a schopnostem posluchačů jednat rozhodně, vytrvale s pevným sebeovládáním. Každý úkol, který posluchač dostane, vede k samostatnosti a iniciativě. Důsledné vyžadování plnění úkolů vychovává posluchače k přesnosti, schopnosti překonávat překážky, houževnatosti a vůli splnit úkol za všech okolností.

Výuku co nejvíce přibližujeme podmínkám skutečné bojové situace. Tomu musí odpovídat náplň jednotlivých zaměstnání, zvláště cvičení. Praxe potvrdila, že při zajímavém cvičení jsou posluchači schopni snadno překonávat sebevětší fyzické výpětí.

Zvláštní význam při výchově morálních bojových vlastností má **osobnost učitele**. Učitel nemůže vystupovat bez osobního vztahu k předpokládanému učivu, faktům a jevům, ale musí být aktivním bojovníkem za dílo strany, musí vést posluchače v duchu marxisticko-leninského světového názoru v přípravě k obraně socialistické vlasti.

Při přípravě na zaměstnání učitel jasně stanoví nejen učební cíle, ale i výchovné cíle, určuje prvek strankovosti, který by u posluchačů formoval žádanou morální bojovou vlastnost. Po vytyčení výchovných cílů se musí učitel zamyslet, jaké úkoly přispějí k utváření morálních bojových vlastností. Volba těchto úkolů by měla mít stoupající úroveň náročnosti, podle stupně a obsahu studia a ročníků posluchačů. Po stanovení úkolů ve výchovné práci by měl učitel zvolit vhodnou metodu nebo více metod, kterými bude plnit výchovné úkoly.

Např. v 1. ročníku je na programu přejíždění jednotlivců v zákopech tanky. Výchovné cíle můžeme vytyčit takto: Odstranit bázeň z tanků, pěstovat odvahu při boji s tanky, pěstovat nenávisť k nepříteli, rozvíjet vědomí nutnosti a povinnosti zničit nepřítele. Učební cíl bude jednodušší a můžeme jej formulovat takto: Naučit posluchače vést boj s nepřátelskými tanky zblízka a způsobem jejich ničení. Metody výchovného působení budou: Vysvětlení a přesvědčování posluchačů, osobní příklad učitele (instruktora) a cvičení. Nejvíce času bude učitel věnovat cvičení, kde vystřídá několikrát všechny posluchače při boji s tanky a při přejíždění posluchačů v zákopech. Příkladem učitele bude působit silně a výchovně na posluchače, kteří uvidí použití prostředků pro boj s tanky a přesvědčí se o nutnosti zbavit se bázně z tanků. V závěru zaměstnání učitel při hodnocení neopomene chování jednotlivců, zhodnotí stupeň splnění učebních a výchovných cílů, citlivě zhodnotí jednotlivce, popřípadě využije účinku odměny nebo trestu.

Dalších možností k rozvíjení morálně bojových vlastností je mnoho. Probíhá řada taktických cvičení, cvičí se činnost taktického vzdušného výsadku, jízda tanků pod vodou, útok přes vodní překážku, činnost za průzkumu atd. Při všech těchto zaměstnáních má učitel možnost cílevědomě rozvíjet morální a morálně bojové hodnoty.

Podobným způsobem se učitel připravuje k výchovnému působení u vyšších ročníků při skupinových cvičeních. Jde o výchovu a rozvoj základů velitelského myšlení, jde o naučení používat teoretických poznatků v praxi. Při těchto cvičeních se učitel zaměřuje z výchovného hlediska na rozvoj myšlení, postřehu a představitivosti, na kritické hodnocení situace, přijímání správného rozhodnutí, stručné, jasné a správné vojenské vyjadřování a vystupování. Dobře může rozvíjet aktivní

postoje posluchačů a zdravou iniciativu. Při zpracování dokumentů a práci na mapě u posluchačů rozvíjí pečlivost, dochvilnost, odpovědnost a vůli zpracovat úkoly ve stanovené době. Při skupinových cvičeních jde v podstatě o rozvoj volných vlastností jako specifické stránky morálně bojových vlastností, které se potom kladně odrážejí ve vojenském chování a jednání posluchačů.

Výuku ke skutečnému boji mohou přiblížit i vhodně vybudovaná cvičiště pro nácvik určitého druhu (způsobu) bojové činnosti. Posluchači získávají potřebné dovednosti a návyky pro boj. Jsou to prostředky, které dovolují, aby posluchači při praktickém procvičování rozvíjeli své morálně bojové vlastnosti. Potřebný souhrn cvičišť vševojskové taktiky pro posluchače vojenské vysoké školy může tvořit:

- cvičiště pro útočný boj čety,
- cvičiště pro obranný boj čety,
- cvičiště pro vedení průzkumu čety (výpadu),
- cvičiště pro odstraňování následků po napadení jadernými zbraněmi, otravnými látkami a zápalnými prostředky,
- cvičiště pro boj s nepřátelskými tanky zblízka,
- cvičiště pro ničení prostředků jaderného napadení.

Ve vyšších ročnících při skupinových cvičeních využíváme vhodný terén v obvodu posádky, který odpovídá svou charakteristikou obsahu témat.

Cílem článku bylo předložit vlastní názory na učebně výchovný proces z hlediska cílevědomého vytváření morálně bojových kvalit posluchačů, budoucích velitelů. Současná politická situace ve světě i v našem státě vyžaduje, aby zvláště vševojskový velitel jako organizátor a usku-tečňovatel třídní politiky státu mocenskými prostředky i vychovatel svých podřízených byl na tento úkol všestranně připraven.

Plukovník ing. František Heřman

CHarakter Soudobé Války

V článku se chci zabývat otázkami charakteru soudobé války a možných způsobech jejího rozpoutání.

V poslední době se čas od času objevují různé materiály a rozborů k této problematice. Může se proto zdát, že bude zbytečné o těchto otázkách znovu psát. Avšak hluboká analýza a pochopení charakteru soudobé války, která může být socialistickým zemím vnucena, je nezbytnou podmínkou úspěšné činnosti velitelských kádřů všech stupňů. Je proto vhodné se k ní periodicky vracet z toho důvodu, že se názory na charakter soudobé války a na možné způsoby jejího rozpoutání vyvíjejí především v závislosti na sociálně politických a vojensko-technických podmínkách.

Musíme proto nepřetržitě zkoumat směr vývoje. Sama historie dokazuje, k jakým nadozírným následkům mohou vést nesprávné názory a závěry v tomto směru. Jako jeden z velmi názorných příkladů z historie uvádím případ Francie, která ve svých vojenských teoretických názorech ztrnule ulpěla na představě poziční války z doby první světové války. Jejím výrazem bylo budování Maginotovy linie, avšak hitlerovské Německo vybudovalo svou armádu na principech pohybové války. Výsledek střetnutí je všeobecně znám.

Podívejme se proto krátce, jaký charakter může mít příští možná válka z hlediska sociálně politického. Rozpoutá-li nepřítel válku proti SSSR a ostatním socialistickým zemím, bude v ní sledovat především rozhodné politické a vojenské cíle, směřující až k úplnému zničení protivníka. Válka ze strany socialistických zemí bude za všech okolností válkou spravedlivou, válkou, v níž půjde o konečnou likvidaci odumírající světové kapitalistické soustavy

a o konečné vítězství pokrokového socialistického společenského řádu. V tomto smyslu platí i pro současnou epochu Leninova verze, že válka je pokračováním politiky jinými, tj. násilnými prostředky a umožňuje nám v celé hloubce odhalit sociálně politickou podstatu soudobých válek.

Nás však budou zajímat zejména vojenskotechnická hlediska, která mají vliv nejen na celkový charakter soudobé války a možnosti jejího rozpoutání, ale i na charakter přípravy a vedení soudobých operací. Z těchto hledisek se charakteristika příští možné války vyvíjí v souvislosti s rozmístěním sil na předpokládaných válčističích, v závislosti na výrobě, technickém vybavení armád a poměru sil pravděpodobných protivníků. Všechny tyto faktory je třeba vidět ve vzájemné souvislosti a v neustálém pohybu.

Tak např. nerovnoměrnost ekonomického rozvoje kapitalistických zemí vedla k některým změnám v rozložení politických a vojenských sil uvnitř samotné kapitalistické soustavy. USA sice zůstaly hlavní oporou světového imperialismu, ale takové země jako NSR, Japonsko a Francie se znovu snaží vydobýt si zpět své dřívější ekonomické i politické pozice. Zejména NSR zvýšila po válce prudce svůj vojenský ekonomický potenciál a dnes můžeme říci, že disponuje po USA nejmocnější pozemní armádou paktu NATO. Francie sice vystoupila z vojenské organizace paktu NATO, ale nezrušila své členství v tomto svazku. Na východě Japonsko obnovilo svůj zbrojní průmysl a řeší opatření k vytvoření vlastních národních ozbrojených sil.

Mění se i poměr sil mezi zeměmi kapitalistického tábora a zeměmi socialistického společenství ve prospěch pokrokových sil, prohlubuje se světový revoluční proces a zesiluje se národně osvobozené hnutí. To vše můžeme charakterizovat jako neustálé zesilování a rozšiřování fronty protimperialistického boje.

Na charakter příští možné války mají dále značný vliv změny v technickém vybavení ozbrojených sil. V současném období jde především o rychlý rozvoj mezikontinentálních jaderných prostředků, které se vyznačují vysokou účinností, bojovou pohotovostí a velkou odolností. Zde je třeba vidět především jadernou sílu SSSR a USA, které budou mít rozhodující vliv na charakter a způsoby vedení příští možné jaderné války, bude-li imperialismus rozpoután. Je sice známo, že některé další státy mají též jaderné zbraně, především Velká Británie, Francie a Čína, avšak jejich současný jaderný potenciál není ještě tak veliký, aby mohl rozhodujícím způsobem ovlivnit charakter soudobé války, tím méně její průběh nebo výsledek.

NSR, Itálie a Japonsko má rovněž určité potenciální možnosti vytvoření národních jaderných sil, avšak k vývoji, výrobě a vytvoření potřebných zásob jaderné munice a jejich nosičů potřebují ještě mnoho let, i za podmínek využití již hotových technologických postupů.

Můžeme tedy konstatovat, že jaderný potenciál SSSR a USA je rozhodujícím faktorem pro určení charakteru soudobé války. Je totiž známo, že zásoby jaderné munice a nosičů obou velmocí jsou takové, že v případě jejich použití stačí teoreticky ke zničení veškerého života na naší planetě. Jejich použití bude však nebezpečné nejen pro napadeného, ale i pro agresora, protože

vytvořením trvalého pásma radioaktivního zamoření atmosféry bude ohroženo lidstvo ve všech oblastech naší planety. Přitom by byly nejvíce postiženy takové státy, které mají vysokou koncentraci obyvatelstva i průmyslu v poměrně malém počtu velkých oblastí a měst. Jde především o USA, Velkou Británii a NSR.

Vojenští teoretikové USA hodnotí toto nebezpečí celkem reálně. Např. bývalý ministr obrany USA McNamara hodnotil kdysi možné ztráty amerického obyvatelstva v rozmezí 60—80 miliónů lidí a později ještě tento počet zvýšil na 100 miliónů. V roce 1964 byly pravděpodobné ztráty na obyvatelstvu USA odhadovány již na 135 miliónů a v roce 1966 ve zprávě senátní komise amerického kongresu McNamara poprvé prohlásil, že Amerika může být kdykoli zcela zničena.

Obdobně může podle teoretických výpočtů západních vojenských teoretiků v důsledku jaderných úderů SSSR na objekty v Evropě zahynout v prvních hodinách války v hlavních evropských kapitalistických státech až 80 miliónů lidí a může být vyřazeno asi 80 % vojenského průmyslového potenciálu těchto států.

Tyto závěry přinutily politické a vojenské vedení USA i NATO přehodnotit původní strategické koncepce a hledat cesty, které by jim umožnily řešit jejich vojenské politické cíle bez rizika jaderného zničení vlastní země. Jsou si totiž dobře vědomi toho, že nejsou s to zmařit, nebo podstatně oslabit jaderný úder SSSR nejen na Evropu, ale i na vlastní kontinent. Výsledkem těchto závěrů je proto nová vojenská strategická koncepce pružné, odstupňované reakce s použitím klasických i jaderných zbraní podle stupně ohrožení. Tuto koncepci se USA snaží všemožně vnutit svým spojencům ve vojenských blocích.

Analogicky se vyvíjely názory na charakter soudobé války i u nás. Zatímco dříve jsme předpokládali, že jakýkoli ozbrojený konflikt mezi kapitalistickými státy a státy Varšavské smlouvy přeroste ve všeobecnou jadernou válku, dnes víme, že tento proces není nevyhnutelný a osudově neodvratný. I když nebezpečí vzniku takové války je krajně vysoké a jeho pravděpodobnost nelze vyloučit, existuje v současné době řada důvodů pro to, že bojující strany nemusí za všech okolností použít veškerý svůj jaderný potenciál. Bude to však krajně nevýhodné právě pro našeho předpokládaného nepřítele. Proto jestliže Spojené státy samy nerozpoutají jadernou válku, nemusíme mít obavy, že by ji rozpoutaly státy socialistického společenství. Jinak řečeno — Spojené státy stojí dnes před těžko řešitelným dilema — buď rozpoutat jadernou válku a riskovat zničení nejen protivníka, ale i sebe sama, nebo vést válku jen klasickými prostředky ničení bez jakékoli reálné naděje na konečný úspěch.

Pro nás z toho vyplývají dvě základní alternativy charakteru příští možné války. Buď půjde o všeobecnou jadernou válku, ve které mohou být použity všechny druhy jaderných zbraní, nebo o válku bezjadernou, vedenou pouze klasickými prostředky ničení. Obě alternativy se budou zásadně lišit mohutností použitých prostředků ničení, rozsahem, intenzitou a délkou válečné činnosti, strategickými úkoly, způsoby dosažení vojenských politických cílů.

pravděpodobnými důsledky, podmínkami fungování ekonomiky a celou řadou dalších otázek.

O charakteru válek bylo již napsáno mnoho. Omezím se proto jen na několik základních charakteristik. Všeobecná jaderná válka může být zahájena různým způsobem. Buď nenadále anebo po předchozím stupňovaném mezinárodním napětí. Co do prostředků může být použito hned od počátku všech jaderných zbraní, které jsou k dispozici, nebo jen jejich omezené části s dalším přechodem na použití všech těchto zbraní. Může však být zahájena jen klasickými prostředky ničení s dalším náhlým nebo postupným přechodem na použití jaderných zbraní.

Při omezeném použití jaderných zbraní budou obě bojující strany sledovat nejrozhodnější cíle. Válka proto nabude okamžitě globálního charakteru a postihne v té či oné míře i neutrální státy, mimo jiné i v důsledku radioaktivního spadu, který dříve, či později dopadne na jejich území. Tato válka bude charakterizována obrovskými ztrátami a prakticky úplným přerušením výroby, zejména válečného materiálu.

Bude-li tato válka zahájena nenadále, může to mít pro nepřipraveného protivníka nedozírné následky. Např. Američané odhadují, že v případě jakéhokoliv opoždění při odpálení jejich strategických raket, mohou ztráty na obyvatelstvu USA vzrůst o 30—35 %. Z toho vyplývá nutnost nepřetržitě sledovat a včas odhalit přípravy nepřítele k napadení, udržovat nepřetržitou vysokou bojovou pohotovost a řešit účinný systém rychlého varování. Výpočty ukazují, že po odpálení mezikontinentálních strategických raket nepřítele je k dispozici v nejlepším případě jen 20 až 30 minut. Za tuto dobu je třeba varovat ozbrojené síly a uskutečnit příslušná odvetná opatření.

V jaderné válce budou všechny hlavní strategické úkoly řešit jaderné zbraně a to nikoli postupně, ale současně. Rozhodující úlohu při plnění těchto úkolů má první úder strategických jaderných sil, v jehož průběhu se předpokládá použít větší část nejmohutnější jaderné munice. Předpokládáme, že hlavní zásoby strategických jaderných zbraní budou použity již v prvních dnech všeobecné jaderné války. Např. Američané předpokládají, že během prvních 5—7 dnů války použijí 73 % svých jaderných náloží, které jsou vyčleněny pro letectvo a válečné námořnictvo USA. Ostatních 27 % předpokládají použít v průběhu dalších 20—25 dnů války. Z toho vyplývá i předpoklad rychlého průběhu všeobecné jaderné války.

Existence jaderných zbraní strategického dosahu si vyžádala nové formy strategické činnosti ozbrojených sil. Sovětská vojenská strategie za takové formy považuje činnost strategických jaderných sil ke zničení nepřítele na zaoceánských územích, strategické operace na válčištích, bojovou činnost vojsk protivzdušné obrany státu k odražení úderů nepřítele ze vzdušného i kosmického prostoru a operace námořnictva na námořních válčištích.

V závislosti na možných způsobech rozpoutání války mohou strategické operace na válčištích zahrnovat celkem 3 období:

1. období vedení bojové činnosti bez použití jaderných zbraní,
2. období rozhodujícího použití jaderných zbraní,
3. období závěrečné činnosti.

Nemůžeme však vyloučit, že některé z těchto období strategická operace na válčišti vůbec mít nebude. Např. bude-li válka od samého počátku vedena s použitím jaderných zbraní, vstoupí strategická operace na válčišti hned od začátku do 2. období (rozhodujícího použití JZ), které může i nemusí přejít v období závěrečné činnosti. To bude záležet na výsledku rozhodujícího použití JZ a na schopnosti jedné z válčících stran vést dále válku. V souvislosti s tím se termín „počáteční období války“ pokládá za překonaný a v současné době se již nepoužívá.

Válka zahájená s použitím klasických zbraní a pak s přechodem na válku jadernou je podmíněna řadou objektivních příčin politického nebo vojenského charakteru. Hlavní příčiny tkví ve snaze většiny zemí NATO oddálit překročení tzv. „jaderného prahu“ a vyhnout se zasažení vlastního území. Můžeme předpokládat, že se nepřítel bude snažit (pokud mu to bude možné) udržet válečnou činnost v rámci bezjaderné války a že jen v případě nebezpečí zničení svých ozbrojených sil se uchýlí k použití jaderných zbraní. Stanovit, kdy k tomu dojde, je velmi obtížné. Nemůžeme vyloučit, že k tomu dojde již za několik hodin po zahájení války, nebo za několik dní, či ještě později.

K použití jaderných zbraní může nepřítel (jak jsem již uvedl) přejít náhle všemi prostředky, nebo postupně — nejprve odstupňovaným použitím taktických a nakonec strategických jaderných zbraní. Může se však stát i to, že strategické jaderné síly použije dříve, než taktické a operačně taktické. V tomto směru jsou možné různé varianty, které budou záviset na konkrétní situaci a které budou vyžadovat z naší strany pružná a hlavně včasná protiopatření. K tomu bude třeba zabezpečit stálou bojovou pohotovost všech prostředků jaderného napadení a včas určovat síly a prostředky potřebné k okamžitému zásahu v souladu s měnící se situací v průběhu boje.

Přechod na použití jaderných zbraní v této variantě zahájení války bude jedním z nejsložitějších opatření.

Bezjaderná klasická válka může vzniknout kdekoli — tedy i v Evropě. Může se omezit na prostor svého vzniku, ale může jako jistra způsobit i celosvětový válečný požár. Zejména v Evropě můžeme těžko počítat s omezeným válečným konfliktem.

Charakteristické pro vznik této války bude nejpravděpodobněji předchozí narůstání politického napětí, spojené s vojenskými přípravami. Proto je nutné počítat s širokými mobilizačními opatřeními a strategickým rozvinováním ozbrojených sil na obou stranách a to jak v době narůstání politického napětí, tak i po zahájení války. Musíme počítat se značnými mobilizačními možnostmi potenciálního nepřítele, zejména u NSR. Je známo, že hitlerovské Německo postavilo na začátku války proti SSSR v prvním sledu 203 divizí a později byl tento počet ještě zvýšen. Musíme proto počítat s tím, že na válčišti budou přisunovány stále nové svazy a svazky. Současně budou uskutečňována i rozsáhlá opatření k obnovení a doplnění ztrát v oblasti materiální z předem vytvořených zásob a hromadným přísunem bojové techniky z výroby.

Z hlediska doby trvání bude zřejmě takováto válka delší, než válka s použitím jaderných zbraní. Vyplývá to z toho, že rozsah ztrát bude nepoměrně

menší a ekonomika silnějších států bude ve větší či menší míře stále schopna doplňovat ztráty bojové a jiné techniky.

Hlavním způsobem vedení bezjaderné války bude postupné ničení rozvinutých uskupení ozbrojených sil nepřítele se současným obsazováním jeho území. V operacích pozemních vojsk v bezjaderné válce bude mít velký význam vytvoření rozhodné převahy na zvolených směrech hlavních úderů.

Současně musíme brát v úvahu neustálé nebezpečí možného použití jaderných zbraní. V tom spočívá především nový rys charakteru staronové klasické bezjaderné války, který bude vyžadovat pečlivou volbu nejvhodnějšího uskupení vojsk a řešení příslušných opatření k udržení nepřetržité vysoké pohotovosti všech jaderných prostředků, abychom je mohli včas okamžitě použít.

Podle názorů sovětských vojenských teoretiků i v takové válce bude třeba podle konkrétní situace vést na jednotlivých směrech nebo válčistích operační a strategickou obranu.

K nejdůležitějším předpokladům úspěšného vedení bezjaderné války patří především rychlé zničení nepřátelského letectva v samém počátku války. K tomu bude třeba již v prvních dnech války vést na válčistích samostatné vzdušné operace za účasti několika leteckých armád frontů a svazků dálkového letectva. Při pečlivé přípravě a vedení těchto operací lze zdolat i silnějšího vzdušného nepřítele a vybojovat nadvládu ve vzduchu.

Z á v ě r e m chci zdůraznit, že soudobá válka v závislosti na možnosti použití různých druhů zbraní, kterými soudobé armády disponují, může mít různý charakter i obsah a různé mohou být i způsoby jejího zahájení. To bude vyžadovat pružné plánování a pečlivou přípravu bojové činnosti tak, aby ozbrojené síly byly připraveny na kteroukoli z uvedených variant, z nichž nemůžeme předem žádnou absolutně vyloučit. Obecně řečeno je třeba ozbrojené síly připravovat k vedení jak jaderné války, která je nejničivější a z hlediska vedení nejsložitější, tak i k vedení klasické bezjaderné války, avšak s neustálou úhrozou možného použití pohotových jaderných zbraní v kteroukoli dobu.

Operační skupina

— důležitý prvek velení

Velení vojskům při jejich uvádění do bojové pohotovosti je jedním z velmi důležitých a náročných úkolů. Zde musíme vyloučit jakoukoli živelnost a velení trvale zabezpečovat tak, aby umožňovalo organizovaně řídit přechod z mírové činnosti k plnění předurčených bojových úkolů v určeném čase i prostoru.

Síly a prostředky našeho potencionálního nepřítele, jeho mobilnost a vybavení především jadernými a ostatními zbraněmi hromadného ničení, které mu umožní zahájení války s překvapeními a vedení války od samého začátku s jadernými zbraněmi, nás nutí udržovat trvale vysokou bojovou pohotovost štábů a vojsk k ochraně naší západní hranice i hranice celého socialistického světa.

Tyto skutečnosti zvýrazňují řídicí úlohu štábů všech stupňů již od okamžiku uvádění vojsk do bojové pohotovosti.

Udržovat v míru v trvalé bojové pohotovosti celé štáby (všechny příslušníky) je složité, proto se nám osvědčilo udržovat v trvalé bojové pohotovosti operační skupiny, které jsou schopny plnit úkoly štábu až do doby pohotovosti všech prvků jeho vedení, jsou-li již v míru splněny veškeré základní požadavky na jejich složení, připravenost a vybavení.

V článku se zaměřím jen na problematiku operačních skupin vševojskových armád a divizí, neboť na jejich složení, metodiku práce, vybavení apod. je řada názorů, mnohdy i značně rozporných. Někteří pochybují dokonce o jejich nezbytnosti. Tyto hlasy se ozývají hlavně tam, kde dosud přežívají názory na tzv. postupné přebírání velení štáby jednotlivých stupňů a tam, kde není ujasněna úloha operační skupiny a nejsou vytvořena základní organizační opatření k plnění jejich předpokládaných úkolů.

Má-li operační skupina vševojskové armády nebo divize sehrát svou předurčenou úlohu, musí být na štábu armády i divize splněna tato organizační opatření:

1. Operační skupina musí být v pohotovosti v průchodišti ne později jak za 80 minut u armády a za 60 minut u divize. To vyžaduje, abychom splnili na obou stupních tato opatření:

- organizovat samostatný svaz operační skupiny do průchodiště;
- do operační skupiny určovat jen ty příslušníky, u kterých je zabezpečeno vyzkoušení do 15—20 minut;
- operační skupinu upřesňovat denně při bojovém rozdělení;
- samostatně uložit veškerou dokumentaci a pomůcky pro operační skupinu a vyvázet ji přímo do průchodiště k době její pohotovosti;
- mít již v míru trvale vybudované a vybavené pracoviště operační skupiny v průchodišti. Musí být zabezpečeno proti diverzním skupinám, leteckým úderům i úderům ZHN nepřítele;
- do tohoto pracoviště mít vybudované bezporuchové spojení s dostatečným počtem kanálů. Kvalita a systém spojení musí operační skupině zabezpečovat, aby mohla rychle získávat přehled o situaci podřízených štábů a vojsk a umožňovalo vydávat rychlé rozkazy, předběžná nebo bojová nařízení.

2. Složení operační skupiny musí být takové, aby umožňovalo nejen plnit úkoly při uvádění štábů a vojsk do bojové pohotovosti, ale i přijímat nebo upřesňovat rozhodnutí podle vzniklé situace a předávat je podřízeným stupňům.

To vyžaduje, abychom zabezpečili tato organizační opatření:

— v čele operační skupiny vševojskové armády nebo divize musí být vždy jeden z hlavních funkcionářů (velitel, náčelník štábu, zástupci velitele nebo náčelník operačního oddělení), který zná plánované úkoly svého štábu i podřízených vojsk a je schopen vzít na sebe odpovědnost za případná přijatá rozhodnutí v souladu s plánovanými úkoly;

— do operační skupiny určovat důstojníky, kteří znají situaci u podřízených štábů a vojsk a jsou připraveni tak, aby mohli řešit úkoly za svůj druh vojska nebo služby v souladu se vzniklou situací a aby mohli podávat vedoucímu operační skupiny takové informace za svůj druh vojska nebo služby, aby se tento mohl odpovědně a správně rozhodovat. Současně musí být připraveni zabezpečit předání rozkazů a nařízení podřízeným ve své odbornosti, znát s nimi způsob spojení a dobu jejich pohotovosti v plánovaných prostorech;

— v operační skupině musí být i kurýři k podřízeným a k nadřízenému štábu, aby mohla být okamžitě doručována dokumentace, nařízení a informace v případě ztráty spojení.

Možné složení operačních skupin

a) u vševojskové armády: 18—20 důstojníků, 3—4 kurýři,

b) u vševojskové divize: 12—15 důstojníků, 2—3 kurýři.

3. Operační skupina musí mít podrobně na jednotlivce rozpracovanou metodiku práce a to jak obsahově, tak i časově. Tento požadavek diktuje

- nedostatek času pro práci operační skupiny,
- velký rozsah jejích úkolů,
- střídání funkcionářů v operační skupině (denně, týdně apod.).

Metodiku práce operační skupiny vševojskové armády i divize zpracujeme podle těchto zásad:

— vyjdeme z metodiky práce operační skupiny nadřazeného stupně, z celkové metodiky práce štábu příslušného stupně a z úkolů, které jsou stanoveny „Plánem uvádění do BoPo“ příslušnému stupni;

— úkoly jednotlivcům obsahově i časově rozpracujeme tak, aby harmonicky zapadaly i do možností spojovací soustavy;

— přesně stanovíme odpovědnost za získání zpráv a za plnění jednotlivých úkolů při uvádění štábů a vojsk do bojové pohotovosti;

— stanovíme pořadí pro předávání informací, rozkazů a nařízení, abychom zabezpečili prioritu těch svazků a útvarů, které jsou předurčeny k plnění rozhodujících úkolů pro armádu nebo divizi;

— na jednotlivé informace vedoucímu operační skupiny plánujeme minimum času. Uvádíme jen ty informace, které jsou rozdílné od plánovaných úkolů anebo svou kvalitou vnášejí nové prvky do rozhodnutí proti plánovaným úkolům;

— vyřešíme způsob upřesňování předběžných počtů osob a bojové techniky u podřízených a to vzhledem ke spojovacím možnostem;

— řešíme způsob získávání zpráv o situaci pozemního nepřítele, zvláště na státní hranici a o situaci vzdušného nepřítele;

— stanovíme odpovědnost za informace na nadřazený velitelský stupeň o celkovém stavu BoPo, o situaci a o učiněných opatřeních;

— stanovíme odpovědnost za řízení zpětných odřadů.

Metodiku práce operační skupiny rozpracujeme až do doby dosažení pohotovosti celého štábu armády nebo divize v průchodišti.

4. Rozhodujícím pro organizovanou práci operační skupiny vševojskové armády i divize je jejich vybavení. Kromě nadřazeného vybavení pro práci každého jednotlivce by operační skupiny měly ve svém vybavení mít:

— přesný přehled o bojovém rozdělení vlastního štábu a jmenovité určení do operační skupiny;

— orientační přehled o stavu osob a bojové techniky podle bojového rozdělení podřízených;

- přehled o odvelení mimo rámec armády nebo svazku a způsob spojení s odvelenými jednotkami;
- přehled o svazcích a jednotkách, které jsou na taktických cvičeních, střelbách anebo plní jiné úkoly bojové přípravy ve výcvikových prostorech anebo i jiných prostorech, a způsob spojení s nimi;
- přehled o dosahování bojové pohotovosti svazků a útvarů (nejlépe graficky);
- schéma spojení s podřízenými a nadřízeným;
- hovorové a signální tabulky a záznamníky zpráv, rozkazů a nařízení.

Závěr

Tímto článkem chci přispět k řešení některých dosavadních forem i obsahu velení v období uvádění štábů i vojsk do bojové pohotovosti. Praxe potvrzuje, že mnoho nedostatků v tomto období zapříčiňuje nepromyšlená organizace práce velitelů a štábů a nejasnost v zabezpečování některých úkolů bojové pohotovosti. Je tomu tak i v metodice práce a zabezpečení operačních skupin vševojskových armád i divizí.

Jestliže chceme, aby se operační skupiny těchto velitelských stupňů staly skutečně důležitým prvkem velení při uvádění štábů a vojsk do bojové pohotovosti, zvláště v mimopracovní době těchto štábů, pak musíme zvýšit nároky na jejich připravenost a zlepšit jejich vybavení.

Velení vojskům při jejich uvádění do bojové pohotovosti je jedním z velmi složitých a dynamických činností štábů všech stupňů. Abychom maximálně mohli z této činnosti vyloučit živelnost, musíme soustavně tvůrčím způsobem hledat všechny možné cesty, které by nám zabezpečily vysokou organizovanost práce. Tyto skutečnosti jsem měl na mysli při psaní tohoto článku.

ZABEZPEČENÍ BOJOVÉ ČINNOSTI

Kategorie pojmu zabezpečení bojové činnosti

Každá kategorie vzniká určitým vývojem. Dochází k nepsané úmluvě jaký pojem pod jejím názvem chápeme. Víme, že stejná slova mohou mít různý význam. Např. pojem řízení je jiný v oblasti technické a jiný v oblasti společenské. Různý je také pojem komunikace v kybernetice a v taktice. Ovšem i definování stejné reality může mít různé pojetí. Vychází z toho, jak který obor k ní přistupuje a z jakého konkrétního hlediska ji zkoumá. Nezkoumá ji ze všech jejích stránek, ale pouze z určitých. Tedy definuje prvky, jejich vlastnosti a vztahy z té stránky, která jej zajímá. Takto se tedy díváme i na oblast zabezpečení bojové činnosti.

Setkáváme se občas s úvahami, že pojem zabezpečení bojové činnosti je nepřesný, že tato opatření probíhají mimo bojovou činnost (konkrétně např., že zajištění či ochrana proti zbraním hromadného ničení je při rozmístění mimo boj, nebo že týlové zabezpečení není součástí bojové činnosti). Tyto názory vycházejí z nepřesné manipulace s jistými pojmy. Nejdříve si upřesněme pojmy „bojová činnost“, „boj“, „zabezpečení bojové činnosti“.

Vojenský terminologický slovník (Vševojsk-52-1) uvádí:

„**Bojová činnost** je souhrn veškeré činnosti vojsk směřující k dosažení vítězství nad nepřítelem v boji.“

„**Boj** je cílevědomá činnost vojáků, jejímž cílem je fyzicky likvidovat nepřítele a zbavit ho schopnosti odporu.“

„**Zabezpečení bojové činnosti** je souhrn opatření k všestrannému zabezpečení úspěšného splnění bojových úkolů.“

K tomu chci dodat, že často dochází k zaměňování, nebo ztotožnění pojmu bojová činnost za pojem boj a z toho plynou zmíněné nejasnosti. Pojem bojová činnost je širší pojem. Zahrnuje veškerou činnost na bojišti, tedy i přesuny a rozmístění mimo boj. Např. pluk ve druhém sledu útočící divize i když nevede palbu a nemusí být v boji provádí bojovou činnost, právě jako divize, která zaujímá prostor rozmístění (vyčkávací prostor) v operační sestavě armády.

V tomto smyslu je tedy podstatný rozdíl mezi zabezpečením bojové činnosti podle řádů Vševojsk-1-1 a Oper-1-1 a dřívějším pojmem tzv. „bojového zabezpečení“. Naproti tomu opatření obdobná ochraně proti zbraním hromadného ničení k ochraně obyvatelstva či objektů na teritoriu nespádají do pojmu zabezpečení bojové činnosti (vojsk!), ale do pojmu obrany a ochrany teritoria nebo CO. Nesmíme se nechat mýlit obdobným názvem. Pod pojem zabezpečení bojové činnosti v oblasti taktiky rozumíme tedy taková opatření, která všestranně zabezpečují činnost vojsk na bojišti, v boji i mimo boj, včetně týlového zabezpečení.

Cíl zabezpečení bojové činnosti

Cíl zabezpečení bojové činnosti vyplývá ze zákonitostí a principů ozbrojeného zápasu. Historie válek nám ukazuje, že vítězství v boji bylo vždy závislé na řadě faktorů a podmínek a všechny jevy ozbrojeného zápasu máme zkoumat neoddelitelně od podmínek, v nichž existují. Zákony ozbrojeného zápasu vyjadřují obecný vztah, objektivní souvislost v určité oblasti mezi jednotlivými prvky a jevy ozbrojeného zápasu ve sféře působení zákona. Neexistují-li určité podmínky, neexistuje ani zákon, který je s nimi spjat. V této závislosti budeme posuzovat i cíle zabezpečení bojové činnosti.

Bojovou činnost jak konkrétní projev ozbrojeného zápasu můžeme rozložit na dvě základní vzájemně závislé oblasti. V první je uplatněna vlastní realizace primární funkce ozbrojených sil, tj. veškerá činnost směřující k ničení nepřítelů. V druhé jsou zahrnuta opatření k všestrannému zabezpečení nepřetržitě akceschopnosti a úspěšné realizovatelnosti primární funkce ozbrojených sil. Tato druhá opatření lze rozložit na skupiny. Cílem jedné je zabránit, aby nepřítel využil prvek překvapení a zabezpečit vlastní volnost jednání. Cílem druhé je zabezpečit činnost vojsk v materiální sféře. Splněním těchto cílů je dosaženo jedné z podmínek pro možnost optimální realizace vlastních bojových možností, pro organizovaný vstup vojsk do bojové činnosti, pro úspěšný průběh a výsledek bojové činnosti.

Toto funkční dělení vyjadřuje však pouze jeden ze vztahu bojové činnosti. Budeme-li např. dále zkoumat boj z hlediska jeho průběhu, pak jej můžeme uvažovat jako funkce palby a pohybu dvou složitých dynamických soustav, vzájemně protikladně působících v čase a prostoru.

Na základě těchto předpokladů můžeme definovat:

Cílem zabezpečení bojové činnosti je všestranně vytvořit podmínky k nepřetržitě bojeschopnosti vojsk a zabezpečit možnost maximální realizace jejich základní funkce — činnost směřující k ničení nepřítelů. To znamená umožnit organizované zahájení a úspěšné vedení bojové činnosti, zabránit překvapivému napadení nepřítelům, vytvořit podmínky pro udržení vlastní iniciativy, pro optimální využití vlastních bojových možností, omezit naproti tomu možnost nepřítelů na nejnutnější míru a zabezpečit vojska potřebným materiálem všeho druhu.

Obsah zabezpečení bojové činnosti

Vývoj taktiky je složitý proces, který probíhá pod vlivem celého komplexu různých okolností značně nerovnoměrně, avšak podle zákonů dialektiky. Jedním z takových zákonů, který určuje tento vývoj, je vzájemná souvislost

a závislost mezi vojenskou technikou, formami organizace ozbrojených sil a způsoby vedení bojové činnosti. Změny jednoho z těchto činitelů mají za následek podmíněný vývoj ostatních, při čemž určujícím je produkt výroby — tedy zbraně a bojová technika.¹⁾ Obsah i formy zabezpečení bojové činnosti se postupně mění v závislosti na zavádění nových druhů výzbroje, které mají za následek i změny forem boje a bojové činnosti.

Jednotlivé prvky zabezpečení bojové činnosti z hlediska vývoje můžeme rozdělit do třech skupin. Některé druhy zabezpečení bojové činnosti, jejichž vznik není spjat s rozvojem bojových prostředků, existují od samého počátku vzniku taktiky, jako např. průzkum, zajištění, maskování, ale jejich obsah se rovněž postupně měnil v závislosti na změnách forem boje. Např. význam a obsah průzkumu v soudobých podmínkách je zcela kvalitativně jiný, než v předchozích obdobích vývoje taktiky. Průzkum se stal nejdůležitějším druhem zabezpečení bojové činnosti vojsk. Výsledek boje je ovlivňován stále narůstající řadou faktorů, které je nutné brát v úvahu a tedy mít o nich informace, získané průzkumem. Především půjde o objekty pro jaderné úder. Tyto prvky zabezpečení bojové činnosti jsou zaměřeny k realizaci principu překvapení a iniciativy. Další skupina prvků zabezpečení bojové činnosti směřuje jako prostředek ochrany proti novým zbraním. Tyto druhy jsou proměnlivé, vznikaly s rozvojem taktiky na základě vzniku a zavedení nových bojových prostředků a po případech na určitém stupni vývoje opět zanikly, nebo byly vyjmuty z oblasti zabezpečení. Do této skupiny řadíme ty prvky, které vznikaly jako protiopatření vůči novým bojovým prostředkům, snažily se jim čelit, organizovat ochranu proti nim, snížit jejich účinek na minimální míru a to tak dlouho, pokud se tyto nové prostředky a taktika jejich použití nestala všeobecně platným jevem. Nová opatření zabezpečení bojové činnosti v jednotlivých fázích vývoje taktiky byla zpravidla předzvěstí nové taktiky určitých druhů vojsk.

Jako příklad mohu uvést vznik a navedení tanků do výzbroje armád. Rozvoj a množství tanků v období od první do druhé světové války vytvořily z počátku nutnost organizace nového druhu zabezpečení bojové činnosti — protitankovou obranu. Plně se rozvinula ke konci druhé světové války. V této době existovaly převážně svazky, které neměly organické tanky. Na druhé straně vznikly tankové svazky, které byly jednak přidělovány na podporu boje střeleckých svazků, jednak způsobily samostatně k rozvíjení úspěchů v operační hloubce. Kvalitativní nepoměr střeleckých a tankových svazků musel být vyvážen (případ od případu podle situace) různými opatřeními aktivními a pasívními, které vytvářely předpoklad úspěšného boje, tedy systém protitankové obrany jako druh zabezpečení bojové činnosti. Postupně se však tank stal běžnou organickou výzbrojí všech svazků a útvarů, rovněž jako protitankové prostředky, kterými jsou nasyceny i nejnižší organizační stupně. Boj s tanky protivníka je podstatnou a neoddelitelnou částí plnění všech bojových úkolů. V tomto případě organizační změny si vyžádaly změnu taktiky a protitanková obrana ztratila charakter zabezpečení bojové činnosti, přerostla jeho rámec a stala se součástí plnění bojového úkolu.

Obdobný proces se odehrál s protivzdušnou obranou, i když tento v současné době ještě nepronikl na všechny organizační stupně. Tak na stupni jednotek do praporu včetně protivzdušná obrana zůstává prvkem zabezpečení bo-

¹⁾ Viz Sokolovský — Vojenská strategie, kapitola V.

bojové činnosti právě proto, že tyto jednotky dosud nemají v potřebném rozsahu organické prostředky PVO a charakter opatření protivzdušné obrany na těchto stupních má především ráz obrany, do značné míry pasivní. Naproti tomu PVO na stupni útvarů a svazků a na vyšších organizačních stupních ztratila charakter zabezpečení a stala se jedním z druhů bojové činnosti vojsk, protože letectvo je jedním z prostředků, který podstatně ovlivňuje průběh bojové činnosti a vzhledem k nasycení uvedených organizačních stupňů prostředky protivzdušné obrany, vzhledem k nutnosti jejich centralizovaného použití a vzhledem k rozsahu jejich opatření je samostatným druhem boje.

Třetí skupina druhů zabezpečení bojové činnosti směřuje k zabezpečení materiálem všeho druhu a životních potřeb. Tato opatření rovněž můžeme řadit mezi tzv. klasická, tedy existující od počátku vývoje taktiky, ale jejich vývoj je do značné míry ovlivněn výzbrojí. Např. proviantem bylo nutné zásobovat vždy, i když pochopitelně formy se měnily. Téměř úplně však vymizelo zásobování pící a naopak s motorizací bylo zavedeno a ohromného rozsahu nabylo zásobování pohonnými hmotami. Obdobně tomu je se zásobováním municí, náhradními díly k technice všeho druhu, zdravotnickými prostředky apod. Některá materiální opatření nepatří do souhrnu týlových opatření, týlového zabezpečení, ale jsou součástí speciálních druhů zabezpečení podle druhu vojska. Tak např. zásobování ženijním materiálem, ženijní municí a vodou je součástí ženijního zabezpečení.

Z toho, co jsem uvedl, vyplývá závěr: Obsah zabezpečení bojové činnosti není uzavřený, neustále se vyvíjí a jeho prvky na jednotlivých organizačních stupních jsou různé, v závislosti jednak na vývoji taktiky v důsledku zavádění nových zbraní, jednak na změnách v důsledku vývoje organizační struktury vojsk.

Proces vývoje taktiky v důsledku zavedení jaderných zbraní do výzbroje armád si vyžádal nejen zavedení a organizování nových druhů zabezpečení a změnu obsahu již dřívějších opatření, ale i značné rozšíření cílů. Předchozí pojem o opatření tzv. „bojového zabezpečení“ byla zaměřena především na organizované zahájení boje, chránit před nenadálým napadením, tedy na princip iniciativy a překvapení. V současných podmínkách zabezpečení bojové činnosti zahrnuje širší komplex opatření. Současně řada dosavadních prvků bývalého bojového zabezpečení byla přehodnocena. Např. zabezpečení boků a styků, protivýsadková obrana, protitanková obrana a jiné se staly jevem, který je nutno brát v úvahu při organizaci jakéhokoliv boje, staly se základním obsahem soudobého boje vůbec a z oblasti zabezpečení byly včleněny do oblasti vedení bojové činnosti. Použití prostředků hromadného ničení a úplná mechanizace a motorizace vojsk značně změnila jak rozsah prvků zabezpečení bojové činnosti, tak i jejich cíle, obsah a formy.

V současných podmínkách zabezpečení bojové činnosti **jednotek** zahrnuje: průzkum, ochranu proti zbraním hromadného ničení, zajištění, protivzdušnou obranu, maskování a část prvků týlového zabezpečení. Na stupni **útvárů** přistupuje k těmto ženijní zabezpečení a PVO naproti tomu se stává druh bojové činnosti. Na vyšších organizačních stupních (**svazek, svaz**) přistupují další druhy, jako boj s radiotechnickými prostředky nepříteli, hydrometeorologická a topograficko-geodetická zabezpečení, naproti tomu u svazu odpadá zajištění.

K zabezpečení bojové činnosti jsou do jednotlivých druhů vojsk včleněna speciální vojska, např. ženijní, chemické, radiotechnické a jiné. Kromě těchto

můžeme organizovat speciální druhy zabezpečení, která se vztahují pouze na určité druhy ozbrojených sil a vojsk, jako na příklad letecké zabezpečení, boj s kosmickými prostředky apod.

Je zřejmé, že tak jako dosud v budoucnu se tato oblast taktiky bude vyvíjet a dozná značných změn. Např. v protivzdušné obraně jednotek lze předpokládat další zdokonalování klasických prostředků a zvyšování nasycenosti i nižších stupňů efektivní výzbrojí PVO. Tím postupně jako je tomu již na stupni útvarů, svazků a svazů ztratí protivzdušná obrana i u jednotek charakter zabezpečení bojové činnosti. V příští možné válce může být použito i různých kosmických prostředků s průzkumnými, spojovacími i palebnými úkoly. Svůj význam tedy nezbytně bude mít nové opatření — boj s kosmickými prostředky, zejména na operačním stupni. I současné druhy a způsoby zabezpečení budeme dále zkvalitňovat, aby překonaly disproporce mezi požadavky na ně kladenými a možnostmi.

Komunistická strana vychází při tom z názoru, že podmínky skutečné a účinné obrany lidu a země před Hitlerem si musí pracující lid vybojovat na vlastní buržoazii, na vlastních kapitalistech a k tomu že je potřeba jednotné fronty dělnictva, dělnických organizací a stran a lidové fronty všech pracujících.

... jednotná a lidová fronta má velmi mnoho společného s obranou lidu a země. Ba při exponovaném postavení, v němž je nyní Československo, závisí skutečná, účinná a úspěšná obrana lidu a republiky před Hitlerem především na existenci jednotné a lidové fronty.

(K. Gottwald, z řeči v poslanecké sněmovně NS RČS dne 28. 4. 1936 k zákonu o obraně státu.)

Hodnocení bojeschopnosti vojsk s použitím výpočetní techniky

Vědecko-technický rozvoj a sociální přeměny naší společnosti, které vyvolaly nutnost vědeckého řízení společenských procesů se výrazně projevují i v armádě. Řízení tak složitého mechanismu, jakým je armáda, vyžaduje všude tam, kdo to je uskutečnitelné, využívat exaktní vědecké metody k stanovení optimálních cílů řízených procesů. Věcné rozhodování, založené na poznání objektivní skutečnosti, by mělo být samozřejmostí především na těch stupních, jejichž rozhodovací pravomoc zasahuje široký okruh řízených. I přes některé kladné výsledky dosažené v oblasti řízení, podklady k posuzování úrovně bojeschopnosti¹⁾ útvarů a svazků vycházejí zatím z informací značně roztržité, jejichž objektivita je z větší části velmi problematická.

Zhodnocení současného stavu

Podklady, které mají dnes k dispozici svazy, okruhy a MNO ke zhodnocení bojeschopnosti podřízených tvoří dvě základní skupiny.

a) Poznatky, které dávají částečný přehled o každodenním stavu bojeschopnosti

Jejich zdrojem jsou

— denní hlášení dozorcích orgánů útvarů, svazků, svazů a okruhů, která poskytují obraz o stavu vojsk pro případ vyhlášení bojového poplachu a o událostech, které rušivě zasáhly do jejich života;

¹⁾ Úmyslně používáme termín „bojeschopnost“ místo „bojová pohotovost“, protože podle našeho názoru nejlépe a nejúplněji a v duchu jazyka vyjadřuje komplex těch ukazatelů, které vyjadřují skutečný stav útvaru či svazku.

— různá hlášení a informace (osobní, telefonické, dálkopisné, šifrové) od podřízených, v nichž seznávají nadřízené se svými dílčími problémy.

Jaké jsou přednosti a nedostatky tohoto systému? Denní hlášení dozorcích orgánů skýtá v nejdůležitějších údajích přehled o stavu vojsk při vyhlášení bojového poplachu, ale s jeho využitím jsou některé problémy. Je totiž těžko přístupné náčelníkům druhů vojsk a i kdyby se s nimi seznámili, je pro jejich potřebu příliš všeobecné.

Předností druhého způsobu je osobní, nejčastěji telefonický styk podřízeného s nadřízeným, při němž lze ihned mnohé upřesnit, vysvětlit či rozhodnout. Má však své nedostatky v tom, že není periodický a záleží jen na jednotlivých velitelích, zda se pro informaci nadřízeného náčelníka rozhodnou či nikoli. Posuzovat hlášený stav je většinou značně subjektivní směrem k nadhodnocení, v menším počtu případů k podhodnocení. Další nevýhodou je, že hlášení tohoto druhu končí zpravidla u osoby, která je přijímá nebo v okruhu nejbližších spolupracovníků a zřídka se dostane k těm, kteří by je ke své práci rovněž potřebovali.

Dálkopisné a šifrové informace mají tu výhodu, že příjemce je odkázán jen na text zprávy bez možnosti bezprostředního objasnění případných nesrovnalostí.

b) Podklady, které umožňují hodnotit stav bojeschopnosti za určité (delší) období

Zdrojem těchto, již úplnějších a ucelnějších poznatků jsou

— hlášení o splnění úkolů bojové a politické přípravy za výcvikový rok (nebo

jeho období). Jejich obsah i forma jsou usměrňovány stručnou osnovou, vzory různých tabulek apod. Mnohdy však závisí na podřízených, v jaké formě hlášení předloží;

— výsledky a závěry z inspekčních prohlídek, kontrolních zaměstnání, tematických a komplexních kontrol, z velitelskoštatistických i taktických cvičení s podřízenými a z výsledku prověrek uvádění vojsk do bojové pohotovosti;

— různá hlášení podřízených a souhrnné přehledy.

Hlášení o splnění úkolů bojové a politické přípravy za výcvikový rok (období) je základní podklad k hodnocení bojeschopnosti a k opatření na příští rok (období). Z těchto hlášení můžeme na všech stupních využít řadu údajů, způsob zpracování je vžitý a nečiní zvláštní potíže. Tento druh hodnocení má však řadu nedostatků. I když je stanovena forma zpracování, hlášení jsou značně různorodá a pro závěrečnou rozborovou činnost často málo přehledná. Tím, že usměrňující osnova i kritéria jsou zpravidla značně obecné, dochází k subjektivním závěrům a závisí na zpracovateli, která z kritérií pokládá za rozhodující. Je přirozené, že podle nich pak vyústí i závěry předpokládáných hlášení. Rozhodnutí, přijatá na základě takovýchto podkladů mohou, ale také nemusí postihovat podstatu nedostatků a řešení jejich příčin. Dochází proto nejen k subjektivnímu hodnocení, ale i k subjektivnímu rozhodování.

Tímto způsobem zpracované informace dávají malou možnost srovnávat dosažené výsledky mezi útvary, svazky i svazy v jednom výcvikovém roce nebo dokonce za více let a nelze je rovněž využít k vedení dlouhodobé statistiky a konečně, což je nejpodstatnější, neumožňují použít k zpracování a vyhodnocení moderní výpočetní techniku.

Dalším zdrojem informací o stavu bojeschopnosti jsou výsledky a závěry kontrolní činnosti. Dosavadní zkušenosti ukazují, že inspekční prohlídky, které postihují skutečný stav nejkomplexněji, probíhají z větší části v jarních měsících a nezachycují výcvik v jeho vrcholné fázi. Kritéria prověrek, kontrol i cvičení bývají rok od roku jiná, protože se mění důležitost postavení jednotlivých předmětů různé osoby, mající různá měřítka hodnocení. Výsledek je proto vždy ovlivněn subjektivním názorem hodnotícího.

Využití výsledků podobných akcí je složité. Kdo se chce podrobněji seznámit se situací druhu vojska, musí studovat stovky stran textu nejednotně zpracovaných zá-

pisů, z nichž každý uvádí jiné údaje podle různých měřítek.

V současné době používané způsoby, nehledě na jejich rozptýlenost, dávají sice určité podklady, ale jejich využití je poměrně složité. Jejich podstatným nedostatkem je menší objektivita. Kromě toho v celém procesu není účinně zapojena moderní výpočetní technika, která šetří čas, lidskou práci a při správném programování zaručuje naprostou objektivitu. Pokud je tato technika již používána, postihuje jen některé oblasti, někdy ne právě ty nejdůležitější a ne úplně.

Požadavky na způsoby sledování bojeschopnosti

Předchozí závěr ukazuje, že bude nutné zpracovat celý systém kritérií k získávání objektivních informací pro ty oblasti, kde dosud chybí. V dalším pak vyřešit zapojení výpočetní techniky ke konečné přípravě získaných podkladů pro stupně vedení se širokou rozhodovací pravomocí, tj. svaz, okruh a MNO. Toto řešení by mělo

— dávat skutečný denní přehled o stavu svazků a útvarů při vyhlášení bojového poplachu a jejich připravenosti k plnění úkolů po něm;

— dát podklady pro zhodnocení stavu bojeschopnosti za určité období, které umožňují přijmout závěry a opatření k usmírnění činnosti na příští výcvikový rok (období);

— usnadnit dlouhodobou statistiku údajů o výsledcích a tím i stanovení pořadí útvarů (svazků) při plnění úkolů, stanovených nadřízeným velitelem;

— umožnit odhalení příčin nedostatků a kladných výsledků;

— usnadnit dlouhodobou statistiku údajů s možností využít je ke zpracování služebních předpisů a výcvikových pomůcek i norem.

První požadavek by dal operativní denní přehled o stavu útvarů pro případ bojového poplachu a poskytoval by nadřízeným při jejich kalkulacích a rozhodování přehled o bojových možnostech podřízených.

Další požadavky vyžadují vytvořit soustavu ukazatelů, které dovoluji zhodnotit stav a jeho příčiny ve všech souvislostech a umožní kontrolu správnosti hlášených údajů. Forma i obsah předkládaných informací musí vyhovovat nejen obsahové účelnosti, ale musí umožnit i zpracování pomocí výpočetní techniky. Navíc pak musí umožnit i následné operace, s použitím statistických metod šetření tak, aby tendence vývoje, které jsou při současném způsobu hodnocení více méně odhalovány,

měly v podkladech, získaných novým způsobem své odůvodnění.

Domníváme se, že první etapou tohoto procesu zavádění jednotných kritérií by mělo být hledat nejvýhodnější způsoby u jednotlivých druhů vojsk. Teprve později, po získání určitých zkušeností by bylo možné přistoupit k univerzálnímu vševoj- skovému systému komplexního sledování a vyhodnocování bojeschopnosti útvarů a svazků i svazů.

Naproti tomu v požadavku operativního přehledu o stavu připravenosti k plnění úkolů při bojovém poplachu lze najít převážnou část ukazatelů, společných všem druhům vojsk, takže je možné realizovat jej poměrně brzy a bez velkých potíží. Podle našeho názoru je vhodné zvolit ke sledování a hodnocení bojeschopnosti dva základní způsoby

— operativní přehled o připravenosti k plnění úkolů při bojovém poplachu a bezprostředně po něm;

— zavedení systému periodických hlášení ke komplexnímu zhodnocení bojeschopnosti.

Oba tyto způsoby jsou v dalším aplikovány na raketové vojsko a dělostřelectvo, protože jeho problematika je autorům nejbližší.

Operativní přehled o připravenosti k plnění úkolů při bojovém poplachu a bezprostředně po něm

Operativní přehled je v podstatě sumarizace výsledků bojového rozdělení s doplněním některými hodnotícími kritérii velitele útvaru. Ke sledování stavu by měl mít nadřízený velitel k dispozici tyto podklady:

- stupeň bojové pohotovosti podřízených útvarů (svazků);
- stav prostorů rozptýlení těchto útvarů a svazků;
- vycvičenost a sladěnost jednotek těchto útvarů;
- počty osob s jejich rozdělením do skladů;
- počty bojeschopných ručních zbraní po sledech;
- počty dělostřelecké techniky (u dělostřeleckých útvarů a svazků);
- počty speciální techniky (u raketového vojska);
- počty automobilní techniky;
- počty hlavních druhů spojovací techniky;
- počty hlavních typů ženijní techniky;
- přehled o stavu týlu a týlových zásob;

— počty materiálu měřičských dělostřeleckých útvarů.

Pro každý z výše uvedených údajů jsou stanoveny určité ukazatele, pomocí nichž lze podle potřeb uživatele ten který údaj sledovat. Přehled ukazatelů je uveden v tabulce 1.

Nejrealističtější obraz o bojové pohotovosti dává stav naplněnosti útvaru (svazku) osobami a technikou. Ten lze sice porovnáním skutečných a tabulkových počtů snadno zjistit, ale výpočet nevystihuje vzájemnou souvislost mezi osobami a technikou. Takto zjištěné srovnání totiž neukazuje spojení určitých osob s určitým druhem techniky, nýbrž prostou změnu početního stavu. Nepostihuje také kvalitativní rozdíly, které v odbornostech osob i typech techniky bezesporu jsou. Je tedy nezbytné stanovit takový způsob srovnání, který by vyjadřoval důležitost určité techniky a její závislost na určité skupině osob, bez kterých je pro boj bezcenná.

Tento požadavek lze splnit rozdělením osob i techniky do různých skupin a stanovením koeficientů důležitosti každé skupiny. Těmito koeficienty vyjádřit tak pořadí důležitosti a stanovit mezní hodnoty, pod které nesmí stav naplněnosti osobami a technikou v určitých skupinách klesnout, aby byla zachována bojeschopnost útvaru.

Koeficienty důležitosti ke sledování bojové pohotovosti raketového vojska a dělostřelectva

Hlavní podmínkou bojové použitelnosti RVD je schopnost působit na nepříteli palbou. To tedy znamená, že vysoké koeficienty důležitosti musí být stanoveny jeho palebným prostředkům — odpalovacím zařízením a dělům. (Přítom děla nemusí mít koeficient nejvyšší, protože např. pětidělová baterie může plnit zhruba stejné úkoly jako baterie šestidělová.)

Obsluhám palebných prostředků lze stanovit nižší koeficienty než obsluhované technice, protože právem předpokládáme zaměnitelnost ve funkcích a získání druhé odbornosti během výcviku. Je proto vhodné rozdělit osoby do skupin, které vyjadřují jejich důležitost z hlediska bojeschopnosti útvaru. První tvoří ti, kteří bezprostředně obsluhují palebné prostředky, druhou obsluhu spojovacích prostředků a poslední všichni ostatní.

U dalších druhů techniky (automobilní, ženijní) a u stavu dělostřelecké munice vycházíme z předpokladu, že není nutná stoprocentní naplněnost k tomu, aby mohl být plněn palebný úkol již v prvním střetnutí s nepřítelem. Návrhy koeficientů dů-

UKAZATELE PRO OPERATIVNÍ PŘEHLED K POSOUZENÍ BOJOSCHOPNOSTI PŘI VYHLÁŠENÍ BOJOVÉHO POPLACHU A BEZPROSTŘEDNĚ PO NĚM

Poř. čís.	Ukazatel	Kdo a podle jakých zásad připravuje podklady pro samočinný počítač	Co obsahují podklady pro samočinný počítač	Jaké výsledky dodá samočinný počítač	Poznámky
1	2	3	4	5	6
1	Stupeň bojové pohotovosti	Velitel útvaru stupněm 1 až 3 a přihládnutím k vycvičenosti a sládnosti útvaru, stavu bojové techniky, počtu odvětví mimo posádku a k dále uvedeným ukazatelům	Hodnocení velitele útvaru stupni 1, 2 nebo 3	Uživatel poskytuje údaj hodnocení (1, 2, 3) a dává možnost výběru hodnocení kteréhokoli svazku či útvaru nebo souhrnu útvarů a svazků	Stupně 1, 2, 3 vyjadřují tento stav: 1 = Schopnost plnit daný úkol 2 = Schopnost plnit úkol s potížemi 3 = Neschopnost plnit úkol
2	Stav prostorů rozptýlení	Velitel útvaru (náčelník štábu) na základě rekonoskací prostorů, zejména po náhlých změnách povětrnostních podmínek	Hodnocení velitele (náčelníka štábu) stupněm 1, 2, 3 nebo 4	Uživatel poskytuje údaje hodnocení (1–4) a dává možnost změny rozhodnutí při nepoužitelnosti prostorů, úpravy časových norem pohotovosti apod. Uživatel má možnost výběru informace o kterémkoli útvaru (svazku)	Stupně 1, 2, 3, 4 vyjadřují tento stav v prostorech rozptýlení: 1 = Plně použitelný 2 = Použitelný pro úpravu v trvání 3–6 hodin 4 = Zele nepoužitelný na dobu několika dní
3	Vycvičenost a sládnost jednotek	Velitel útvaru na základě znalosti stavu vycvičenosti a sládnosti jednotek	Hodnocení velitele stupněm 1, 2, 3 nebo 4	Uživatel poskytuje údaje hodnocení vycvičenosti a sládnosti útvaru. Dává možnost výběru informace o kterémkoli útvaru, svazku či určité skupině útvarů a svazků	Jednotlivé stupně hodnocení vyjadřují tento stav: 1 = Útvar sládný a vycvičen 2 = Část jednotek sládná a vycvičená 3 = Část útvaru vycvičená a sládná, zbytek nesládný 4 = Jednotky útvaru jsou nevycvičené a nesládné
4	Počty jednotek (útvarů)	Pověřený pracovník štábu podle výsledků bojového rozšíření – hláší jen zásadní změny, které ovlivňují stav bojové pohotovosti jako celku	Skutečné počty osob 1. a 2. sledu jen v prvním hlášení, v dalších jen zásadní změny	1. Skutečné počty osob podle skupin (vojáci z povolání, absolventi poddůstojníci, vojáci zákl. služby, obč. pracovníci) 2. Procento přítomných osob vzhledem k plánovaným počtům	Uživatel může u ukazatelů poř. číslo 4 až 12 vyvolat údaje, které počítač zjišťuje v součtu či jednotlivě (po útvarcích, svazcích) a ve stejném rozsahu si vybrat typy techniky nebo určité druhy typových zásob
5	Počty ručních zbraní		Zásadní změny v počtech ručních zbraní 1. a 2. sledu, které mají zásadní vliv na stav bojové pohotovosti. (Pistole, samopaly, kulomety, pancéřovky)	1. Skutečné počty ručních zbraní po sledech 2. Procento zbraní (po sledech) vzhledem k plánovaným počtům	
6	Dělostřelecká technika		Zásadní změny v počtech bojové techniky 1. a 2. sledu s rozdělením na skupiny a v nich na typy takto: Děla a RM: 100K, 122K, 122H, 130RM, 122RM PT děla: 82BzK, 100ShD Radiolokátory: SNAR, ARSOM PTRS: Komplety PTRS	1. Skutečné počty bojové techniky sumarizované podle požadovaných skupin či typů 2. Procento bojové techniky vzhledem k plánovaným počtům po skupinách či typech	
7	Speciální technika raket. vojska		Zásadní změny v počtech speciální techniky 1. a 2. sledu s rozdělením na skupiny a typy	Jako u ukazatele poř. číslo 6	
8	Automobilní technika	Jako u pořadového čísla 4	Zásadní změny v počtech 1. a 2. sledu v automobilní technice po skupinách a typech	1. Skutečné počty bojové techniky, sumarizované po skupinách či typech podle potřeby 2. Procento bojové techniky vzhledem k plánovaným počtům po skupinách či typech	
9	Spojovací technika		Zásadní změny ve skutečných počtech provozuschopné techniky po skupinách a v nich po typech	Jako u ukazatele poř. číslo 8	
10	Ženíjní technika		Změny v počtech ženíjní techniky s rozdělením na 1. a 2. sled po skupinách a typech	Jako u ukazatele poř. číslo 8	
11	Týl a zásoby	Pověřený pracovník štábu podle situace útvaru a výsledků bojového rozšíření. Jako měrných jednotek používá: palebný průměr, náplně PHM, dávky proviantu, pro chemický materiál procento z množství zásob, které mají být podle dokumentace pro poplach vyváženy	Změny v množství trvale naložených zásob a množství nakládáných zásob. U obou údajů rozvedeno na tyto druhy: Dělostřelecká munice, munice pro PT děla a ShD, munice pro RM, munice pro PTRS, dávky PHM, dávky proviantu a chemický materiál. Skupina „trvale naloženo“ se uvede v tiskopise v rubrice 1. sledu, skupina „nakládá se“ v rubrice 2. sledu. (Je to nezbytné pro uložení v paměti počítače)	Informaci za zvolený útvar či skupinu útvaru o množství zásob podle druhů trvale naložených nebo nakládáných při vyhlášení bojového poplachu	Bere se v úvahu, že výše trvale naložených zásob je stanovena příslušnou směrnicí pro uvádění útvarů a svazků do bojové pohotovosti
12	Materiál měřicích dělostřeleckých útvarů	Jako u ukazatele pořadového čísla 4	Speciální materiál měřicích děl, útvarů a jeho změny v počtech, které mají vliv na stav bojové pohotovosti. Rozdělen na 1. a 2. sled po skupinách a typech	Jako u ukazatele číslo 8	

Tabulka 2

KOEFIČIENTY DŮLEŽITOSTI A STUPNĚ BOJESCHOPNOSTI

Osoby a prostředky	Operační taktické rakety				Taktické rakety				Dělostřelectvo a PTRS			
	koeficient	nejmenší přípustné % naplněnosti	ukazatel		koeficient	nejmenší přípustné % naplněnosti	ukazatel		koeficient	nejmenší přípustné % naplněnosti	ukazatel	
			min.	max.			min.	max.			min.	max.
Speciální technika raket, vojska, děla a tahače	1	100	100	100	1	100	100	100	0,8	80	64	80
Osoby ke speciální technice - k dělům	0,9	90	81	90	0,9	90	81	90	0,7	70	49	70
Spojovací prostředky	0,9	90	81	90	0,8	80	64	80	0,6	60	36	60
Osoby ke spojovacím prostředkům	0,9	90	81	90	0,7	70	49	70	0,6	60	36	60
Ostatní osoby	0,6	60	36	60	0,6	60	36	60	0,5	50	25	50
Automobily	0,8	80	64	80	0,6	60	36	60	0,5	50	25	50
Munice	0,6	60	36	60	0,6	60	36	60	0,4	40	16	40
Ženíjní technika	0,5	50	25	50	0,5	50	25	50	0,2	20	4	20
			504	620			427	570			255	430

2. Stupně bojeschopnosti:

Stupeň bojeschopnosti	Operační takt. rakety		Taktické rakety		Dělostřelectvo a PTRS	
	Hodnoty ukazatele					
	od	do	od	do	od	do
1 Bojeschopný	620	562	570	499	430	342
2 S omezením	561	504	498	427	341	255
3 Nebojeschopný	503	a méně	426	a méně	254	a méně

3. Příklad zjištění stupně bojeschopnosti:

K výpočtu použijeme připravený tiskopis, do kterého zapíšeme příslušné koeficienty podle tabulky koeficientů důležitosti. Zapíšeme procento naplněnosti útvaru, násobíme příslušným koeficientem a výsledkem je ukazatel bojeschopnosti u jednotlivých skupin osob a techniky.

Součet jednotlivých ukazatelů pak dává hodnotu, podle které určí velitel z tabulky stupně bojeschopnosti útvaru a který uvede v hlášení nadřazenému velitelství.

Velitel útvaru operačních taktických raket hodnotil na příklad situaci takto:

Osoby a prostředky	Koeficient	Naplněnost	Ukazatel
Speciální technika	1	100 %	100
Osoby ke speciální technice	0,9	95 %	85
Spojovací prostředky	0,9	98 %	88
Osoby ke spojovacím prostředkům	0,9	92 %	83
Ostatní osoby	0,6	70 %	42
Automobily	0,8	85 %	68
Munice	0,6	90 %	54
Ženíjní technika	0,5	70 %	35
Celkový ukazatel			555

Protože ukazatel stupně bojeschopnosti je 555, hlásí velitel stupeň „2“ (S omezením). V případě, že by u kteréhokoliv z vyjmenovaných skupin osob a druhů techniky vyšel ukazatel menší, než je jeho minimální hodnota podle předchozí tabulky, musí být stav hodnocen jako „nebojeschopný“ – stupeň „3“.

UKAZATELE K PERIODICKÉMU SLEDOVÁNÍ BOJESCHOPNOSTI

Sledované ukazatele	Hodnoticí kritéria			
	Pronikání signálů	Opuštění kasáren	Činnost operačních skupin	Pohotovost v průchodisti
I Ořízáky související s bojovým poplachem	Hodnotí se pronikání signálů ve svazku, v útvaru a k jednotkám, dislokovaným v jiné posádce, než je velitelství útvaru V předpokládaných periodických hlášeních se uvádějí časy v minutách jako průměr časů, dosahovaných při prověrkách a metodických nácvicích uváděni do bojové pohotovosti za období, pro které se hlášení vypracovává	Hlavním ukazatelem je vyvedení stanovených počtů osob a techniky z kasáren v nařízené časové normě	V minutách se uvádějí časy dosažení pohotovosti: rádiového spojení s nadřízeným, linkového spojení do kasáren a pohotovost OŠK jako celku 1 = pohotovost v nařízené normě 2 = pohotovost o ... minut pod normu 3 = pohotovost o ... minut nad normou	Vzhledem k různým vzdálenostem průchodisti od kasáren se hlásí: 1 = pohotovost v nařízené normě 2 = pohotovost o ... minut pod normu 3 = pohotovost o ... minut nad normou
	Naložení a vyvezení pohyblivých zásob	Připrava uložení techniky k výjezdu	Pohotovost v prostoru rozptýlení	Pohotovost zpětného odřadu
	Hodnotí se plnění časové normy pro vyvezení útvarových a divizních zásob. V hlášení se uvádí čas potřebný k vývozu dodatečně nakládaných zásob útvaru (svazku) s odečtením doby potřebné k přesunu vozidel do nakládacích míst	V hlášení se uvede průměrný čas, ve kterém opouští uložení vozidla kasárna. Do času se nepočítává zvýšení doby ke startování vozidel v zimních podmínkách	K získání přehledu o absolutních časech dosažení pohotovosti (tedy podkladů pro objektivní srovnání) uvádět v hlášení: a) Čas stanovený plánem k dosažení bojové pohotovosti útvaru (svazku) v prostoru rozptýlení b) Průměrné skutečné dosažování čas při nácvicích v minutách za hodnocené období	Pro různorodost konkrétních podmínek sledovat: a) Dosažení pohotovosti zpětného odřadu v kasárnách b) Dosažení pohotovosti speciálních pracovišť U bodu ad a) v hlášení „za P + min.“ U bodu ad b) hlásit: 1 = pohotovost v normě 2 = o ... minut pod normou 3 = o ... minut nad normou
II Vycvičenost a sládnost jednotek	Takticko-odborný výcvik RVD		Štíbla dělostřelectva – řízení palby	
	Hodnocení stanoví jako aritmetický průměr z hodnocení takticko-odborné přípravy při taktických cvičeních a při konkrétních zařazeních, uskutečněných v hodnoceném období		Hodnotit podle čl. 28 předpisu Děl/B-2-28. Započítávat do něj taktická cvičení a kontrolní zařazení za hodnocené období	
	Při hodnocení dbát těchto zásad: Podklady získávat z výsledků kontrolních zařazení a cvičení řízených stupněm oddíl a výše. Přitom sledovat stupeň výcviku v odborné přípravě od stupně obřadů (družstvo), v ostatních druhů přípravy po baterii. Nejvyšším stupněm, za který se hodnocení souhrnuje je útvar. Z hodnocení musí být patrný i systém doplňování po nástupních termínech. Pro jednoduchost lze očíslovat nástupní termíny 1–4, v případě doplňování jen jednou za rok využít čísla 1 a 3 nebo 2 a 4. K posuzování vycvičenosti jednotek RVD přibírat ještě ukazatele za OPZH, kde však dosud žádný z vydaných předpisů neřeší komplexně kritéria hodnocení.		Hodnotit podle čl. 29 Děl/B-2-22 a zásad úvodní části předpisu Děl/B-2-22. Zahrnout hodnocení teoretických znalostí a plnění stanovených norem. (Pro hodnocení plnění norem brát aritmetický průměr z kontrolních zařazení a taktických cvičení)	
III Příprava důstojníků a štábů	Příprava důstojníků		Příprava štábů	
	Za podklad hodnocení slouží individuální hodnocení důstojníků za tyto druhy přípravy: Taktická (operační), odborná, znalosti techniky, znalosti nepřítelů, opatření OPZH, organizační a řídicí schopnosti. Každý jednotlivec je z každého předmětu hodnocen známkami 5 až 1 (celkem šest známek). Toto hodnocení slouží jako podklad k výpočtu průměru příslušného druhu přípravy ve funkční skupině. V hlášení nadřízenému se uvádí výsledné hodnocení funkčních skupin za předměty (např. hodnocení skupiny velitelů oddílů a jejich štábů stanoví velitel pluku, který je školi, hodnocení důstojníků RVD svazku určí náčelník RVD divize). Jednotlivce musí být vyjádřen i obsah jednotlivých stupňů hodnocení tak, aby hodnocení náčelník mohl přesně použít příslušné známky 5–1. Tak např. „5“ = Hluboké zvládnutí nařízené tématy bez mezer a nedostatků s výtečnou aplikací teoretických znalostí v praxi. (Podobně nutno určit i pro ostatní stupně hodnocení.)		Za podklad hodnocení slouží poznatky, získané o hodnoceném štábu při kontrolách, velitelko-štábních a taktických cvičeních, řízení palby apod. U štábu jako celku se hodnotí: a) Sladnost (metodika práce, znalost funkčních povinností a jejich aplikace v praxi, spolupráce ve štábu a s ostatními odděleními štábu atp.) b) Připravenost k práci v poli (příprava dokumentace, velení a řízení podřízených, informovanost, práce s pomůckami atd.) c) Připravenost štábu k mírové činnosti (organizační a řídicí schopnosti, spolupráce se vševojskovým štábem při řízení vojsk atp.). Hodnotí se podle inspekčních prohlídek, kontrolních výjezdů příslušníků nadřízeného štábu a na základě poznatků z mírové činnosti hodnocených štábů. (Ukazatel ad a) až c) se hodnotí známkami 5 až 1 (celkem tři známky o každém štábu). Hodnocení stanoví nadřízený, např. o štábu pluku NRDV divize, o štábu RVD okruhu MNO atd.	
IV Technický stav a naplněnost technikou	Technický stav hlavních druhů techniky		Naplněnost technikou	
	Sledují se tyto druhy a v nich skupiny jako při vedení operačního přehledu (viz pořadové číslo 5–10 a 12 v tabulce I). V periodickém hlášení se uvádí úroveň nebo stav jako celek a nerovná se na sledy. V hlášení se uvedou absolutní čísla bojeschopné a nebojeschopné techniky, procenta výpočte počítat		Periodické hlášení se předkládá za tyto druhy techniky: Dělostřelecká: odpalovací zařízení, děla, raketomety, PT děla a PTRS Automobilní: automobily, taháče, automobily speciální, OT, topografické připojovače Spojovací: rádiové stanice VKV, KV, radiodálňové a stavební soupravy Ženíjní: buldozéry, ženíjní stroje, elektrocentrály Technika mdo: povětrnostní, fotografometrická a topografická materiálu Týl a zásoby: trvale naložené, nakládá se (po druhích materiálu) Výpočet procenta naplněnosti se určí z tabulek mírových počtů a skutečného stavu. Veškeré výpočty zjistí počítat	

ležitosti stanovené podle těchto zásad, jsou uvedeny v tabulce 2. Současně je v ní uveden i přehled ukazatelů k určování bojovosti útvaru a příklad výpočtu.

Systém periodických hlášení ke komplexnímu hodnocení bojovosti

Periodické sledování bojovosti, její objektivní zhodnocení a srovnání podle závazných ukazatelů vyžaduje jejich přesné stanovení a členění. Podle našeho názoru můžeme hodnotící kritéria rozdělit do dvou skupin a sice na hlavní a pomocná. Do hlavní skupiny zařadit:

- a) Otázky související s bojovým poplachem.
- b) Vycvičenost a sladěnost jednotek.
- c) Přípravu důstojníků a štábů.
- d) Technický stav hlavních druhů techniky a naplněnost technikou.

Jako pomocná kritéria, která doplňují komplexní sledování bojovosti, můžeme určit:

- a) Morálně politický stav.
- b) Zabezpečení kádry.

Rozbor kritérií hodnocení

Prvořadý význam k posouzení bojovosti mají údaje, kterými se hodnotí plnění úkolů při bojovém poplachu. Z definice bojové pohotovosti ve Směrnici pro uvádění ČSLA do bojové pohotovosti je totiž zřejmé, že splněním časových norem a činností za poplachu se vytváří podmínky k další návazné činnosti, jako je mobilizace a plnění bojového úkolu. Navrhovaný způsob sledování připravenosti útvaru k uskutečnění bojového poplachu zahrnuje především ty činnosti, které lze normovat a které tvoří zároveň uzlové body uvádění do bojové pohotovosti.

Hodnocení vycvičenosti a sladěnosti jednotek není zatím zcela rozpracováno a kritéria, platná pro celou armádu ve většině oblastí chybí. Pouze pro některé, převážně odborné druhy příprav jsou stanoveny normy v předpisech druhů vojsk. Právě zde je nejcitlivější místo případného unifikačního řešení této problematiky v rámci celé armády, protože by bylo nutné předem stanovit závazné normy pro rozhodující předměty bojové přípravy.

Cílem periodického sledování stavu bojovosti by mělo být nejen zhodnocení stavu objektivní skutečnosti nadřazeným, ale současně by měla být dána možnost (na základě zjištěného stavu) k

- k úpravě již určených norem vycvi-

— sledování závislosti stupně výcviku na těch faktorech, které lze u jednotlivých stupňů velení ovlivňovat, upřesňovat či měnit, jako např. využití VVP, metodika výcviku, rekonstrukce materiální základny výcviku atd.;

— sledování výsledků přesnosti střelby pro potřeby rozboru stavu munice, zbraní, tabulek střelby apod.;

— sledování metodiky výcviku z hlediska výcvikových forem a její nezbytné úpravy podle dosahovaných výsledků.

Návrh ukazatelů k periodickému sledování a hodnocení bojovosti je uveden v tabulce 3.

Zpracování informací a vydání přehledů s využitím výpočetní techniky

Shromažďování informací k operativnímu i periodickému přehledu o jednotlivých útvarcích (svazech) a sestavování přehledu dosavadním, doslova manuálním způsobem je velmi náročné a zdoluhavé. Samočinný počítač můžeme využít ke sběru, ukládání i zpracování informací za předpokladu, že útvary (svazky) budou předávat hlášení pomocí dálkopisu přímo do výpočtového střediska. Pro uživatele (např. svaz, okruh, MNO) bude potom v určenou dobu pořízen ve výpočtovém středisku přehled pomocí řádkové rychlostiskárny a uživateli předán.

Vedení přehledu o útvarcích a ukládání informací do paměti samočinného počítače se uskutečňuje v těchto hlavních skupinách:

01 bojová pohotovost; 02 osoby; 03 ruční zbraně; 04 automobilní technika; 05 spojovací technika; 06 tůl a zásoby; 07 dělostřelecká technika; 08 ženijní technika, 09 materiál měřičských děl. útvarů; 10 speciální technika raketového vojska.

Ve výsledné informaci pro uživatele, pořízené pomocí samočinného počítače je potom uvedeno:

— ve skupině 01 (bojová pohotovost) dosažený stupeň bojové pohotovosti vyjádřený číslicí podle zásad, uvedených v tabulce 1;

— v ostatních skupinách počty bojovosťných osob a techniky a rozdělení na 1. a 2. sled. (Počítač porovná plánované a skutečné počty, vypočítá součty nebo rozdíly a vypočte procento naplněnosti po sledech).

K tomu je nutné předem jednorázově uložit do paměti samočinného počítače plánované počty a v dalších hlášeních uvádět jen změny, které nastaly proti předchozímu stavu. Opakovaně nezměněný údaj není nutné hlásit, protože zůstává

uložen v paměti počítače tak dlouho, pokud není dotčen některým změněným údajem z nově podaného hlášení.

K ukládání informací je pro jednotlivé ukazatele bojové pohotovosti, stav osob, techniky i zásob sestaven číselník, který musí při podání hlášení, určeného ke strojovému zpracování používat každý útvar. V našem řešení jsme zvolili tento číselník:

Ve skupině 01 (bojová pohotovost):

- 0111 — stupeň bojové pohotovosti
- 0112 — stav prostoru rozptýlení (hlavního)
- 0113 — stav záložního prostoru rozptýlení
- 0115 — vycvičenost a sladčnost jednotek
- atd. — podle potřeby uživatele lze zvolit další údaje

Ve skupině 04 (automobilní technika):

- 0411 — automobil pohotovostní
- 0412 — automobil nákladní lehký
- 0421 — tahač dělostřelecký
- 0441 — obrněný transportér

Číselník obsahuje všechny sledované typy techniky.

K vedení výkazů počtů a zápisů stavu podle jednotlivých kritérií navrhujeme používat univerzální tiskopis, podle kterého lze hlášení sestavit tak, aby jeho forma odpovídala požadavku strojového zpracování. Hlášení se sestavuje podle návazných pravidel. V periodickém hlášení je nutné hlásit všechny údaje (skutečný

stav), k operativnímu přehledu stačí hlásit jenom změny.

Důležitou podmínkou úspěšné práce výpočetního střediska je přesné označení útvarů a svazků. Naše řešení počítá se šestimístním číselníkem, který zabezpečuje rozříděnost informací až do oddílu (baterie). Tento číselník umožňuje vydávat informace podle různých sestavených skupin (jednotlivé, po jednotkách, po útvarcích, po svazcích, za svaz apod.) podle volby uživatele.

K identifikaci přijímané děrné pásky ve výpočtovém středisku je určeno textové návesti — v našem případě „DELVO“. Následuje číselná návesti, které je určeno pro vyvolávací program této úlohy a jímž se určuje pracovní postup a druh výpočtu. Tak např. číselná návesti „01“ slouží k uvedení zprávy, která obsahuje hlášení tabulkových počtů, „02“ znamená periodické hlášení, „04“ hlášení pro operativní přehled, „05“ požadavek na výdej informace apod. Zpráva se ukončuje pracovním šestimístním číslem, přiděleným útvaru či svazku.

Ve výpočtovém středisku se přijímané zprávy současně ihned děrují u přijímacího dálnopisu do pětistopé děrné pásky, které se shromažďují do určené přihrádky. V době, určené ke zpracování zpráv se takto nashromážděný soubor informací zavěsí do samočinného počítače, který vydá výsledky vytištěné řádkovou rychlostiskárnou ve formě tabulek, obsahující jak textové záhlaví, tak číselné údaje.

Porovnání časů mezi dosavadními systémy získávání informací a mezi námi navrhovaným způsobem s využitím výpočetní techniky dokazuje, že druhý způsob je asi desetkrát rychlejší, nehledě na objektivnost a úsporu lidské práce.

Návrh řešení, popsany v tomto článku sleduje cíl hledat možný způsob postupného zapojování výpočetní techniky do služeb štábů se značným okruhem působnosti a vlivem na vojska. Zvolili jsme oblast bojové pohotovosti proto, že je rozhodujícím činitelem denního života armády. Jsme si vědomi, že každé nové řešení vyvolává apriorní nechuť těch, kteří budou jeho vykonavateli. Připomínáme, že změny operativního přehledu by útvar (svazek) hlásil jen tehdy, pokud je výrazně narušena bojová pohotovost a nehlásil změny, které nemají pro rozhodování nadřízeného velitele zásadní význam. Ze zkušenosti usuzujeme, že by hlášení tohoto druhu přicházela v úvahu 1—2krát měsíčně. Periodická hlášení by se předkládala 1—2krát ročně, což po dostatečném stanovení chybějících kritérií, zejména v oblasti bojové přípravy, nepředstavuje větší zatížení, než příprava dosavadních pracovních, písemných a často ne právě objektivních podkladů.

Podíl náčelníka dělostřelectva na přijetí zámyslu použití JZ

Způsob použití jaderných zbraní tvoří na všech stupních velení nejen podstatu plánování, nýbrž je i základním prvkem rozhodnutí velitele, neboť v rozhodující míře ovlivňuje bojovou činnost vševojskových útvarů a svazků i jednotek a útvarů druhů vojsk. V článku se zaměřím na vliv náčelníka dělostřelectva divize na přípravu a přijetí zámyslu k použití vlastních taktických prostředků jaderného napadení, nejmohutnějšího soudobého palebného prostředku motostřelecké a tankové divize.

Přijetí reálného návrhu na způsob použití prostředků jaderného napadení není a nemůže být výsledkem subjektivního zámyslu jednotlivce, či úzké, nepočtené skupiny příslušníků velení, nýbrž musí být výsledkem celé řady vševojskových i odborných závěrů. Při tom musí být plně respektována jak jejich vzájemná závislost, tak i značná podmíněnost. V žádném případě není tedy výsledkem návrhu některé ze složek štábu, výsledkem návrhu jednoho či druhého zástupce velitele nebo náčelníka oddělení. Ani náčelník dělostřelectva divize nemá v těchto návrzích výjimečnost a plně musí respektovat a vycházet ze závěrů ostatních náčelníků, především náčelníka operačního oddělení a zpravodajského náčelníka. Vzhledem ke vžitým zásadám postupu přijetí rozhodnutí velitele divize projevuje se vliv náčelníka dělostřelectva zpravidla ve dvou časově odlišných údobích:

a) při **tvorbě pojetí rozhodnutí**, označovaném někdy jako výsledek operačně taktické orientace k plnění úkolu, případně jako „předběžné“ rozhodnutí,

b) při **přípravě a formulaci rozhodnutí** velitele divize ke splnění nařízeného úkolu.

Tvorba pojetí rozhodnutí probíhá téměř vždy ve velmi krátkém časovém ob-

dobí, nepřekračujícím zpravidla několik desítek minut, tudíž bez možnosti podrobného a hlubokého studia i promyšlení závěrů obdržených rozkazů a nařízení, naopak často jen po pouhém běžném seznámení s danými úkoly a nezbytnými podklady k jejich plnění. Také vyhodnocení informací o stavu vlastních vojsk a jednotek i o nepříteli vzhledem na omezený čas nemůže být úplné.

Naproti tomu příprava a přijetí celkového, možno říci „konečného“ **rozhodnutí** je výsledkem složitější činnosti, již však z hlediska času i obsahu předcházejí delší a tím i mnohem promyšlenější a sladěnější zpracovatelské úkoly. Jejich časové rozpětí představuje, podle současných zvyklostí, nejméně jedno — až dvouhodinové údobí, charakterizované jak zpracováním podrobnějších kalkulací a úvah, tak i užší součinností mezi jednotlivými složkami štábu divize i na odděleních; jeho závěrem jsou návrhy na použití a úkoly příslušných druhů vojsk, návrhy na formulaci úkolů vševojskových útvarů a jednotek a na způsob jejich materiálního a technického zabezpečení.

Vzhledem k omezenému rozsahu článku zaměřím se především na podíl náčelníka dělostřelectva divize při přijímání zámyslu použití jaderných zbraní jako základu rozhodnutí velitele divize. I když jde v praxi o velmi krátké časové údobí, přesto ovlivňuje rozhodujícím způsobem později přijímaná rozhodnutí, usměrňuje myšlení jednotlivých zpracovatelů informací a návrhů a jeho časové i obsahové využití musí být proto značné. Přitom je nutné vycházet z některých nezbytných předpokladů, které jsou zárukou konečné optimálnosti.

Rozhodující předpoklady vycházejí především z těchto oblastí:

— ze situace **vlastních jednotek**, při čemž určujícím kritériem je především stanovený úkol a jeho plnění jak vševojskovými, tak útvary a jednotkami dělostřelectva a taktických raket. Významný podíl má stupeň materiálního a technického zabezpečení, u útvarů a jednotek dělostřelectva a taktických raket především zabezpečení municí;

— ze stavu a **činnosti nepřítele**, kde určujícím je především jeho síla a předpokládaný záměr činnosti, významné je však i jeho uskupení, stupeň ženijního vybudo-
vání, ale i morální stav vojsk, aktivita a iniciativa aj.

Tvorba pojetí rozhodnutí velitelem probíhá v určité časové návaznosti a je vyjádřena na obr. 1.

Z obr. 1 je zřejmé, že tvorba pojetí rozhodnutí na stupni divize je záležitost především orgánů velení, operačního oddělení, zprav. oddělení a dělostřelectva. Nelze vyloučit ani některé výjimky, vyplývající z charakteru úkolu, kdy na tvorbě se ve větší či menší míře budou podílet i náčelníci dalších druhů vojsk a služeb štábu, jako např. ženijní náčelník — při úvahách o způsobu překonávání vodních překážek či jiného, těžko schůdného terénu, které v rozhodující míře ovlivňují splnění úkolu apod. Přijaté pojetí rozhodnutí je výsledkem úzké součinnosti uvedených orgánů a představuje celkové závěry, vyplývající z celé řady rozhodujících informací a zhodnocení daného i očekávaného stavu.

Z obr. 1 vyplývá částečně i úloha náčelníka dělostřelectva divize, kterou má při tvorbě pojetí rozhodnutí o způsobu použití jaderných zbraní. Aby jeho závěry při řešení tak závažných problémů byly skutečně hodnotné, plně vystihovaly situaci a odpovídaly zámyslu nadřazeného, musí být i přes krátkost času připraveny na základě reálných a situaci odpovídajících podkladů a potřebných propočtů. Proto je prvořadý požadavek, aby se na jejich přípravě spolu s náčelníkem dělostřelectva zúčastnila i většina příslušníků oddělení dělostřelectva divize, zvláště pak důstojníci operačního a zpravodajského směru. Druhý požadavek je, aby každý z nich se zabýval řešením a navrhoval pouze podstatné závěry, zatím co méně významné otázky mohou být řešeny až v pozdější době.

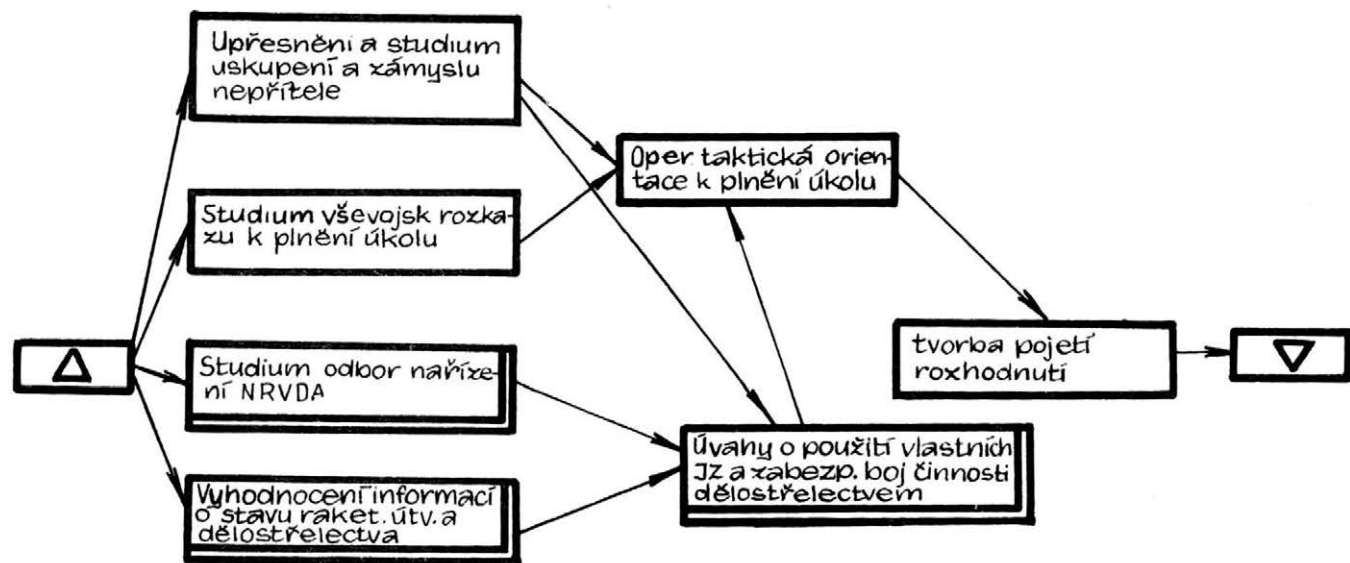
Spoluúčast a možný obsah řešených otázek v rámci oddělení dělostřelectva jsou vyjádřeny obr. 2.

Souhrn těchto činností vychází téměř vždy z výchozích podkladů, kdy jde o to seznámit se a pochopit vševojskový úkol,

stanovený divizí velitelem armády. Už při jeho studiu dochází k dílčí součinnosti s orgány velení i s příslušnými operačními odděleními, kterým se předkládají — zpravidla na jejich vyžádání — některé nezbytné informace a údaje, dodané po odborné linii. Současně se studuje odborné nařízení NRVD armády. I když má pevně stanovený obsah, přesto je výhodné, aby především vhodným formálním uspořádáním byly v popředí ty údaje, které mají pro příjemce prvořadý význam. K nim patří především informace o použití prostředků jaderného napadení, plánovaném ve prospěch divize armádou, případně ovlivnění této činnosti u sousedů. Při tom je důležité získat informaci nejen o počtech plánovaných úderů, ale i o mohutnosti, času a plánovaných cílech, aby tak očekávaný výsledek mohl být jedním z omezujících kritérií při návrzích náčelníka dělostřelectva divize. Stejně důležité je získat přehled o hodnotě přidělených jaderných, případně chemických úderů, s nimiž bude disponovat divize, o času a místě jejich převzetí, stupni pohotovosti a o úkolech, které musí být splňovány a v průběhu boje splněny. Odborné otázky a závěry vyplnou i z řešení hlavního dělostřelectva, neboť ne všechny rozhodující palebné úkoly splní výlučně jaderné nebo chemické údery.

Ke správnému rozhodování je potřebné získat přehled o hlavních cílech nepřítele, přitom plně docenit jejich důležitost a to jak vzhledem k dané situaci, tak především k předpokládanému zámyslu činnosti nepřítele. Ne vždy totiž všechny cíle mají z hlediska vedení boje stejnou důležitost, neboť např. zálohy nepřítele, rozmístěné sice v pásmu vlastní divize, nemusí v průběhu boje skutečně působit proti jejím útvarům. Neznáme také všechny cíle od samotného počátku. Proto v celém průběhu plánování i vedení bojové činnosti budou cíle pro vlastní jaderné a chemické údery upřesňovány a nebudou řídké ani případy, kdy na nejdůležitější cíle budou naplánovány údery dvou jednotek, při čemž pro jednu z nich bude tento cíl hlavní, pro druhou jednotku naopak cíl vedlejší. V každém případě rozhodující objekty prvořadé důležitosti jsou nepřátelské prostředky jaderného napadení.

Závažnost toho kterého cíle je třeba úzce spojit s řadou často mylně opomíjených činitelů. Účinnost jaderných úderů není neomezená a přihlédneme-li k technickým možnostem prostředků, může být v jednotlivých případech na některé cíle méně nebo případně zcela neefektivní. Např. stupeň ženijního vybudo-
vání je z hlediska plánování úderů stejně důležitý jako

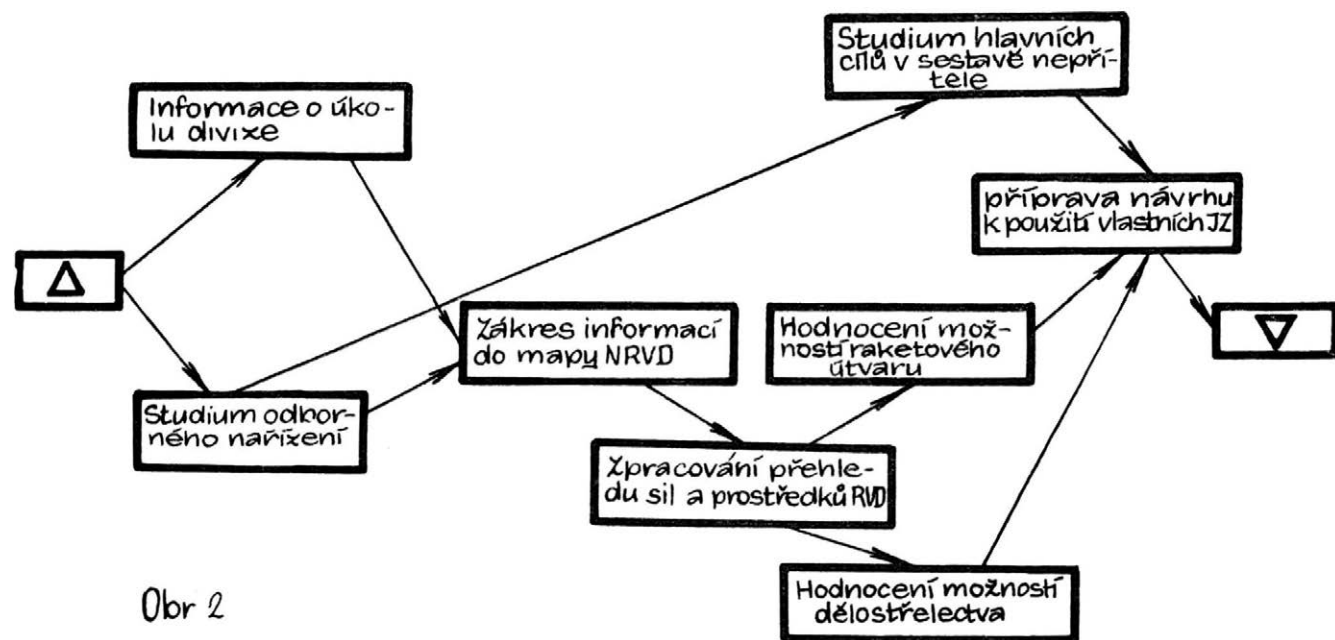

Legenda

začátek
 konec
 období tvorby pojetí rozhodnutí
 činnost, jejíž závěry navrhuje náčelník dělostřelectva

Obr 1

Obr 2

plocha, na níž je cíl rozmístěn. Neméně důležité jsou i údaje o případném větším seskupení sil a prostředků nepřítele, rozmístěných na uvažované ploše, značnou důležitost má i způsob zjištění cíle. Je velmi snadné zakreslit do mapy na určité ploše jakýkoli plošný cíl, např. soustředěný tankový prapor. Mají-li však být určeny souřadnice epicentra, pak je to mnohem složitější, zvláště u cílů menších rozměrů. Např. vyhovující určení souřadnic cíle letcem je dáno normou do 4 mm měřítka použité mapy a to za výhodných pozorovacích podmínek. Při spodní hranici oblačnosti do 800 m zvětšuje se tato norma o 50 % tj. přesnost zjištění může být až do 6 mm měřítka mapy, což při používání map 1 : 100 000 představuje hodnotu 600 m, v příznivějším případě 400 m. Ani přesnost zjištění souřadnic vrtulníkem není lepší. Vektorová chyba určení souřadnic cíle, přípustná pro vyhovující hodnocení, tj. až 4 % dálky pozorovací, představuje např. pro dálku pozorování 10 km až 400 metrovou chybu¹⁾. Poněkud příznivější podmínky jsou při určování rozmístění cílů průzkumnou skupinou, i když ani v tomto případě, tím spíše v případech dřívějších, nemůže dělostřelectvo vést účinnou střelbu bez jejího pozorování a opravování. Všechny tyto údaje při úvahách o možném návrhu na použití vlastních prostředků jaderného napadení, který zpracovává oddělení dělostřelectva divize, mají značný význam a při kalkulaci efektivnosti plánovaných úderů ji v některých případech značně snižují. Nebudou proto ani výjimečné případy, kdy ke zpřesnění podkladů pro úder bude náčelník dělostřelectva vyžadovat, popř. vlastními prostředky organizovat dodatečná opatření ke zpřesnění údajů o rozmístění objektů nepřítele.

Přehledy o vlastních silách a prostředcích a zhodnocení jejich časových a prostorových možností spolu s přehledem hlavních nepřátelských cílů tvoří pak základní informace, v nichž vychází náčelník dělostřelectva divize při své osobní přípravě. Z nich také spolu se zhodnocením vševojskového úkolu divize vychází jeho návrh na použití vlastních jaderných a chemických prostředků.

Značná časová tíseň, v níž uvedené úvahy a kalkulace probíhají, má odraz i ve formě osobní přípravy náčelníka dělostřelectva divize. Některé údaje si pouze zaznamenává, jiné ujasní a zapamatuje. V praxi se osvědčuje mít trvale připraven formalizovaný „návrh náčelníka dělostřelectva“ v němž jsou zvýrazněny především

ty údaje, které mají rozhodující význam při uplatňování vlivu na použití vlastních jaderných zbraní. Obsah a možná forma jsou uvedeny na obr. 3.

Důležité je především **schéma objektů**, do něhož schematicky vyjádří hlavní cíle a to vzhledem na jejich skutečné rozmístění, při čemž je výhodné ke každému z nich si zaznamenat údaje o tom, která jednotka, kdy a jakým úderem je zničí nebo umlčí, případně i další poznámky. Podrobnější kalkulace o efektivnosti úderu zaznamenáváme pak v připraveném formuláři. Pro názornost jsou na obr. 3 doplněny tyto údaje u dvou cílů, některé byly pouze zaokrouhleny nebo úmyslně vynechány.

Promyšlení rozvedených otázek, dílčí i předběžné závěry, na nichž se podílí náčelník dělostřelectva divize a příslušníci oddělení, jsou pak nezbytným předpokladem k tomu, že návrhy, přednášené při tvorbě pojetí rozhodnutí, jsou reálné a v daných podmínkách optimální. Je pak na samotném veliteli, aby správným a komplexním posouzením zhodnotil jednotlivé návrhy zúčastněných a přijal předběžné rozhodnutí, které pak rozhodujícím způsobem usměrňuje činnost všech složek štábu.

Také náčelník a příslušníci oddělení RVD při své další činnosti nutně vycházejí z tohoto rozhodnutí a plně je zabezpečují. Rozhodnutí o způsobu použití vlastních jaderných zbraní vyžaduje odpovídající řešení všech otázek, které s ním souvisejí. K nim patří mj. návrh na umístění oddílů taktických raket a to jak v hlavním, tak i v záložním prostoru bojového rozmístění. Také plánovaným úderům v průběhu boje musí odpovídat prostory bojového rozmístění v hloubce i volba os přesunu. Tyto otázky spolu s řešením přímé ochrany oddílů taktických raket jsou pak stěžejní při součinnosti s operačním oddělením, jsou však také obsahem součinnosti s ženijním oddělením PVO, oddělením výzbrojní služby a dalšími.

Náčelník dělostřelectva divize navrhuje veliteli divize způsob jejich velení spolu s dalšími otázkami, např. zabezpečení bojové činnosti vševojskových útvarů dělostřelectvem, PT obrana, uskupení dělostřelectva, organizace velení, lhůty zabezpečení apod.

Soudobost těchto prostředků, proti jiných často označovaným termínem „klasické zbraně“, vyžaduje věnovat mnohem větší pozornost potřebám propočtů jako základu zdůvodnění přednášených závěrů a návrhů. I v tom se musí nadále projevovat úloha náčelníka dělostřelectva divize a všech příslušníků jeho oddělení.

¹⁾ DěI-2-22, příl. 4

NÁVRH NÁČ. DĚLOSTŘELCTVA

1. Úkoly plněné RV ve prospěch divize

K dispozici	Použití
Arm./Front 2/40	na části 12 tb
prostředky otr mohutnost	
	v záloze

2. Schéma objektů

1 36250-74520-610
1.b.t 1051-250
16.9.0830

1.b.t	2.b.t	3.b.t	čtz
1051	3002		

V pohotovosti čis. 2 mlt 1 bat a ind 1051

3 34180-83200
umlčet 1/240 kdb

2 104 tpr
8 km²
34200-79610-580
upřesnit- letec
3. b.t 2010-250
16.9.1000
(1 b.t 1051-250
16.9.0830)

Přisun:
počet s druh 1/2010 1/3008
místo SKALNÁ
doba 16.9 0900

Objekt JÚ	Vzdál.	Roz- měry	Způsob zničení jaderným úd.				Bezp. vzdál. nekr. žs/tanky
			kt	druh	doba	předpokl. úč.	
1-sekce HJ	30	bod	10	vzduš.	0830	znič.	4500/3100
2-104.tpr	25	8	20	vzduš.	1000	umlič. 1/3	4200/2800
			10	vzduš.	0830	umlič. 1/4	3500/2700
3-bat. 203	umličet 1/240 kdb – pozorování letec						

Ženíjní zabezpečení překonávání jaderných zátarasů

Ženíjní zabezpečení překonávání jaderných zátarasů představuje celý komplex úkolů od ženíjního průzkumu až po odminování, případně odstranění závalů po výbuchu jaderných min.

Cílem ženíjního zabezpečení překonávání jaderných zátarasů je vytvořit optimální podmínky k jejich rychlému a bezpečnému překonání a v případě výbuchu jaderných min ke zřízení průchodů a cest ve vzniklých zónách zatarasení a radioaktivního zamoření.

K hlavním úkolům ženíjního zabezpečení překonávání jaderných zátarasů patří:

- ženíjní průzkum jaderných zátarasů, zahrnující průzkum míst uložení jaderných min a stanovišť roznětu, jakož i konstrukci a způsobů uložení jaderných min,

- zneškodnění a ničení jaderných min a odpalovacích systémů,

- zřizování průchodů a cest v radioaktivně zamořených prostorech, závalech a zátarasech, vzniklých po výbuchu jaderných min a lokalizace požárů,

- záchrana živé síly a vyproštění techniky po výbuchu jaderných min.

Organizace a způsoby plnění jednotlivých úkolů jsou závislé na bojové situaci, na systému jaderných zátarasů, na počtu ženíjních sil a prostředků, jež jsou k dispozici, na možnostech ženíjní techniky a konečně na čase, terénních a atmosférických podmínkách.

Úkoly ženíjního zabezpečení překonávání jaderných zátarasů musí plnit všechny druhy vojsk, speciálních vojsk i služeb, pouze nejsložitější úkoly vyžadují speciální výcvik a techniku, plní ženíjní vojsko.

V další části pojednání rozeberu specifiku jednotlivých úkolů ženíjního zabezpečení.

Ženíjní průzkum jaderných zátarasů

I když značná část úkolů ženíjního průzkumu jaderných zátarasů musí být plněna již v míru, budu se v článku zabývat pouze těmi úkoly ženíjního průzkumu, které budou plnit vojska v boji. K nim patří především

- upřesnění míst a způsobů uložení jaderných min, rozmístění stanovišť roznětu a skladů jaderných min,

- zajištění nejvhodnějších způsobů likvidace jaderných min a ničení stanovišť roznětu a skladů jaderných min,

- upřesnění míst a prostorů výbuchu jaderných min a pásem ničení a radioaktivního zamoření po jejich výbuchu,

- upřesnění objížděk zatarasěných a zamořených prostorů po výbuších jaderných min,

- upřesnění rozsahu likvidačních opatření, příp. rozsahu prací k překonání zatarasěných a zamořených prostorů.

Průzkum jaderných zátarasů jsou povinni organizovat velitelé a štáby všech stupňů, a to komplexně. Komplexní průzkum musí kromě uvedených úkolů ženíjního průzkumu zjistit navíc použití speciálních jednotek ke kladení, příp. ochraně položených jaderných min a možnosti jejich ničení.

Úkoly ženíjního průzkumu plní vševojskové a speciální průzkumné jednotky pozemního i vzdušného průzkumu, prostředky radiotechnického průzkumu, jakož i všechny jednotky a útvary v průběhu bojové činnosti.

Vzhledem ke značnému předpokládanému rozsahu použití jaderných min, zejména v počátečním období války při překonávání příhraničního jaderného pásma, je nutné při organizaci ženíjního průzkumu jaderných zátarasů dodržet tyto zásady:

K ženijnímu průzkumu určovat malé průzkumné jednotky, doplněné specialisty k průzkumu míst uložení jaderných min a k jejich zneškodnění, příp. likvidaci. Tyto malé průzkumné jednotky mohou snadněji proniknout do hloubky bojové sestavy nepřítelů a zde rychleji manévrovat. Počet průzkumných skupin musí umožnit zjištění jaderných min i ochranných minových polí v celé hloubce útočné operace. Při šířce útočného pásma divize 20—30 km a za předpokladu hustoty 1 jaderná mina na 3 km šířky fronty, můžeme počítat v útočném pásmu divize se 7—10 jadernými minami. K jejich průzkumu a zneškodnění by bylo neúčinnější použít 7—10 průzkumných skupin, přičemž každá tato skupina by působila v pásmu o šířce 3 km. (Tento předpoklad je závislý na terénu, např. v zalesněném horském masivu ŠUMAVA a ČESKÝ LES by měla jedna průzkumná skupina působit na jedné ose postupu, včetně sjízdných polních a lesních cest. Tyto průzkumné skupiny by měly být vysílány počínaje prapory 1. sledu. Přitom každý stupeň velení počínaje plukem by měl mít zálohu těchto průzkumných jednotek. Těmto požadavkům bude nutné přizpůsobit organizační strukturu průzkumných jednotek, jak se o tom zmíním dále. Přitom organizace těchto jednotek musí umožňovat jak samostatné plnění úkolů, tak jejich začleňování do speciálních odřadů k zneškodňování jaderných min.

Radiotechnickým průzkumným jednotkám zadávat konkrétní úkoly ke zjišťování stanovišť roznětu jaderných min.

Všechny zprávy o jaderných minách předávat okamžitě v sítích průzkumu a dodatečně v sítích výstrahy, příp. v sítích velení.

Vzhledem k tomu, že nepřítel předpokládá použít jaderné miny i v hloubce naší operační sestavy (s využitím speciálních diverzních výsadkových skupin), je nutný i ženijní průzkum prostorů soustředění vojsk, prostorů týlových útvarů a zařízení, příp. důležitých úseků os přesunu v hloubce bojové sestavy. K tomuto účelu používáme především průzkumné jednotky pluku a divízi 2. sledu, příp. průzkumné teritoriální jednotky.

Vlastní i teritoriální vojska musí učinit opatření k zabezpečení důležitých hydrotechnických objektů (zejména přehrad a mostů na řece VLTAVA a LABE, příp. i VÁH) před plovoucími jadernými minami. K tomu účelu vyčleněné průzkumné příp. ochranné jednotky umísťujeme ve vzdálenostech, chránících uvedené objekty

před ničivými účinky jaderných min minimálními kilotonážemi 10 kt.

Jak jsem již uvedl, bude nutné organizovat v útočném pásmu divize 7—10 průzkumných skupin, doplněných speciálně vycvičenými ženistky k průzkumu místa a způsobu uložení jaderné miny (včetně průzkumu míst položení ochranných minových polí) a k jejich zneškodnění. Za předpokladu, že bojová sestava divize bude mít tři pluky v 1. sledu, bude nutné mít v pluku organizačně připraveny 3—4 průzkumné skupiny. K jejich doplnění ženisty předpokládáme využít k tomu účelu speciálně cvičené ženisty z ženijní čtyřplukovní ženijní roty, což sice na jedné straně zabezpečuje splnění daného úkolu, na druhé straně však omezuje možnosti ženijní roty pluku k plnění ostatních úkolů ženijního zabezpečení (zejména k zesílení praporů 1. sledu). Z tohoto důvodu je nezbytné zesílit plukovní ženijní rotu o další ženijní průzkumnou čet, vycvičenou s hlavním zaměřením na průzkum a likvidaci jaderných min. V rámci divize pak bude nutné mít v záloze 2—3 průzkumné skupiny, k jejichž doplnění ženisty však nejsou v divizním ženijním praporu síly. I když se v současné době tato situace řeší z počtu ženijní čtyř ženijní komunikační roty (čímž se však oslabuje možnost vytvořit dva OZP v rámci divize), je výhodnější zesílit dosavadní ženijní průzkumné družstvo divizního ženijního praporu, předurčené především k plnění úkolů ženijního technického průzkumu, alespoň o další ženijní průzkumné družstvo.

K plnění úkolů ženijního průzkumu jaderných min by bylo vhodné zabezpečit, aby v průzkumných skupinách byl kromě chemika průzkumníka i průzkumník radioelektronik, speciálně vycvičený z počtů vševojskových průzkumníků. Jeho úkolem by bylo zjišťovat hloubkové uložení jaderné miny. V tomto směru probíhají v Sovětském svazu zkoušky s využitím protonového magnetometru, který je schopen zjistit jak váhu, tak rozměry jaderné miny. Tento způsob zjišťování jaderných min je velmi důležitý hlavně u jaderných min kladených polním způsobem (tj. ne do předem připravených studní).

K řízení činnosti průzkumných skupin, případně i odřadů k zneškodnění jaderných min, jakož i k urychlenému předávání zpráv o výsledcích průzkumu a zneškodnění jaderných min, by bylo dále účelné organizovat na stupni pluk, příp. divize, speciální řídicí skupinu, vybavenou rádiovými stanicemi a přijímači. Skupina by mohla působit i jen dočasně, zejm.

na k překonání pásem jaderných min (např. v příhraničním pásmu apod.).

Činnost průzkumných skupin k průzkumu jaderných min je nutné již před jejich vysláním, příp. v průběhu jejich zasedání, upřesnit na základě údajů, zjištěných studiem získaných dokumentů a informací o nepříteli, výslechem zajatců a civilního obyvatelstva, agenturním průzkumem a analýzou objektů a prostorů, jejichž zaminování je co nejpravděpodobnější. V Polské lidové republice byly navíc provedeny pokusy upřesňovat možná místa uložení jaderných min pomocí vrtníků, vybavených elektronickými přístroji, reagujícími na kovový obal jaderné miny, přičemž by jeden vrtník byl schopen jedním letem prověřit pásmo široké až 3 km. Vyřešení tohoto problému by podstatně urychlilo průzkum uložení jaderných min a zřejmě by i umožnilo snížit počty průzkumných skupin.

Kromě úkolu zjišťovat místa uložení jaderných min musí být průzkumné skupiny schopny okamžitě zabránit jejich výbuchu, tj. musí být vycvičeny ničit řídicí systém jaderných min, který může být elektrický neb radiový.

Zatím co průzkumné skupiny pluku 1. sledu budou působit v celém útočném pásmu pluku (s důrazem na předem vyhodnocené prostory nejpravděpodobnějšího uložení jaderných min), budou průzkumné skupiny divize, pokud budou zasedeny (zpravidla vždy při překonávání pásma jaderných min), působit zpravidla pouze na ose (osách) přesunu hlavních sil divize (většinou jako součást odřadů k zabezpečení pohybu divize). Jejich úkolem bude prozkoumávat pás terénu oboustranně komunikace v šířce 1–2 km.

Armádní průzkumné skupiny je účelné vysílat k dokonalému průzkumu komunikačních zón, udržovaných armádními prostředky. I v tomto případě bude jejich hlavní úkol průzkum pásu terénu oboustranně udržovaných komunikací, a to jak podélných, tak příčných. Je výhodné začlenit tyto průzkumné skupiny do podřízenosti velitelů ženijních nebo ženijních strojních útvarů, předurčených k údržbě komunikačních zón. K těmto účelům budou zpravidla používány zvlášť vycvičení ženisté ze speciálního ženijního praporu armádní ženijní brigády. Další armádní průzkumné skupiny, vysazované zpravidla již do týlu nepřítelů, budou mít úkol zjistit použití jaderných min u důležitých objektů operačně taktického významu (např. u přehrad, důležitých mostů apod.). V tomto případě musí být složení průzkumné skupiny a její vybavení takové, aby jí umožnilo nejen průzkum místa

uložení jaderné miny, ale i tuto zneškodnit a vytvořit tak podmínky k zabezpečení rychlého postupu pluku 1. sledu. Řízení činnosti těchto průzkumných skupin musí být jedním z hlavních úkolů průzkumného oddělení armády (v součinnosti s ženijním oddělením).

Okamžitě po zjištění místa uložení jaderné miny musí velitelé všech stupňů, kteří vysílají průzkumné skupiny, učinit opatření k urychlenému ničení zjištěných min. K ničení jaderných min jsou zpravidla vyčleňovány speciální odřady, o jejichž úkolech se zmiňují v další části pojednání.

Ještě krátce k ženijnímu průzkumu jaderných zátarasů na vodních překážkách.

Je ztěženo tím, že nepřítel může použít miny, uložené v korytě řeky. K průzkumu takto uložených jaderných min je možné použít pouze speciálně vycvičené ženijní jednotky. Protože motostřelecký pluk 1. sledu organizuje násilný přechod vodního toku zpravidla na 2–3 plavidlových a na 1–2 brodových přepravištích (tankový pluk na 2–4 brodových a jedním plavidlovým), bude jejich současný průzkum vyžadovat 4–5 ženijních průzkumných skupin, které pluk zpravidla mít nebude. Průzkum předpokládaných přepravištů bude proto nutné organizovat buď postupně, nebo k němu používat vševojskové průzkumné jednotky, které by však k tomuto účelu musely být vycvičeny již v míru. Přitom musíme počítat s tím, že po skončení ženijního průzkumu předpokládaných přepravištů bude žádoucí prověřit celý úsek přepravy pluku 1. sledu, neboť i výbuch jaderné miny mimo přepraviště může vážně narušit, případně i znemožnit přepravu na prověřeném přepravišti. Součástí průzkumu přepravištů musí být i průzkum přístupových os k jednotlivým přepravištím.

Průzkum divizních přepravišt (přívozových nebo mostových) budou zpravidla uskutečňovat ženijní průzkumné hlídky divize (tj. z počtu divizního ženijního praporu), průzkum armádních přepravišt pak armádní ženijní průzkumné hlídky. Proto je nutné zaměřit již v míru výcvik průzkumných jednotek armádního pontonového praporu neb ženijní brigády i k plnění tohoto úkolu.

Zneškodňování a ničení jaderných min a odpalovacích systémů

Realizace tohoto úkolu závisí na uložení jaderných min a odpalovacích systémů (na povrchu, pod zemí, pod vodou, uvnitř objektů apod.), na jejich za-

bezpečení proti zvednutí a na vybavení odřadů pro zneškodnění jaderných min.

Způsob zneškodnění a ničení jaderných min je pak závislý na jejich konstrukci, odpalovacím systému, na způsobu uložení a zabezpečení a na jejich ochraně.

Hlavní způsoby zneškodnění a ničení jaderných min jsou:

— aktivní nebo pasivní zarušení příjmu odpalovacích povelů,

— ničení rádiových přijímačů neb přerušení elektrických přívodů,

— dezadjustace a zvednutí jaderné miny,

— vlastní ničení jaderné miny.

Jaderné miny zneškodňují a likvidují odřady pro zneškodnění jaderných min, organizované od stupně pluku výše. Nejvýhodnější složení OZJM:

— **podskupina průzkumná** (jedno družstvo, z toho nejméně jeden chemik-průzkumník, jeden radioelektronik-průzkumník a jeden radista, zbytek ženisté) vytváří se u pluku z ženijní čtyř plukovní ženijní roty, u divize z ženijní čtyř ženijní komunikační roty divizního ženijního praporu neb z posilové ženijní speciální roty armádní ženijní brigády, u armády ze speciálního ženijního praporu armádní ženijní brigády;

— **podskupina likvidační** (do ženijního speciálního družstva) tvoří se na všech stupních velení z posilových jednotek ze ženijního speciálního praporu armádní ženijní brigády,

— **podskupina zabezpečení** (motostřelecká neb tanková četa, posílená alespoň jedním tankem s mechanickým, příp. výbušným omdinovačem k vytváření průchodů v klasických minových zátarasech, položených k ochraně místa uložení jaderné miny nebo doplňujících systém jaderných zátarasů).

Popis činnosti OZJM a jeho řízení je uvedeno v předpise Vševojsk-2-6. Vzhledem k předpokládanému zesílení pluků 1. sledu do jedné speciální ženijní čtyř a divize do jedné speciální ženijní roty, můžeme vytvořit na stupni pluk a na stupni divize až tři OZJM. Počet OZJM na stupni armáda závisí na rozsahu posílení divizí 1. sledu. Vzhledem k tomu, že bez posílení pluků a divizí 1. sledu nejsou tyto schopny plnit úkoly likvidace jaderných min a poněvadž začleňování posilových jednotek z armádní ženijní brigády až do pluků 1. sledu bude spojeno se značnými potížemi, doporučuji zvážit organizační začlenění jedné speciální roty do divizního ženijního praporu a

v armádní ženijní brigádě ponechat pouze jednu speciální ženijní rotu k plnění armádních úkolů. Toto řešení by rovněž vytvořilo předpoklady k soustředěnému mírovému výcviku ženijních jednotek, předurčených k průzkumu a likvidaci jaderných min v rámci divize i podmínky k jejich využívání na součinnostních cvičeních v rámci pluků i divize.

Několik slov k jednotlivým způsobům zneškodňování neb ničení jaderných min.

a) Zarušení příjmu odpalovacích povelů není dosud dostatečně prakticky ověřeno. Pasivní způsob spočívá v odrazu rádiových vln pomocí kovových sítí, rozprostřených nad anténním systémem jaderné miny. Podmínkou je, aby oka sítě nebyla větší než polovina vlnové délky (tj. 1×1 mm).

b) Rádiové přijímače jaderných min je možné ničit buď mechanicky neb pomocí náložek. Rovněž elektrické povelové kabely se přerušují buď mechanicky (přestřihnutím) neb náložkami.

c) K dezadjustaci a zvednutí jaderné miny může dojít jen při dostatku času pouze u jaderných min, uložených v předem připravených minových komorách, je-li bezpečně prokázáno, že nejsou zajištěny proti dezadjustaci (proti zvednutí, na ořes apod.) a že nemají časový rozněcovač. Přitom před zahájením prací ke zvednutí jaderné miny musí být zcela bezpečně zabráněno jejich aktivaci nepřitelem (zarušením příjmu odpalovacích povelů nebo zničením rádiového přijímače či přerušením elektrického povelového systému).

d) Jaderné miny se ničí ve všech případech, kdy nelze přistoupit k jejich dezadjustaci a zvednutí a to přiloženou náloží. Velikost náložky vypočítáme (podle příručky „Rukovodstvo po rozvědkě i preodoleníu jaderno-minnych zagraždění“ Moskva 1967) podle tohoto vzorce:

$$L \geq 5^2 (H + 0,5)$$

kde L je hmotnost náložky v kg

R je vzdálenost náložky od středu jaderné miny v m

H je hloubka uložení jaderné miny v m.

Příklad: Vypočítat hmotnost náložky ke zničení jaderné miny, uložené v minové komoře průměru 1 m a v hloubce 6 m. Ke zničení využít vývrt ve vzdálenosti 0,5 m od stěny minové komory.

$$L \geq 5 R^2 (H + 0,5)$$

$$R = d/2 + 0,5 = 1/2 + 0,5 = 1 \text{ m.}$$

$$R \geq 5 \cdot 1^2 (6 + 0,5) = 32,5 \text{ kg}$$

Je-li možné zničit minu náloží, přímo přiloženou na tělo jaderné miny, počítá se velikost nálože podle vzorce:

$$L = 13 R^5$$

K ničení jaderných min se používají buď soustředěné, usměrněné nebo táhlé nálože, umístěné přímo v minové komoře, nebo soustředěné či usměrněné nálože, umístěné ve vývrtu vedle minové komory. Ke zjištění hloubky uložení jaderných min, uložených polním způsobem (tj. ve vývrtch) nebo zasypávaných v minových komorách se předpokládá použití radiometru beta-gamma. Zkušenosti s jeho využitím však v naší armádě dosud nemáme.

Zřizování průchodů a cest v radioaktivně zamořených prostorech a v závalech a zátarasech, vzniklých po výbuchu jaderných min, a lokalizace požárů.

Nepodaří-li se zabránit výbuchu jaderné miny, je nutné

— organizovat průzkum nejvýhodnějších průchodů nebo objížděk radioaktivně zamořeného nebo zataraseného prostoru. Nejvýhodnější je průzkum pomocí vrtulníků smíšenou chemicko-ženijní průzkumnou hlídkou. Přitom průchody těmito prostory volíme v místech s nejnižší hodnotou radioaktivního zamoření a s nejmenším rozsahem závalů;

— odřady zabezpečení pohybu zabezpečit úpravou os přesunu. Vzhledem k výši radioaktivního zamoření a k bojovému úkolu volíme nejvhodnější dobu zahájení prací, příp. zasadíme dostatečně silné odřady zabezpečení pohybu a organizujeme jejich střídání;

— speciálně vytvořenými odstarasovacími skupinami, začleněnými do odřadů zabezpečení pohybu, odstranit zejména pomocí trhavin závaly v lesích a osadách a vytvořit tak podmínky k masovému zasazení ženijních strojů, případně tanků s dozerovými radlicemi.

Vzhledem k vysokému stupni zamoření terénu v prostoru nálevky, vzniklé po výbuchu jaderné miny, a jeho časově dlouhodobému poklesu, jakož i vzhledem k ohromnému rozsahu zemních prací, spojených s přechodem přes nálevku, volíme při zřizování průchodů v takto rozrušených prostorech téměř zpravidla trasu průchodu v co největší vzdálenosti od nálevky, příp. tyto prostory (dovolí-li to bojová situace) vůbec obcházejme i za cenu nutnosti úpravy os přesunu terénem. Průchody v terénu, zataraseném vý-

buchy jaderných min, upravujeme pouze při plnění úkolů záchranných a uvolňovacích prací jednotek a útvarů, bezprostředně zasažených výbuchem jaderných min, a opět jen v případě, není-li jiná možnost vyvedení vojsk z těchto prostorů.

Složitější situace může vzniknout při překonávání jaderných zátarasů, chránících přístup k řece nebo bránících uskutečnění násilného přechodu. V takovém případě bude často volba osy postupu ovlivněna kromě terénních možností překonání nebo obejítí prostoru, zataraseného výbuchem jaderné miny, i možnými přepravišti, které mohou být v určitých úsecích řeky natolik omezené, že přímo ovlivní výběr osy přístupu bez ohledu na účinky jaderných min. Tato skutečnost potvrzuje, že průzkumu míst uložení jaderných min, příp. jejich likvidaci musíme věnovat maximální pozornost zejména při přípravě násilného přechodu.

Stejná, někdy i složitější situace, může vzniknout i při překonávání horských a zalesněných masivů se slabě rozvětvenou komunikační sítí (zejména ŠUMAVA a ČESKÝ LES, SCHWARZWALD, VOGESY apod.).

V takovýchto podmínkách budou rozhodovat o udržení potřebného tempa postupu zpravidla výsledky průzkumu a likvidace jaderných min, příp. počet a materiální vybavení odřadů zabezpečení pohybu.

Dále bude nutné s ohledem na pravděpodobné použití jaderných min v horských a zalesněných masivech, ve kterých se předpokládá zřizování komunikačních zón prostředky armád, příp. frontu, počítat se zesílením ženijních útvarů, vyčleněných do komunikační zóny (zpravidla praporů ženijních strojů, příp. ženijních praporů ženijních brigád, zesílených technikou pro zemní práce) speciálními jednotkami průzkumu a likvidaci jaderných min z počtů ženijních speciálních praporů ženijních brigád. Počet těchto jednotek bude záležet na počtu hlavních komunikačních tahů, které mají být v komunikační zóně udržovány, příp. na možnostech jejich rychlé přepravy v komunikační zóně (zesílení ženijního útvaru, vyčleněného do komunikační zóny, vrtulníky).

Vážným problémem bude i lokalizace požárů, vzniklých po výbuchu jaderných min. Zde půjde především o urychlené zasazení ženijní techniky, zejména buldozérů, příp. tanků nebo obrněných transporterů s dozerovými radlicemi, a zákopových pluhů a o masové použití trhavin k vytvoření ochranných požárních pásů.

Vzhledem k malé účinnosti dosavadních hasicích prostředků není pravděpodobné jejich masovější zařazení do výzbroje vojsk, alespoň pro nejbližší budoucnost.

Záchrana živé síly a vyprošťování bojové techniky po výbuchu jaderných min.

K záchraně živé síly a vyproštění bojové techniky z prostorů zasažených výbuchem jaderné miny je nutné organizovat již od stupně pluku záchranné uvolňovací odřady, případně k tomuto úkolu využít i odřady k zabezpečení pohybu, zesílené vyprošťovací technikou a zdravotnickým jádrem. Tyto jednotky plní své úkoly podle dosavadních ustanovení bojových řádů.

Podstatně větší pozornost než dosud bude však třeba věnovat jejich mírovému výcviku s důrazem na zabezpečení jejich řízení a součinnosti. K řízení záchranných a uvolňovacích prací musíme počítat s dočasným vyčleněním speciální řídicí skupiny pod velením zástupce velitele pluku (divize) a potřebných spojovacích prostředků, začleněných do speciální rádiové sítě.

Novým prvkem činnosti záchranných a uvolňovacích odřadů bude jejich čin-

nost v průběhu násilného přechodu, kdy musíme počítat s nutností záchran živé síly a s vyprošťováním bojové techniky, zatopené účinkem tlakové vlny jaderného výbuchu (zejména tanků, obrněných transportérů a přepravních prostředků). K tomu bude nutné již od stupně pluku organizovat (a mírově i cvičit) speciální jádra záchranného uvolňovacího odřadu. Toto speciální jádro by mělo mít alespoň jedno družstvo, vycvičené a vybavené k záchranně živé síly (motorové čluny, záchranné pásy, háky, provazy, plováky apod.) a nejméně jedno družstvo, vycvičené a vybavené k vyprošťování zatopené techniky (motorové čluny, potápěcí soupravy, vyprošťovací lana, vyprošťovací tanky apod.) Toto speciální jádro by měly organizovat i ženijní jednotky a útvary, předurčené ke zřizování přívozových a mostových přepravišť. K tomu účelu by měly být dosavadní soupravy přepravních prostředků (PMS i SMS) organizačně doplněny potřebnou vyprošťovací technikou a obsluhami.

Současně bude nutné řešit technické zlepšení souprav k jízdě tanků pod vodou s důrazem na zabránění vniku vzdušné vody po výbuchu jaderné miny do komínu tanku.

Z uvedených faktů vyplývá, že rozhodující podmínkou k zabezpečení vysokého tempa postupu a nepřetržitosti bojové činnosti je překonávání pásem a uzlů jaderných zátarasů ještě před jejich odpálením. To dosáhneme vysokou aktivní činností zejména pluku a divizí 1. sledu, spočívající v zabránění kladení jaderných min, v jejich včasné zjištění a likvidaci a v ničení stanovišť roznětu (ničení skladů jaderných min pokládám za samozřejmé). O rozhodující úloze pluků a divizí 1. sledu při plnění těchto úkolů svědčí skutečnost, že rozměry pásem příp. uzlů jaderných zátarasů budou téměř zpravidla větší než šířky útočných pásem divizí, což bude zásadně ovlivňovat jejich možnosti manévru přes tato pásma nebo uzly jaderných min.

Tato skutečnost by proto měla urychlit tvorbu nové organizační struktury především ženijních jednotek a útvarů z hlediska vytvoření organizačních i materiálních podmínek zejména k vytvoření speciálních ženijních jednotek pro průzkum a likvidaci jaderných min, dále zpracování metodiky výcviku jednotek k vyhledávání a překonávání jaderných zátarasů a vést velitele a štáby všech stupňů, především však pluků a divizí, k dokonalému zvládnutí uvedené problematiky s důrazem na řízení bojové činnosti vojsk při překonávání jaderných zátarasů.

Nové pohledy na týlové zabezpečení frontového letectva

Autor uvádí v článku některé náměty k řešení otázek polního zásobovacího systému frontového letectva. Jde o osobní názory autora, mající diskusní charakter a mohou proto vyvolat další ohlasy a ve svém souhrnu přispět k řešení této problematiky.

V minulém roce byla přehodnocena funkce týlu frontového letectva na armádním a svazkovém stupni. Došlo tím ke zcela novému pojetí úlohy a místa letecké technické divize. Vystává tedy problém z nových hledisek řešit systém polního zabezpečení frontového letectva ze stupně frontu i letecké armády a přijmout nové zásady organizace rozvinutí a řízení týlu letecké armády.

V článku uvádím některé úvahy, týkající se především oblasti zásobování frontového letectva v operaci při rozvinutí a činnosti polního zásobovacího systému a při jeho řízení.

Koncepce zásobování frontového letectva

Polní systém zásobování frontového letectva se zakládal na koncepci mobilního a organizačně samostatného vojenského stupně představovaného letištními prapory a leteckými technickými divizemi, a na stabilně fungujícím operačním stupni představovaném týlem LA a polní leteckou základnou.

Úloha polní letecké základny spočívala v tom, že doplňovala systém frontových základen o materiál tř. 03 [tj. letecké pohonné hmoty, letecký technický materiál a leteckou municii]. Byla svým charakterem zařízením frontového typu vázaným na železnici a neodpovídající tak svou pohotovostí a pohyblivostí potřebám letecké armády. Funkceschopnost polní letecké

základny byla podvázána tím, že letecká armáda neměla na rozdíl od všech ostatních svazků frontu vlastní organické dopravní útvary a armádní sklady k zásobování vševojskovým materiálem.

V důsledku těchto nedostatků zásobovací systém frontového letectva nebyl schopen, zejména na svém operačním stupni, plnit funkci pohyblivého, pohotového a uzavřeného systému, jaký letecká armáda potřebuje vzhledem ke svému bojovému určení v operaci.

K odstranění uvedených hlavních nedostatků bylo nutné uvažovat o nové koncepci polního zásobovacího systému frontového letectva, která by byla založena:

— na převzetí odpovědnosti za zásobování leteckým materiálem tř. 03 v poli týlem frontu vůči všem vojskům frontu (letecké armádě i vševojskovým svazům a vojskovému letectvu);

— na převzetí odpovědnosti týlem letecké armády za zásobování letecké armády v celém komplexu.

V souladu s tím bude nutné upravit i organizační strukturu frontu a letecké armády.

Na základě zrušení polní letecké základny v dosavadním pojetí bude účelné rozdělit její dřívější funkci na stupeň frontu a letecké armády asi takto:

a) na frontovém stupni vytvořit oddělení pro zásobování materiálem tř. 03 frontu s funkcí řídicího odborného orgánu

k řízení zabezpečení vojsk frontu leteckým technickým materiálem a leteckou municí, mající vztah jak vůči podřízeným svazům, tak i vůči teritoriálním orgánům. Jako součást předsunuté frontové základny by bylo vhodné vytvořit frontové sklady leteckého materiálu (leteckých pohonných hmot, letecké munice a leteckého technického materiálu). Těmito změnami by převzal stupeň frontu v poli odpovědnost za zabezpečení vojsk frontu (včetně letecké armády) všemi druhy materiálu a plnil by zásobovací funkci i ve vztahu k zásobovacím orgánům na teritoriu.

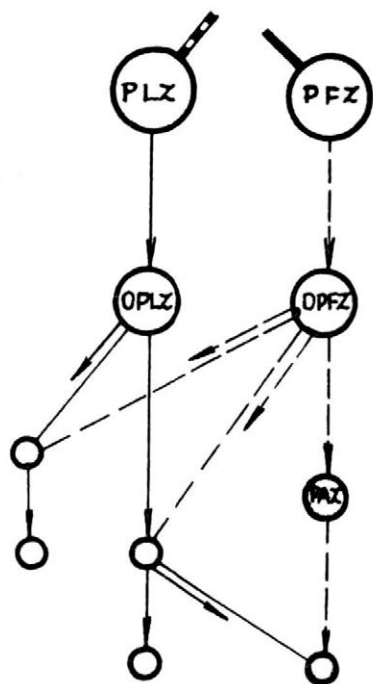
Oddělení zabezpečení materiálem tř. 03 při plánování materiálního zabezpečení frontového letectva by odborně řídila správa letectva a vojsk PVOS MNO a samo by spolupracovalo s náčelníky příslušných služeb týlu letecké armády.

b) na stupni letecké armády by tím mohl být zrušen svazkový zásobovací stupeň se svými divizními sklady a dopravními útvary. Místo nich byl by podstatně posílen armádní zásobovací stupeň, vytvářený polními armádními sklady (leteckého technického materiálu, letecké munice, pohonných hmot a mazadel a vševojskovým technickým a týlovým materiálem) a armádními dopravními útvary. Kromě toho by bylo účelné, začlenovat do armádního zásobovacího systému i útvar obsluhy, výrobní zařízení (polní pekárny a automobilní výroby kyslíku) a další týlové útvary a zařízení.

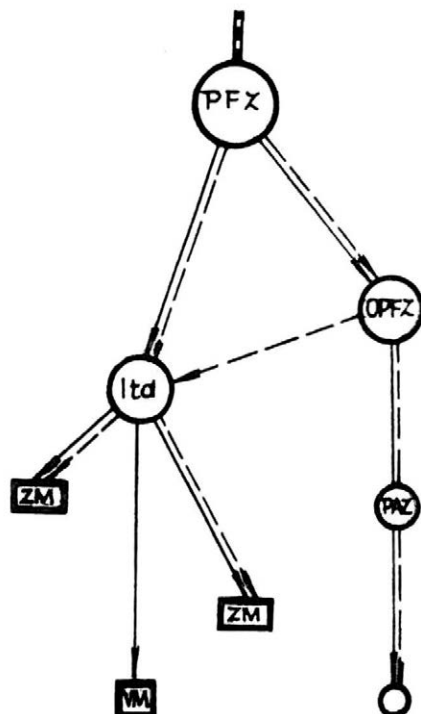
Velitelství ltd, stanovit pak v podstatě funkci výkonného zásobovacího orgánu týlu letecké armády k zabezpečení celé sestavy letecké armády potřebnými materiálními prostředky. K tomu účelu by byly letecké

Obr. 1: Schéma organizace zásobování FL

a) dosavadní systém

b) navrhovaný způsob

Legenda: tok materiálu — leteckého
 --- vševojskového

technické divizi podřízeny všechny dopravní a zásobovací útvary a zařízení letecké armády tvořící polní zásobovací systém. Funkci výkonného zásobovacího orgánu plní letecká technická divize už v míru s využitím postavených armádních skladů, rámcového automobilního praporu a armádních zásob a tvoří tak základ k rozvinutí polního zásobovacího systému letecké armády (schematicky naznačeno na obr. 1b).

Tímto způsobem by bylo možné v podstatě dotvořit armádní článek zásobovacího systému letecké armády. Proti dřívějšímu armádnímu systému by se vyznačoval vyšší pohotovostí, pohyblivostí a schopností zabezpečovat letecké útvary v celém komplexu. Vyloučením divizního stupně by bylo sice nepříznivě ovlivněno členění zásob a řízení zásobování na samostatných zásobovacích směrech, avšak na druhé straně by se vytvořil **centralizovaný zásobovací systém, nebývalý u ostatních svazků frontu**, s možností pružně reagovat na situaci útvarů přímo ze stupně letecké armády.

V oblasti týlového zabezpečení frontového letectva by se řídící funkce týlu LA projevovala v několika směrech:

a) v zásobování letecké armády potřebnými materiálními prostředky a v řízení funkce letecké technické divize a týlových útvarů a zařízení (dále TÚZ), tvořících dopravní zásobovací systém LA;

b) v letištně technickém zabezpečení leteckého provozu a ve velení letištním praporům;

c) v letištně ženijním zabezpečení manévru letecké armády letišti a ve velení leteckým stavebním praporům, záložním letištním praporům a maskovacím praporům;

d) ve zdravotnickém zabezpečení a v řízení zdravotnických útvarů a zařízení;

e) v technickém zabezpečení a v řízení činnosti technických oprav a jednotek zabezpečení odsunu letecké techniky;

f) v ovlivňování systému zabezpečení bojové činnosti frontového letectva při obraně a ochraně letišť a dalších prostorů rozmístění speciálními jednotkami (ženijní, chemické, strážní, protiletadlové).

Řízení těchto funkcí se bude soustřeďovat na stupni týlu letecké armády, poněvadž jen tento stupeň je schopen splňovat týlové zabezpečení LA v souladu s rozhodnutím velitele letecké armády a trvale v průběhu bojové činnosti ovlivňovat nepřetržitou funkci systému zabezpečení LA a činnost podřízených TÚZ v souladu s operační a taktickou situací.

Je nezbytným předpokladem, aby funkceschopnost tohoto orgánu byla umožněna jak vnitřní organizací a pohotovou činností týlového velitelského stanoviště LA, tak i organizací velení a týlového spojení na nižší organizační celky. Logickým požadavkem je, aby základní prvky polního systému řízení týlového zabezpečení existovaly už v mírové organizaci.

Podle tohoto návrhu nové koncepce pokusím se specifikovat funkci týlu letecké armády při řízení zásobování a vyvodit některé závěry pro funkci zásobovacího systému frontového letectva.

Funkce zásobovacího systému LA

S ohledem na zvládnutí řízení týlových útvarů a zařízení, vytvářejících zásobovací systém letecké armády, je nutný řídící mezičlánek, který tvoří velitelství letecké technické divize. Tento svazek s výkonnou zásobovací funkcí má řadu činností obdobného charakteru jaké mají velitelství pohyblivých armádních základů (PAZ) vševojskových armád, avšak jeho působnost je širší. Vůči týlovým útvarům a zařízením vytvářejícím zásobovací systém plní funkci velitelství svazku v plném rozsahu odpovědnosti a pravomoci.

Vůči všem zásobovaným svazkům a útvarům v sestavě letecké armády plní funkci zásobovací základny schopné manévru při přechodu do pole a vykonávající v plném rozsahu dopravně zásobovací činnosti podle rozkazů a nařízení náčelníka týlu a štábu týlu letecké armády. Je tedy součástí armádního zásobovacího stupně. Svým organizačním učením je svazek s vymezenou dopravně zásobovací funkcí.

Toto určení letecké technické divize v organizaci letecké armády předpokládá změny ve způsobu rozvinutí, členění, manévru i ve způsobu zásobování, řízení zásobovacího procesu a velení armádním útvarům a zařízením.

Velitelství bezprostředně organizuje a řídí činnost celé sestavy dopravních a zásobovacích útvarů a zařízení. Polní armádní sklady přijímají a skladují zásoby příslušných druhů materiálů, třídí je a vydávají (odesílají) zásobovaným útvarům LA, přijímají od nich materiál a techniku určenou k odsunu a odesílají do opravárenských zařízení frontu. Jejich činnost zabezpečuje útvar obsluhy nakládacími a vykládacími pracemi, zabezpečením obrany a ochrany, pořádkové služby a spojení.

Automobilní a cisternové útvary plní dopravně zásobovací úkoly každý s kapacitou 1500—1600 tun (nebo m³) přepravní kapacity.

K rozvinutí letecké technické divize bude určující stupeň připravenosti a pohotovosti armádních skladů a dopravních útvarů k naložení a vývozu zásob. V nové organizaci by se pohotovost dopravně zásobovacích útvarů a zařízení zvýšila, takže v zásadě už v období počátku války je možné začít s vývozem zásob armádních skladů. Budou se soustřeďovat zpravidla v jednom až dvou prostorech soustředění, které se volí v prostoru hlavního uskupení operační sestavy letecké armády.

Zásadní význam pro zahájení zásobovací činnosti bude mít vývoj bojové situace, operační sestava LA, stav vyhrazených prostorů a silniční síť organizace rozvinutí a napojení letecké armády na polní zásobovací systém frontu. Za předpokladu úspěšně probíhající útočné operace bude **zásobovací činnost letecké technické divize rozvíjena zásadně k zabezpečení manévru prvosledovým letectvem** (nelze však vyloučit rozvinutí zásobování už na vlastním území).

Opatření, která byla nebo jsou uskutečňována v rozložení armádních zásob k zabezpečení bojové činnosti LA v operační sestavě mají za cíl překlenout zvýšenými pohyblivými zásobami útvarů a představenými armádními zásobami LPH, letecké municie, LTM a dalších druhů materiálů uložených v operačních prostorech tu dobu, po kterou bude frontové letectvo působit z letišť na vlastním území. Tím se rovněž umožňuje plynule přejít na polní systém zásobování LA za letištního manévru a účelněji reagovat na změny ve vývoji operace.

K rozvinutí polního zásobovacího systému frontového letectva v operaci je rozhodující letištní manévr, který předpokládá plynulé přemisťování leteckých pluků na nová letiště a letištní uzly k udržení nepřetržitě podpory pozemních vojsk a vytvoření nezbytných podmínek při rozmístění na těchto letištích k vedení bojové činnosti.

Můžeme předpokládat, že rozmístění operační sestavy letecké armády bude:

- u leteckých útvarů SBOL, SL a PzL, stavebních, letištních a maskovacích útvarů vytvářejících 1. sled sestavy LA: od 50 km do 100–150 km od předního okraje;
- u útvarů druhosledového letectva a armádních útvarů a zařízení od 100 km do 200–250 km od předního okraje.

Toto členění v podstatě zůstává zachováno i v průběhu manévru s odchylkami vynucenými možnostmi letištní sítě. Do splnění úkolu frontu v operaci se první sled frontového letectva přemísť s ohledem na operační dolet 4–5krát, druhý

sled 3–4krát, včetně zaujetí operační sestavy. V závislosti na přemisťování leteckých svazků a útvarů je nutné zabezpečit manévr týlem a polním zásobovacím systémem. Zásobovací systém LA musí být schopen obsáhnout prostor v šíři frontového pásma a do hloubky 200 i více km. **Proto v závislosti na teritoriálním rozložení letectva bude nutné členit zásobovací systém LA s cílem vytvořit co nejvýhodnější podmínky pro letecké útvary na letištích.**

Zásobovací systém frontového letectva musí mít tedy charakter centralizovaného, ale přitom pružného systému, umožňujícího rychle reagovat na stále se měnící situaci v uskupení letectva. Ve vztahu k zabezpečované sestavě LA musí mít výlučný charakter komplexně fungujícího systému. Charakter rozmístění leteckých útvarů je dán seskupením letišť, což si za určitých podmínek vynucuje rozmisťovat letecké útvary teritoriálně i v určitých sluchcích. V těchto aglomeracích bude spočívat těžiště zabezpečení, což bude určující i pro organizaci zásobovacího systému frontového letectva.

V zásadě bude letecká technická divize a její dopravně zásobovací útvary a zařízení v jednom prostoru ve středu operační sestavy FL s výhodným napojením na frontové komunikace (případně potrubní trasy a obnovované železniční směry) a s plochou 300–500 km² potřebnou ke své činnosti. Ze sestavy útvarů a skladů se však podle situace a potřeby budou dopředu a do stran vysouvat oddělení skladů s funkcí zásobovacího místa nebo se budou vytvářet výdejní místa určená především k zabezpečení prvosledových útvarů LA. Svým teritoriálním rozložením budou tato místa odpovídat uzlovým místům s ohledem na podmínky k odběru materiálu prostředky útvarů (v průměru na vzdálenost 50 km od zásobovaných útvarů). Na každé místo mohou být napojeny 3–4 útvary. Zásobovací a výdejní místa budou vysouvána na vzdálenost jednodenního koloběhu (tj. 120–150 km).

K jednorázovému předání příslušných zásob na armádních dopravních prostředcích budou zřizována **výdejní místa**. Jejich funkce je jednoznačná a nevyžaduje si složitou organizaci.

Zabezpečení funkce pohyblivých oddělení skladů vyčleněných pro zřízení **zásobovacího místa** vyžaduje organizační opatření ke spolehlivému splnění úkolů, které jsou zásobovacím místu uloženy.

Zásobovací místo může plnit svou funkci buď při jednorázovém doplnění zásob a po ukončení činnosti organizačně splnout s původními organizačními celky, nebo vyčleněné uskupení ponechat k opako-

vanému výdeji zásob, anebo dokonce je přemísťovat do nového prostoru, kde po doplnění zásob bude zásobovat novou sestavu útvarů.

Do sestavy tohoto organizačního celku se mohou zařazovat 1–2 oddělení skladu PHM, po 1 oddělení ostatních skladů, rota útvaru obsluhy a řídicí skupina z velitelských letecké technické divize.

Swazkový charakter organizace zásobovacího systému frontového letectva však nabízí toto uskupení organizačně fixovat a začlenit do sestavy letecké technické divize jako **zásobovací útvar**. Zásobovací útvar s nezbytným článkem velení a řízení, dopravní a provozní jednotkou a skladovými zařízeními mohly by být schopné organizačně rozvinout zásobovací místo a zabezpečovat jeho činnost, pružně doplňovat zásoby a uspokojivě řešit velení ze stupně letecké technické divize. Vytváří se rovněž příznivé podmínky k přidělování zásobovacích útvarů organizačním celkům plnícím úkoly mimo uskupení sestavy LA nebo k zabezpečení stejného druhu letectva (např. zabezpečení operačního výsledku dálkovým dopravním letectvem apod.).

Zásadou pro přemísťování letecké technické divize bude, že **nesmí být přerušena zásobovací funkce PLAZ při doplňování zásob útvarům LA**. Bude to předpokládat dovedné přesunování zásobovacích a výdejních míst a předzásobení útvarů, uvolnění skladových kapacit (zejména ve skladech PHM) a přepravní kapacity dopravních prostředků, přemísťování v účelně organizovaných sledech a spojení přemísťování s organizací převzetí zásob od frontových dopravních prostředků.

S přemísťováním letecké technické divize je vhodné účelně plánovat zhruba 3krát za operaci vždy na vzdálenost 200–250 km. Přesun bude možné uskutečňovat do prostoru některého ze zásobovacích míst ve 2 sledech (v každém sledu bude po 1 armádním skladu s příslušnými armádními zásobami vedenými na vydělených prostředcích dopravních útvarů, část útvaru obsluhy a velitelského stanoviště letecké technické divize).

Zabezpečení letecké armády materiálem se plánuje a uskutečňuje na základě vyčlenění frontových a armádních zásob s přihlédnutím k potřebě materiálních prostředků při vedení bojové činnosti a k nařízeným zásobám, které musí zůstat u vojsk na armádním stupni ke konci operace k zabezpečení další bojové činnosti. Pro kalkulaci potřeby materiálních prostředků letecké armády v operaci je **určující spotřeba materiálu potřebného k vedení bojové činnosti leteckých pluků**

(i když nelze opomíjet pravidelné doplňování zásob ostatních armádních útvarů a zařízení).

Celkový objem spotřeby za frontovou operaci může činit pro celou sestavu letecké armády 45 000–50 000 tun různého materiálu.

Z uvedeného množství připadá cca 75 % na PHM, 15 % na munici a zbytek na ostatní druhy leteckého a vševojskového materiálu.

Z toho vyplývá, že **pro frontové letectvo je problém č. 1 zásobování PHM** a to jak množstvím, tak svou specifikou kapalného substrátu. Rovněž zásobování municí — zejména leteckou, má základní význam pro zabezpečení bojové činnosti.

Organizace zásobování bude proto sledovat volbu takové varianty, která bude optimální z hlediska plynulého a pružného zabezpečení potřebnými materiálními prostředky, především pak prostředky nezbytnými k vedení bojové činnosti.

Organizaci zásobování letecké armády je vhodné řešit na třech zásobovacích úsecích.

1. zásobovací úsek: ze zařízení frontu do armádních skladů letecké armády

Odpovědnost za funkci tohoto úseku by byla vložena na náčelníka týlu frontu a náčelníky služeb. Náčelník týlu frontu významně ovlivňuje zásobovací činnost ve prospěch letecké armády. V plánech týlového zabezpečení operace, ve výpisech z plánů přísunu a v týlové směrnicí bude letecké armádě vymezovat:

- prostory a komunikace vyhrazené k umístění a manévru zásobovacího systému letecké armády, armádních týlových útvarů a zařízení a TVS LA;

- přidělení materiálních prostředků a normy spotřeby hlavních druhů materiálu na operaci;

- způsob, dobu a místo převzetí přísunovaných zásob na dopravních prostředcích frontu;

- přidělení posilových prostředků a zařízení;

- využití polního potrubí k zásobování LA leteckými pohonnými hmotami;

- stanovení míst k odsunu poškozené techniky a nepotřebného materiálu;

- vydělení prostorů k těžení z místních zdrojů;

- vymezení způsobu řízení z TVS frontu;

Zásoby budou doplňovány z frontových skladů do skladů letecké armády přísunem

dopravními prostředky frontu. Objem denního přísunu si vyžádá vyčlenit až jednu automobilní brigádu. Výhodné využití dopravních prostředků (zejména cisternových) nevyklučuje prodloužení přísunu frontovými prostředky až do jednotlivých zásobovacích míst LA. Zejména při plánování týlového zabezpečení a při organizaci přísunu bude nutné zabezpečit přímý styk a dohovor odborných orgánů týlu frontu a letecké armády, poněvadž při novém způsobu by vzrostla těsná závislost systému zabezpečení obou zásobovacích stupňů.

Vzdálenost přísunu frontovým transportem do skladů letecké armády se bude v průběhu operace prodloužovat na 400 i více km. Bude tedy nutné plánovat přiblížení zásob k místům příjmu materiálu LA jednak položením trasy po silnicích a jednak plánovat obnovu železničních úseků na zásobovacím směru letecké armády.

2. zásobovací úsek: z armádních skladů do zásobovacích a výdejních míst LA

Tvořila by letecká technická divize s odděleními skladů nebo výdejními místy, armádními zásobami a dopravními prostředky, řídicími i výkonnými orgány. Odpovědnost za funkci poletivého zásobovacího systému by spadala bezprostředně náčelníkovi týlu LA, štábu a náčelníkům služeb týlu LA. V oblasti zásobování by mu byly podřízeny i další služby a druhy vojsk, které v organizačním členění velitelství nespádají k týlu, ale zabezpečují vojska materiálem (např. chemickým, automobilním, spojovacím, osvětlovým a topografickým).

Náčelník týlu je oprávněn ve smyslu předpisu Oper-1-3 vydávat rovněž pokyny a nařízení týkající se materiálního zabezpečení velitelům leteckých svazků a útvarů a velitelům armádních útvarů a zařízení, majících organický týl (spojovací pluk, provozní prapor aj.).

Týl letecké armády odpovídá v rámci své působnosti za rozplánování potřeby a zabezpečení materiálními prostředky, za vydání týlových rozkazů a nařízení, výpisů z plánů přísunu veliteli letecké technické divize a přímo podřízeným útvarům (stavební, maskovací, záložní prapory aj.). V oblasti zásobování bude týl letecké armády určovat:

- způsob, dobu a místo převzetí zásob od dopravního transportu frontu;
- místa a komunikace vyhrazené k rozmístění a přemístění armádních skladů, doby zahájení a ukončení zásobovací činnosti v jednotlivých místech;

— napojení útvarů na zásobovací nebo výdejní místa;

— pokyny k vytvoření zvláštních zásob (např. k zabezpečení činnosti na předem určených letištích, k zabezpečení operačního výsadku, k obnově bojovschopnosti útvarů po napadení nepřítelem aj.);

— činnost armádních dopravních útvarů a výrobních zařízení (polních pekáren, výroben kyslíku aj.) a posilových prostředků;

— způsob přidělení místních zdrojů;

— organizaci odsunu poškozené techniky a nepotřebného materiálu.

Zásoby na armádním zásobovacím úseku — tj. z armádních skladů do zásobovacích a výdejních míst, by doplňovaly armádní dopravní útvary.

V zásadě však půjde o to, aby útvary letecké armády byly plynule doplňovány na stanovenou výši pohyblivých zásob. To znamená, že denně se musí do zásobovacích (výdejních) míst přisunout dopravními prostředky LA množství materiálu odpovídající 1–2 denní spotřebě zásobovacích útvarů. Pohyblivými zásobami jsou útvary zabezpečeny u rozhodujících druhů materiálu do 2–3 dnů bojové činnosti, u ostatních druhů na 3–5 dnů činnosti. Spotřeba materiálu však bude nerovnoměrná a tím vznikne i různá naléhavost na doplnění pohyblivých zásob útvarů. Armádní zásobovací systém se musí proto soustředit především na druhy materiálu ovlivňujících bezprostředně vedení bojové činnosti letectvem, tj. na **direktivní doplňování zásob LPH a letecké munice**. Ostatní druhy materiálu je možná doplňovat na úrovni: zásobovací (výdejní) místo — útvar na základě požadavku na odběr materiálu a to buď jednorázově (případ od případu na doplnění souprav, náhradních dílů apod.), nebo spolu s pravidelným odběrem na úhradu několikadenní spotřeby (u materiálu pravidelné spotřeby — vševojsková munice, APH, proviant apod.).

Základem k doplnění zásob útvarů budou armádní zásoby. Jejich výše zabezpečuje bojovou činnost letecké armády u hlavních druhů materiálu na 3–5 dnů bojové činnosti. U LPH je kapacita dána náplní cisternových praporů a kapacitou pružných nádrží ve skladech PHM. Celkovým objemem lze zabezpečit zásoby PLH zhruba na 3 dny bojové činnosti a to je rozhodující. Toto rozložení umožňuje vyčlenit část armádních zásob do zásobovacích nebo výdejních míst v hodnotě na zabezpečení asi 1 denní spotřeby zásobované sestavy a navíc udržovat nezbytnou zálohu pro případ narušení pravidelného přísunu.

3. zásobovací úsek — představuje vojskový stupeň se zásobami, sklady, dopravními prostředky a zásobovacími orgány útvarů

Armádní prostředky budou uskutečňovat přísun do míst nejvýhodnějších vzhledem k rozmístění zásobovaných útvarů (v některých případech až na letiště). Odtud budou zásoby odebírat útvary vlastními dopravními prostředky. Zásadou bude doplnit zásoby ve skladech útvaru prostředky dopravní čtyř roty týlového zabezpečení, odkud budou za řízení náčelníků služeb útvaru doplňovány roty zabezpečení leteckého provozu a ostatní jednotky útvarů. K přísunu „na sebe“ lze u letištních praporů (a ostatních útvarů) kalkulovat pouze s kapacitou této dopravní čtyři. Vzhledem k objemu denní spotřeby bude nutný odběr dvěma koloběhy. Vzdálenost útvarů od stanovených míst odběru nesmí proto přesahovat uvedených 50–70 km.

K řízení zásobování bude velitel ltd a zásobovací služby vydávat nařízení a výpisy z plánu přísunu, ve kterých bude mít velitel útvaru stanoveno:

- místo a dobu převzetí zásob materiálních prostředků, jejich výši podle druhu materiálu v absolutních jednotkách a přísunové cesty;

- způsob odsunu nepotřebného materiálu a poškozené techniky;

- přidělení místních zdrojů.

Při plánování výše přísunu bude velitel ltd a zásobovací služby vycházet z rozkazů, nařízení a odborných pokynů náčelníka týlu LA, z požadavků zásobovaných svazků, útvarů a zařízení na doplnění materiálu a ze znalostí rozložení zásob, stavu a možností dopravních prostředků u zásobované sestavy letecké armády.

Řízení funkce zásobovacího systému letecké armády pak zhruba bude odpovídat uvedeným třem zásobovacím úsekům.

Několik poznámek ke specifikaci působnosti týlu letecké armády jako řídicího článku a velitelství letecké technické divize jako výkonného článku zaměřeného z větší části na zásobovací činnost.

Týl letecké armády by si nadále podržel plánování týlového zabezpečení bojové činnosti frontového letectva při přechodu do bojové pohotovosti a v operaci, organizaci rozvíjení armádních zařízení, v souladu s plánovaným letištním manévrem, perspektivní splánování přísunu a využití armádních dopravních prostředků v operaci, stanovení způsobu doplnění zásob a určení její výše v závislosti na

plánovaném bojovém úsilí zabezpečování sestavy LA. Rozhodoval by v souladu s úkoly a potřebami LA o použití armádních zásob a prostředků, přidělených sil, přísunovaných zásob místních zdrojů a kořistního materiálu a vedl by operativní přehled o stavu zabezpečení a situaci TÚZ letecké armády. Udržoval by součinnost s týly pozemních armád a styk s týlem frontu, velel by letecké technické divizi a řídil týlové zabezpečení vydáváním týlových rozkazů, nařízení a výpisů z plánů a shromažďováním údajů z týlových hlášení podřízených týlových orgánů.

Letecká technická divize by plnila především funkci velitelství svazku vůči útvarům a zařízením tvořícím dopravně zásobovací systém LA. Na základě vydaných úkolů by zabezpečovala jejich vyvedení do bojové pohotovosti, řídila rozvinutí a vytváření podle zpracovaných plánů, organizovala první naložení a vývoz zásob armádních skladů na dopravních prostředcích, soustředování a přípravu skladů k zahájení zásobovací činnosti. Podle stanoveného rozdělení a norem by organizovala včasnou přípravu a přísun materiálu, řídila činnost dopravních útvarů při plnění dopravně zásobovacích úkolů, organizovala a řídila nakládací a vykládací práce, pořádkovou službu, obranu a ochranu a spojení v prostoru rozmístění. Řídila by činnost podřízených útvarů a zařízení při přemisťování a rozvíjení, při příjmu a výdeji zásob a při skladování a využívání materiálu. Vedla by centrální účetní evidenci a účtování materiálu a udržovala by trvalý styk s týlem LA a zabezpečovanými útvary a zařízeními letecké armády.

Z uvedeného rozdělení působnosti vyplývá, že v oblasti polního zásobovacího systému by se funkce týlu letecké armády a funkce letecké technické divize nezdvojovala, ale účelně vzájemně doplňovala. Předností tohoto řešení je **podstatné zvýraznění odpovědnosti a pravomoci na centrálním stupni řízení letecké armády.**

Funkce týlu letecké armády se projevuje nejen v řízení dopravně zásobovacího systému, ale ve velení letištním praporům při plnění úkolů bojového použití a při řízení ostatních druhů týlového zabezpečení.

Letecká technická divize podle dosavadního určení je samostatný letecký technický svazek, mající rovněž v podřízenosti letištní prapory, které řídí po všech stránkách. Slabou stránkou velení letištním praporům je dvojí podřízenost těchto útvarů a rozdílná rychlost pronikání úkolů k letištnímu praporu po linii bojového a týlového velení. Při řízení není zanedba-

telná ani obtížná součinnost na stupni letecký technický svazek — zabezpečované letecké svazky (útvary). Tyto vnější faktory ovlivňují funkci letištních praporů, zejména při plnění úkolů bojového použití (organizace a řízení přesunů, zabezpečení obrany a ochrany, letištní technické zabezpečení leteckého provozu, likvidace ztrát apod.) bez dostatečné možnosti leteckého technického svazku tyto úkoly závčas předávat a s předstihem zabezpečovat. V navrhovaném řešení by se funkce letecké technické divize podstatně změnila a při jejím začlenění do armádního stupně polního zásobovacího systému frontového letectva by tím byla do značné míry znesnadněna její funkce svazku vůči podřízeným letištním praporům.

Z těchto důvodů bude proto nutné uvažovat o posílení řídicích mezičlánků na stupni leteckých divizí pro řízení letištních praporů v poli a o sladění velení těmito útvary po týlové a bojové linii.

Plnění funkce týlu letecké armády při zabezpečení letištního manévru předpokládá velký komplex úkolů při plánování a řízení průzkumu, obnovy (výstavby) letištní sítě, obsazení předsunutých letišť

záložními letištními prapory k prodloužení taktického doletu prvosledového letectva a při velení značnému počtu leteckých stavebních praporů a jiných útvarů. To představuje dynamický a prostorově velmi náročný systém. V navrhovaném řešení frontového letectva je vyloučena možnost začlenit do systému řízení letištního zabezpečení a do velení leteckým stavebním praporům leteckou technickou divizi. Proto by bylo nutné takové organizační řešení, které by posílilo prvky velení na stupni týlu letecké armády a dovozovalo přiblížení prvků velení k leteckým stavebním praporům působícím odloučeně mimo sestavu letecké armády nebo na samostatných směrech v sestavě vševojskových svazků.

Řešení otázek polního zásobovacího systému frontového letectva a systému řízení letištních praporů při týlovém zabezpečení v poli bylo hlavním úkolem přípravy týlu letecké armády. V průběhu teoretického rozpracování a po získání praktických závěrů v průběhu výcvikového roku se projeví další možné náměty, které by mohly ve svém souhrnu přispět ke konkretizaci naznačeného řešení.

Aby naše armáda byla vychovávána v duchu státním, demokratickým a antifašistickým, chce vláda jednou pro vždy skoncovat s tzv. „nepolitičností“ armády, u vědomí, že pod touto „nepolitičností“ se skrývá podceňování morálního faktoru v boji a že pod její rouškou bují reakční, antidemokratické a kapitulantské tendence. Naopak je třeba, aby každý československý voják byl uvědomělým bojovníkem za svobodu národa a uvědomělým obráncem jeho svobody v minulosti.

(Z „Programu první vlády NF Čechů a Slováků“, přijatého na schůzi vlády v Košticích dne 5. dubna 1945.)

ZE SOCIALISTICKÝCH ARMÁD

Dělostřelecký útok

Upraveno ze sovětského tisku.

Ze zkušeností cvičení s vojsky a válečných her, dále z analýzy operačně strategických koncepcí pravděpodobného nepřítele vyplývá, že pozemní vojska v budoucí válce budou často prolamovat obranu s použitím jen konvenčních zbraní.

Nepřítel může s využitím ženijní techniky a skládacích krytů v krátké době vybudovat postavení pro všechny druhy zbraní i místa velení a vytvořit tak odolnou a trvalou obranu, která bude nasycena velkým množstvím obrněných palebných prostředků (tanků, obrněných transportérů, samohybných děl).

Vzhledem k hodnotě ženijního vybudování a množství palebných prostředků nemůžeme srovnávat tato obranná postavení s postaveními, která vojska prolamovala v útočných operacích Velké vlastenecké války.

Průlom připravené obrany v bezjaderném období války bude vyžadovat spolehlivou a nepřetržitou činnost dělostřelectva a letectva. Protože letectvo není schopno splnit více jak 20–25 % všech úkolů, připadá jejich hlavní objem na dělostřelectvo.

K úspěšnému průlomu obrany nepřítele musí dělostřelectvo spolehlivě umlčet

- opěrné body do hloubky brigád prvního sledu,
- rozvrátit systém jeho protitankové obrany,
- zničit taktické prostředky jaderného napadení (na dostřel dělostřelectva),
- umlčet dělostřelecké a minometné baterie,
- narušit systém velení.

Po zahájení útoku dělostřelectvo podporuje útok motostřeleckých a tankových útvarů a jednotek a v dalším doprovází jejich útok při boji v hloubce nepřátelské obrany.

Všechny tyto úkoly plní dělostřelectvo různými metodami a způsoby. Přitom charakter a pořadí jeho součinnosti s vševojškovými svazky a útvary se mění v závislosti na obdobích bojové činnosti.

Různorodé způsoby plnění palebných úkolů a složitost součinnosti v průběhu útoku si vynucují nutnost takové organiza-

ce použití dělostřelectva, která by odpovídala nepřetržitému a účinnému palebnému zabezpečení útočné operace.

Nejúčelnější formou bojové činnosti dělostřelectva, která má organický systém, je dělostřelecký útok. Plně se osvědčil v operacích Velké vlastenecké války a jeho zásady stanovila STAVKA ve směrnicích č. 3 z 10. 1. 1942.

Podstatou dělostřeleckého útoku bylo umlčení nepřátelské obrany a nepřetržitá podpora pěchoty a tanků hromadnou a účinnou palbou dělostřelectva (minometů) v průběhu celého útoku.

Dělostřelecký útok měl tato období:

- příprava útoku,
- podpora útoku,
- zabezpečení boje pěchoty a tanků v hloubce obrany.

Nejúplněji byl uskutečněn v bitvě u Stalingradu 19. 11. 1942. V dalším období byl dělostřelecký útok rozhodujícím faktorem všech útočných operací sovětské armády ve Velké vlastenecké válce. Metody dělostřeleckého útoku se neustále zdokonalovaly a vyznačovaly se nešablonovitostí. Vytvářela se velká uskupení dělostřelectva. V nejdůležitějších operacích v letech 1944–1945 dosahovala hustota dělostřelectva na úsecích průlomu 250–300 děl a minometů na 1 km fronty, např.

- Lvovsko — Sandoměřská operace v červenci a srpnu 1944 — 250,
- Jassko — Kišněvská operace v téže době — 250–290,
- Východopruská operace v lednu 1945 — 200–300,
- Berlínská operace v dubnu 1945 — až 314.

Základní metodou dělostřelecké přípravy byly hromadné údery dělostřelectva do celé taktické hloubky obrany nepřítele. Přitom každý oddíl, každá baterie vedla palbu na přesně zjištěné cíle (opěrný bod, dělostřelecká baterie, pozorovatelná atd.).

Dělostřelecká příprava trvala zpravidla 1–2 hod., někdy i více. Ke konci války (vzhledem ke značnému množství použitého dělostřelectva) se zkracovala na 20 až 40 minut. V jejím průběhu se široce využívalo palby děl pro přímou střelbu k umlčení a ničení samostatných cílů.

Podpora útoku pěchoty a tanků se řešila různými metodami — postupným soustředováním palby, jednoduchým nebo dvojítm palebným valem. Dělostřelectvo současně umlčovalo soustředěnou palbou nejdůležitější opěrné body a dělostřelecké a minometné baterie nepřítele. Hloubka podpory útoku dosahovala 3–5 km. Velká účinnost, spolehlivé řízení palby dělo-

střelectva (bezprostřední účast vševojskových velitelů) a těsná součinnost s podporovanými vojsky zabezpečovaly splnění hlavního úkolu. Dělostřelecká palba doslova „vedla“ za sebou tanky a pěchotu, které postupovaly ve vzdálenosti 200–400 metrů od vlastních výbuchů.

Doprovod pěchoty a tanků při boji v hloubce se uskutečňoval spojováním palby a manévru jednotlivých děl (samohybných děl), čet a baterií, které byly v bojových sestavách prvosledových jednotek. Opěrné body v bližší hloubce obrany, dělostřelecké a minometné baterie, přicházející zálohy ničilo dělostřelectvo soustředěnou palbou skupin a oddílů. Velení dělostřelectvu bylo decentralizované, které ovšem umožňovalo velitelům armády (divize) kdykoli v operaci (boji) v nejkratší době soustředit palbu a zničit nejdůležitější cíle (uskupení) nepřítele.

Po Velké vlastenecké válce se neustále zdokonalovala organizace dělostřeleckého útoku. Na konci padesátých let byly rozpracovány, zvládnuty a osvojeny účinnější způsoby plnění palebných úkolů a metody řízení palby na všech stupních — od armády až po baterii.

V dalších letech, v souvislosti se zavedením raketových jaderných zbraní do výzbroje pozemních vojsk a v důsledku některých subjektivních názorů, pojem „dělostřelecký útok“ jako způsob bojového použití dělostřelectva v útočné operaci byl neodůvodněně vyňat z řádů i z praxe operační a taktické přípravy vojsk. I když základní prvky dělostřeleckého útoku zůstaly, jednolitý a harmonický systém palebného zabezpečení průlomu obrany nepřítele byl značně narušen.

Bojová činnost dělostřelectva se v podstatě rozpádla na řadu úkolů v jednotlivých obdobích, které nebyly mezi sebou spojeny jednotnou myšlenkou palebného zabezpečení útočné operace. Zejména to platí o období palebné podpory útoku. Toto období trvá od zahájení útoku motostřeleckých a tankových útvarů do splnění bojových úkolů divize a armády. Termín „palebná podpora útoku“ (který je v řádu) je jen obecný a neodpovídá zcela činnosti útočících vojsk ani úkolům dělostřelectva z hlediska jejich palebného zabezpečení. V našich řádech není ani takové důležité období, jako dělostřelecká podpora útoku, i když její podstatu tvoří organizace součinnosti a řízení palby. V tomto období dělostřelectvo používá takové druhy palby jako palebný val a postupná soustředění palby a zahajuje, popřípadě přerušuje je na jednotlivých čarách či úsecích podle signálů velitelů motostřeleckých pluků a praporů. Současně s úkoly palebného valu

[postupného soustřeďování palby] dělostřelectvo umlčuje dělostřelecké (minometné) baterie a jiné důležité cíle v obraně nepřítelů.

Cvičení s vojsky (v tom i bojové střelby) v posledních letech dokazují, že vojskovi a dělostřelečtí velitelé neberou tyto skutečnosti v úvahu a nevěnují dostatečnou pozornost organizaci součinnosti v období útoku. V důsledku toho není zabezpečen nepozorovatelný přechod od dělostřelecké přípravy k podpoře a motostřelecké a tankové jednotky se nesnaží účinně v minimální vzdálenosti od výbuchů

vlastních nábojů. Zmenšení úlohy dělostřelectva v soudobé válce bylo také příčinou zaostávání rozvoje prostředků dělostřeleckého průzkumu a velení dělostřeleckým útvarům a jednotkám, dále i rozvoje samohybného dělostřelectva. **Dělostřelecký útok je nutné považovat za jediný způsob bojového použití dělostřelectva v útočné operaci**, který nejlépe umožňuje její palebné zabezpečení. Obsah dělostřeleckého útoku musí však odrážet změněné úkoly a podmínky bojového použití dělostřelectva ve srovnání s operacemi Velké vlastenecké války.

*

V další části objasníme základní teze dělostřeleckého útoku z hlediska soudobých útočných operací.

Podstatou dělostřeleckého útoku je

— rozhodné a rychlé zničení taktických prostředků jaderného napadení nepřítelů,

— umlčení jeho obrany do hloubky divizí prvního sledu,

— nepřetržitá podpora motostřeleckých a tankových svazků a útvarů hromadnou účinnou palbou dělostřelectva od zahájení útoku do splnění úkolu dne.

Dělostřelectvo plní své úkoly v součinnosti s letectvem, které ničí především cíle rozmístěné mimo dostřel dělostřelectva (divizní zálohy, velitelská stanoviště divizí, místa velení letectva), dále pohyblivé cíle, prostředky jaderného napadení zjištěné na začátku dělostřelecké přípravy a jiné důležité objekty.

Jak se změnily úkoly dělostřelectva a způsoby jejich plnění?

Hlavním úkolem je okamžitě ničit zjištěné taktické prostředky jaderného napadení nepřítelů: odpalovací zařízení a děla používající jaderné náboje. Veškeré dělostřelectvo musí být připraveno kdykoli přejít k plnění tohoto úkolu. Z toho vyplývají základní požadavky na velení dělostřelectvu — na pružnost, spolehlivost, vícerozměrné spojení a připravenost k centralizaci s cílem soustředit palbu na nově zjištěné prostředky jaderného napadení. Důležitým úkolem je rovněž umlčování dělostřelectva a PT prostředků nepřítelů, zvláště odpalovacích zařízení PTRS, které se rozmisťují v hloubce obrany brigád prvního sledu. Proto hloubka současného ničení obrany v dělostřelecké přípravě nemůže být menší než je maximální dostřel PTRS nepřítelů, tj. 6–7 km.

Novým způsobem řešíme i boj s nepřátelským dělostřelectvem. Baterie (tažené) jsme dosud umlčovali 2–3 krátkými

palebnými případy, mezi nimiž probíhalo palebné střelení metodickou palbou nebo palbou ráz na ráz. Umlčování baterie (umístěné v okopech) mohla zabezpečit jedna naše baterie v průběhu palebné přípravy.

Dělostřelectvo zemí NATO má v současné době ve výzbroji samohybná děla. Takové baterie jsou schopny zaujmout a opustit postavení během několika minut, a proto je můžeme umlčet jen 1–2 krátkými, ale mohutnými palebnými případy se značnou spotřebou munice. K umlčení jedné baterie používáme zpravidla oddíl dělostřelectva, který může současně pokrýt výbuchy značný prostor a dosáhnout velké hustoty palby.

Protože samohybné dělostřelectvo má spolehlivou ochranu a bude neustále manévrovat, musí mít náčelník raketového vojska a dělostřelectva armády (divize) k dispozici zálohu dělostřeleckých jednotek (1–2 oddíly) k boji s nově zjištěnými bateriemi jak v období dělostřelecké přípravy, tak i při podpoře útoku.

V dnešní době se změnilo i zabezpečování boků úseku průlomu. V souvislosti s většími dálkami střelby PT prostředků, opěrné body na bocích umlčujeme v období dělostřelecké přípravy současně s umlčováním jiných objektů do vzdálenosti až 2 km. Tyto opěrné body umlčujeme i v období dělostřelecké podpory až do doby, kdy naše vojska ovládnou rážové obrany praporů prvního sledu.

Motostřelecké (tankové) útvary, zvláště při boji v hloubce obrany, útočí ve vyšších tempích. To vyžaduje větší mobilnost palebných jednotek i prostředků velení dělostřelectva. Vzhledem k vysoké pohyblivosti nepřítelů, dělostřelectvo musí být schopno soustřeďovat a hromadit palbu v nejkratší možné době (během několika minut).

I když se změnily úkoly dělostřelectva, podmínky a způsoby jejich plnění při prů-

lomu obrany nepřítel s použitím jen konvenčních zbraní, přesto dělostřelectvo tak jako dříve bude připravovat útok motostřeleckých (tankových) útvarů a „vést“ je od jednoho objektu útoku ke druhému. To je důvod, proč pokládáme za účelné návrat k takové prověřené formě, jako je dělostřelecký útok.

V soudobých podmínkách je neúčelnější rozdělit dělostřelecký útok na tři období:

- dělostřelecká příprava útoku,
- dělostřelecká podpora útoku,
- dělostřelecké zabezpečení útoku motostřeleckých a tankových jednotek v boji v hloubce obrany nepřítel.

Cílem **dělostřelecké přípravy útoku** je zabezpečit přesun a rozvinutí pluků prvního sledu k útoku, dezorganizovat systém palby v obraně, systém velení a pozorování nepřítel.

Propočty ukazují, že při průlomu obrany nepřítel na evropských válčících může trvat dělostřelecká příprava 35—45 minut, spotřeba munice může dosahovat 1,1 až 1,2 palebného průměru. V její struktuře a délce trvání se však vyvíjíme šabloně.

Cílem **dělostřelecké podpory útoku** je zabránit nepříteli obnovit dezorganizovaný systém palby a pozorování, umlčet nově zjištěné a oživlé palebné prostředky (zvláště protitankové), zabezpečit ztích motostřeleckých (tankových) jednotek a obsazení opěrných bodů praporů prvního sledu.

Dělostřelecká podpora útoku se uskutečňuje palebným valem nebo postupným soustředováním palby do hloubky 6 až 8 km a předpokládá spolehlivé umlčení systému PTO brigád prvního sledu. V současné době je nutno přezkoumat organizaci těchto druhů palby, neboť jejich normy byly rozpracovány na základě zkušeností Velké vlastenecké války pro tempo útoku 3—4 km/hod. Útok tankových a motostřeleckých jednotek a útvarů na obrněných transportérech (na bojových vozidlech pěchoty) může dnes dosahovat daleko vyššího tempa; proto i vzdálenosti mezi mezi-lehkými čarami palebného valu 100—200 metrů budou zřejmě velmi malé. Při vedení postupných soustředění palby (PSP) dosavadní hustota palby bude rovněž nedostatečná, neboť obrana je nasycena velkým množstvím obrněných palebných zdrojů a PT prostředků, rozmístěných po sledech do hloubky. Kromě toho odpalovací zařízení PTRS ve vzdálenosti 1,5 až 2 km a více od dané čáry PSP (palebného valu) mohou ničit útočící tanky a bojová vozidla pěchoty.

Z toho vyplývá pravděpodobně nutnost organizovat podporu útoku dvojítm palebným valem nebo PSP současně na dvou čarách. Přitom jedna skupina dělostřelectva bude vést palbu na čáru těsně před útočícími jednotkami, druhá na čáru ve vzdálenosti 1500—2000 m od první, na hlavní rájony rozmístění PTRS a jiných dalekonosných PT prostředků nepřítel.

Nemá-li nepřítel vybudovanou obranu systémem souvislých zákopů, nebude nutné uskutečňovat podporu útoku palebným valem. Na druhé straně však pamatujeme na to, že palebný val používáme i v tom případě, kdy nemáme přesné průzkumné údaje o rozmístění opěrných bodů čar a všech palebných prostředků mezi nimi. To bude nejcharakterističtější zejména v soudobé válce, a proto jen celistvá clona palby může spolehlivě paralyzovat činnost PT prostředků nepřítel.

Současně s palebným valem (nebo PSP) umlčuje dělostřelectvo nepřátelské dělostřelecké (minometné) baterie a opěrné body, rozmístěné na bocích a mezi čarami palebného valu (PSP). Kromě toho dělostřelectvo má připraveny palby k rychlému hromadnému (soustředěnému) umlčení těch úseků obrany, které kladou největší odpor.

Cílem **dělostřeleckého zabezpečení útoku při boji v hloubce obrany nepřítel** je zabezpečit nepřetržitý útok motostřeleckých (tankových) útvarů (svazků) hromadnou (soustředěnou) a přehradnou palbou a zabránit protiztečím nepřítel.

V období podpory útoku a zabezpečení boje v hloubce obrany nepřítel mají významnou úlohu doprovodná děla a odpalovací zařízení PTRS, která se přemísťují bezprostředně v bojových sestavách motostřeleckých (tankových) praporů prvního sledu. Bojová vozidla pěchoty v bojových sestavách útočících vojsk nezabezpečují spolehlivé ničení palebných prostředků nepřítel, neboť jejich dělostřelecká výzbroj nemá velký doštel (do 1 km) ani tříštivou munici. Nejúčinněji mohou plnit úkoly bezprostřední podpory samohybná děla, zavedená do výzbroje plukovního a divizního dělostřelectva.

Nepřetržitě velení dělostřelectvu mohou velitelé v těchto obdobích zabezpečit jen z pohyblivých obrněných velitelských stanovišť a velitelsko-stábních vozidel. Tyto problémy jsou v současné době úspěšně řešeny.

Ke splnění úkolů v dělostřeleckém útoku **vytváříme na úsecích průlomu mohutná uskupení dělostřelectva**. Potřebné množství dělostřelectva k průlomu určujeme na základě objemu současně plněných úkolů

**Obsah úkolů a potřebná hustota dělostřelectva k umlčení nepřátelské obrany v dělostřelecké přípravě
na úsecích průlomu vojsk frontu**

Objekty ničení	Hustota umlčování	Plocha jednoho objektu v ha	Potřebné množství děl na zničení jednoho objektu	5 A			7 TA		
				V obraně mechanizovaná divize USA			V obraně motopěší divize NSR		
				šířka úseku průlomu na směr hlavního úderu 8 km			šířka úseku průlomu na směr hlavního úderu 8 km		
				množství objektů	plocha v ha	potřebné množství děl	množství objektů	plocha v ha	potřebné množství děl
Baterie HONEST JOHN*)			18	3—4		2—3 odd.	3—4		2—3 odd.
A. Objekty ničené v prvním pořadí									
Baterie 203,2 mm H	1,0		18	6—9		108—162	4—7		72—126
Baterie 105 mm, 155 mm H a 175 mm K	1,0		12	15		180	9—12		108—144
Baterie raketových odpalovacích zařízení	1,0		12	3		36	2		24
Opěrné body čet v sestavě rot prvního sledu (USA – 6 ha, NSR – 4 ha)	1,2	7,2 (4,8)	2 děla na ha	15	108	216	15	72	144
Opěrné body čet v sestavě rot prvního sledu na bocích	1,0	6 (4)	2 děla na ha	6	36	72	6	24	48
Opěrné body čet v sestavě rot druhého sledu	1,0	6 (4)	2 děla na ha	6	36	72	6	24	48
VS praporů	1,0	4	12	3	12	36	3	12	36
VS brigád	1,0	6	12	2	12	24	2	24	24
Minometné čety (sekce)	1,0		6	8—9		48—54	6	36	36
Samostatné cíle	1,0	1 ha	1 dělo	20	20	20	20	20	20
B. Objekty ničené ve druhém pořadí									
Opěrné body čet v sestavě praporů druhého sledu	1,0	6 (4)	2 děla na ha	9	54	108	9	36	72
VS divize	1,0	8	18	1	8	18	1	8	18
Divizní zálohy (ničí letectvo)									
Celková potřeba dělostřelectva k palebné přípravě (i se záložními oddíly)						848—936			596—670
Potřebná hustota dělostřelectva na 1 km úseku průlomu						106—117			75—85

* Ničí je dělostřelectvo ze zálohy armády ihned po zjištění

v dělostřelecké přípravě. Propočty svědčí o tom, že k průlomu připravené obrany nepřítele na evropských válečných potřebujeme 80—110 děl a minometů na 1 km fronty (viz tabulku 1).

Jaké máme možnosti vytvořit požadovanou hustotu dělostřeleckou?

Na úseku průlomu vševojskové armády můžeme použít pro střelbu ze zakrytých palebných postavení do 408 děl a minometů (organické dělostřelecko dvou motostřeleckých divizí prvního sledu, armádní dělostřelecko a divizní dělostřelecko divize druhého sledu), na úseku průlomu tankové brigády jen 252 děl a minometů.

Posílíme-li každou armádu prvního sledu dělostřeleckou divizí současného typu (252 děl a minometů), pak i v tomto případě vyhovíme požadavkům jen na 75 až 80 %.

Proto i při takovém posílení vzniká nutnost přibrat k dělostřelecké přípravě a podpoře armádní a divizní dělostřelecko armády druhého sledu frontu (celkem asi 300 hlavních). To je ovšem spojeno se značnými potížemi a s nebezpečím, že toto dělostřelecko se nemusí vrátit do sestavy svých svazků.

V souvislosti s vytvářením velkých uskupení dělostřeleckva na úsecích průlomu, vyvstává problém jejich ochrany před jadernými údery nepřítele. Dělostřelecko soustřeďujeme na úseky průlomu jen na omezenou (minimální) dobu. Dělostřelecko v palebných postaveních rozmísťujeme rozptýleně s tím, že maximálně využíváme dálky střelby děl a možností manévru palbou. Po splnění úkolů přesunujeme posilové dělostřelecko dopředu a přibrané dělostřelecko vyvádíme do boků.

Složitost plánování dělostřeleckého útoku v soudobé operaci tkví v tom, že dělostřelecko musí zabezpečovat i přechod od bezjaderné činnosti k bojové činnosti s používáním jaderných zbraní bez zřejmého přetváření organizace součinnosti a bez zbytečné ztráty času.

Dělostřelecký útok je nemyslitelný bez pevného velení dělostřeleckvu. Zvláštní význam ve velení mají organizace nepřetržitě

tého dělostřeleckého průzkumu (zejména prostředků jaderného napadení) a spolehlivého systému spojení, které zabezpečí jak rychlé dodání výsledků průzkumu štábům, tak i vydání potřebných rozkazů dělostřeleckvu k palbě.

Zkušenosti svědčí o tom, že dělostřelecká příprava a podpora útoku měly úspěch jen při pečlivém průzkumu obrany nepřítele, a to všemi prostředky. Proto při přípravě útočných operací několikrát opakujeme vzdušné fotografování obranných čar nepřítele, široce využíváme údajů všech prostředků dělostřeleckého průzkumu i údajů vševojskového a ženijního průzkumu.

Výmluvně v tomto směru svědčí zkušenosti z organizace dělostřelecké přípravy a podpory při průlomu nepřátelské obrany při cvičení DNEPR. S příchodem vlastních vojsk k připravené obraně nepřítele letectvo dvakrát fotografovalo a zabezpečilo dělostřelecké štáby snímky nepřátelské obrany. Jednotky dělostřeleckého průzkumu dosáhly čáry obrany současně s průzkumnými orgány motostřeleckých jednotek. Taková organizace průzkumu umožnila určit přesný popis opěrných bodů, koordináty baterií a jiných důležitých cílů. Obrana nepřítele byla tak zjištěna na 75—80 %, což umožnilo dělostřeleckvu v průběhu dělostřelecké přípravy a podpory spolehlivě umlčet 79 % zjištěných cílů.

Boj s taktickými prostředky jaderného napadení nepřítele zůstává nejdůležitějším úkolem dělostřeleckva i v podmínkách, kdy operace začíná bez použití jaderných zbraní. Zvláště významný je v průběhu boje a operace, kdy nepřítel může kdykoli přejít k použití jaderných zbraní. Např. 155mm a 203,2mm samohybné houfnice armád zemí NATO, které mají ve výzbroji jadernou munici, potřebují na rozvinutí a přípravu palby jen 5—7 minut. Během této krátké doby je proto nutné zjistit nepřátelské baterie, určit jejich přesné koordináty, připravit a předat rozkazy do palebných postavení a zahájit palebný útok. To můžeme splnit jen za dobře organizovaného velení dělostřeleckvu.

Rozebrali jsme hlavní úkoly a metody bojového použití dělostřeleckva v útočné operaci bez použití jaderných zbraní.

Při organizaci dělostřeleckého útoku je nejsložitější vytvořit potřebná uskupení dělostřeleckva a organizovat velení v průběhu útočné operace.

První problém můžeme částečně řešit manévrem dělostřeleckva druhých sledů. To je ovšem dočasné východisko. K vytvoření potřebného uskupení dělostřeleckva na úsecích průlomu by napomohlo organizování velkých, vysoce pohyblivých dělostřeleckých svazků ZHV, např. dělostřelecké divize o 400—500 hlavních. Druhý problém můžeme vyřešit tím, že dělostřeleckí velitelé a štáby budou mít pohyblivá obrněná velitelská a velitelsko-štábní vozidla stejného typu jako vševojskoví velitelé. Zabezpečíme tak pevné velení dělostřeleckvu, tak i nepřetržitou podporu útočících vojsk.

Vojenskoekonomická síla státu není určována jen absolutním objemem produkce (oceli, elektrické energie, uhlí, oleje apod.), ale také např. štěpnými materiály a reaktory, které jsou nezbytné k výrobě jaderných zbraní. Nestačí již předstihnout protivníka v oblasti průmyslové výroby, směrdatná je také převaha ve vědě a technice.

Přednosti socialistické společenské soustavy a tvůrčí iniciativa mas ovlivňují trvalý ekonomický růst země. Rozhodující význam k upevnění obranné síly SSSR měly závěry XX. sjezdu KSSS, které zahájily rozvíjející výstavbu komunismu. Vybudování materiálně technické základny komunismu a další vojenské a ekonomické posílení SSSR nabylo velkého rozsahu. Jaderný a raketový průmysl značně zvýšil sílu ozbrojených sil.

Raketové jaderné zbraně v ozbrojených silách SSSR

Nejdříve byla zavedena do ozbrojených sil jaderná, později vodíková bomba s náplněmi různé síly (malé do 15 kt, střední 15—100 kt, silné 100—500 kt, zvláště silné přes 500 kt).

Doplnění jaderných zbraní neomezilo se jen na silnější náplně, ale šlo také o zmenšené množství a zjednodušenou výrobu jaderných náplní. Tím mohly být vyzbrojeny jadernými zbraněmi všechny součásti ozbrojených sil. Pro svoji zničující sílu stala se jaderná zbraň nejdůležitějším bojovým prostředkem pro válečné operace a válku vůbec.

Naši pravděpodobní protivníci, zvláště USA, připravují použití i chemických a bakteriologických zbraní a dělají jejich zásoby. Proto musíme věnovat pozornost i této oblasti.

V posledních letech pracovalo se také intenzivně na nosičích pro jaderné náplně. Jestliže z počátku mohly dopravovat jaderné náplně na cíle bombardovací letouny, od poloviny padesátých let jsou k dispozici rakety různých tříd a různého určení. Raketová technika pokročila rychle vpřed, takže všechny části ozbrojených sil a druhů vojsk byly vyzbrojeny raketami.

Rakety jsou hlavním prostředkem k dopravě jaderných náplní na cíl. Sovětská vojenská věda zvolila správnou cestu a odmítla všechny názory, podle nichž hlavním nosičem jaderných náplní mělo být letectvo. Přirozeně letectvo v porovnání s raketami má v některých směrech vý-

Vývoj bojových prostředků v poválečném období

hodu. Může bezprostředně zjištěné cíle a objekty napadnout. Jeho použití bude proto účelné proti malým a pohyblivým cílům. Jaderné zbraně, rakety „vzduch—vzduch“ a „vzduch—země“, kterými je vyzbrojeno letectvo, zvyšují podstatně jeho možnosti použití. Přesto však musí letectvo překonávat systém protivzdušné obrany protivníka, který je rok od roku dokonalejší. To ztěžuje jeho činnost a omezuje jeho možnosti — především při jaderných úderech na velké objekty v operační hloubce a zázemí protivníka. Kromě toho létá dále než rakety. Rakety mají tedy jednoznačnou převahu.

V důsledku zavedení raketových jaderných zbraní vznikla raketová vojska, která jsou vyzbrojena mezikontinentálními raketami i raketami středního doletu. Tato součást ozbrojených sil bude mít v raketové jaderné válce — především v jejím počátku — rozhodující úlohu. Tyto síly budou ničit, příp. dezorganizovat nejdůležitější strategické cíle protivníka, jeho ozbrojené síly, jeho ekonomiku, jakož i jeho státní a vojenské řízení.

Kvalitativně se také změnila bojová prostředky protivzdušné obrany. Jejich hlavní bojovou sílu tvoří vysoce účinné protiletadlové raketové komplexy, stíhací letectvo a radiotechnické útvary, vyzbrojené moderními rádiovými zaměřovacími prostředky.

Válečné námořnictvo obdrželo ponorky s jaderným pohonem a s raketovými jadernými zbraněmi. Námořní síly mají k boji s protivníkem nejen taktické prostředky, ale také operační a strategické a mohou tak úspěšně působit ve všech mořích a oceánech.

Také pozemní ozbrojené síly byly rozšířeny vyzbrojeny raketovými jadernými zbraněmi. V padesátých letech obdržely první taktické a operačně taktické rakety. Tehdy byly ještě nedokonalé, bez jaderných náplní, takže nemohly podstatně ovlivnit možnosti použití pozemních ozbrojených sil. Nyní mají jaderné náplně, zvýšila se jejich účinnost, přesnost zásahu a dosah, jsou rychleji připraveny k použití, zlepšila se jejich manévrovací schopnost a vyžadují menší počet obsluhujícího personálu.

Dnes jsou pozemní ozbrojené síly běžně vyzbrojeny taktickými a operačně taktickými raketami, které umožňují vojskům frontu a armád plnit v podstatě všechny operačně taktické úkoly.

Velký počet raketových jaderných zbraní ve svazcích (operačních svazcích) zvýšil jejich bojovou a palebnou sílu. Na konci Velké vlastenecké války představovala

1 divizní salva 2,3 t TNT, dnes činí 15,4 t TNT a s raketovými oddíly přes 10 000 TNT. Také palebná síla frontu dosáhla nové kvality. Salva 1. běloruského frontu představovala v berlínské operaci (tehdy jednoho z nejsilnějších frontů) sílu 2 234 t TNT, síla moderního frontu představuje 5 miliónů tun TNT.

Raketová jaderná zbraň bude v moderní válce nejdůležitějším kritériem možnosti použití svazků (operačních svazků). Moderní vševojsková armáda může raketovým úderem (24—27 raket o celkové síle až 720 kt) vyřadit z boje hlavní síly armádního sboru protivníka. Současný úder raketových jaderných zbraní frontu umožňuje spolehlivě vyřadit až 20 baterií HJ, 10 divizí a několik dalších důležitých objektů. Tím může být vyřazeno z boje hlavní uskupení armádní skupiny.

Bez raketových jaderných zbraní byla vojska se svými bojovými prostředky schopna umlčet, příp. zničit protivníka na malou vzdálenost. Palba zajišťovala a podporovala v podstatě činnost pěchoty a tanků bezprostředně na bojišti. S raketovými jadernými zbraněmi mohou operační svazky frontu prolomit celou operační hloubku protivníka, zničit rychle a spolehlivě jeho jaderné zbraně, vyřadit jeho místa velení a týlové objekty a tím vytvořit příznivé podmínky k rychlému dosažení operačních cílů.

Prostředky hromadného ničení nevylučují zdokonalování současných zbraní, neboť tyto budou plnit bojové úkoly jako dosud. Musí však rychle využívat výsledky jaderných úderů.

Ve válce bez použití jaderných zbraní podržují si současné zbraně svoji hlavní úlohu. K boji s protivníkem mohou být použity také rakety s bezjadernou náplní. Je také historickým důsledkem harmoniky vyvíjet různé druhy zbraní. Ke konečné porážce silného protivníka — to potvrzuje zkušenost — musí být získáno jeho území. K tomu jsou nutné zbraně a technické prostředky různého určení. Kdybychom nedocenili nebo zanedbali jediný druh zbraní, mělo by to nepříznivý vliv na operaci (boj).

Úloha tanků v moderních operacích

V moderním boji a operaci připadá tankům a obrněným transportérům důležitá úloha, poněvadž jsou odolné proti ničivým faktorům jaderného výbuchu. Tanky, které mají velkou palebnou a údernou sílu i manévrovací schopnost, hodí se nejlépe k moderní bojové činnosti. Kromě toho můžeme s nimi nejlépe překonávat

zničené a zamořené prostory. Tanky byly s ohledem na tyto jejich vlastnosti dále zdokonaleny. K tomu účelu musely být vybaveny novou dělostřeleckou výzbrojí, moderními stabilizátory, dálkoměry a automatickou nabíjením. Zvětšením jejich akčního radia, větší rychlostí a průchodností terénem i zlepšením pancéřováním zvýšila se jejich manévrovací schopnost. Mohou překonávat vodní překážky jízdou ve vodě nebo i pod vodou. Kromě toho skýtají ochranu proti účinkům chemických a bakteriologických prostředků.

Zvláštní pozornost byla zaměřena na konstrukci a výzbroj středních tanků které tvoří základ tankových jednotek v sovětské armádě. V roce 1954 byl zaveden do výzbroje tank T-54A, jehož kanón má vertikální stabilizaci. Po dvou letech vystřídal tento typ tank T-54 B, který má vertikální i horizontální stabilizaci a zařízení pro střelbu v noci. Pravděpodobnost zásahu při střelbě za pohybu je větší. V roce 1958 následoval typ „T-55“ s větším akčním rádiem, přizpůsobený k jízdě pod vodou, vybavený infrapřístroji a systémem speciálních prostředků ke zvýšení ochranných vlastností proti ničivým účinkům jaderných zbraní. Typ T-62 a T-62A jsou ještě dokonalejší.

Dále byly vyvíjeny také těžké tanky. Po typu T-10 následoval typ T-10A (1959), T-10B a T-10M (1957). Ponechává síla a výzbroj nových středních tanků se vyrovnají těžkým tankům, byla výroba těchto tanků v roce 1965 zastavena.

K rychlému překonávání vodních překážek většího rozsahu byly zkonstruovány plovoucí tanky. Na typ PT 76 navázal lehký plovoucí tank PT 76B s kanónem stabilizovaným ve dvou rovinách. Má dobré pohybové vlastnosti a používá se také při vyloďovacích akcích.

V padesátých letech vznikly nové kolové a pásové obrněné transportéry (BTR 50P, BRDM, BTR 60P), které v takticko-technických parametrech převyšují své předchůdce. Zůstávají především jako dopravní prostředky motorizované pěchoty a skýtají částečnou ochranu před účinky pěchotních zbraní a střepinami dělostřeleckých střel. V jaderné válce a při vysoké pohyblivé bojové činnosti vůbec potřebuje motorizovaná pěchota nejmodernější vozidla s odpovídajícím pancéřováním, průchodností terénem, silnou výzbrojí a spolehlivě odolné proti ničivým účinkům jaderných zbraní. Nový OT s označením BMP-1 má všechny uvedené vlastnosti a umožňuje palbu přímo z vozidla. Kromě toho může překonávat velké vodní překážky z chodu.

Dělostřelectvo zůstává důležitou palébnou silou

V moderním boji (operaci) bude nutné značnou část úkolů řešit s použitím dělostřelectva. Přes dokonalý účinek jaderných zbraní nemohou tyto ve všeobecném boji zcela nahradit současně bojové prostředky. Dělostřelectvo bude působit na dělostřelectvo a minomety, tanky, rádiové stanice a jiné malé cíle, na něž by použití jaderných úderů nebylo účelné. Kromě toho při jaderných úderech může část sil protivníka přežít a zůstat bojeschopná. K překonávání jejich odporu bude použito dělostřelectvo. Dělostřelectvo podporuje útočící tanky a motostřelecké jednotky bezprostředně palbou, která zajišťuje boky a mezery, jakož i dobyté úseky terénu. Použití jaderných zbraní je také do určité míry omezeno dodržováním bezpečnostní vzdálenosti od vlastních vojsk. A zde je žádoucí dělostřelectvo.

Není také vyloučena válka bez použití jaderných zbraní, kdy hlavní úkoly bude plnit dělostřelectvo a letectvo. Dělostřelecká palba a úder letectva by měly nejen taktický, ale i operační význam.

U dělostřelectva byly zmodernizovány všechny systémy a zavedeny i nové. Dostřel a účinnost vzrostly, bojové a balistické vlastnosti děl jsou zlepšeny. Byla zavedena 122mm houfnice D-30 s křížovou lafetou a dostřelem 15 km. Do výzbroje byl zaveden také 100mm kanón T-12 (s hladkou hlavní). V přímém směru má dostřel od 2 km a průbojnost pancíře 300–350 mm.

Zlepšeny byly protitankové řízené střely. Jejich první typ měl dostřel od 2 km a byl řízen pomocí kabelu. Po něm následovaly nové, montované na lehká průzkumná vozidla. K nim náleží také univerzální „MALJUTKA“ s poměrně malou váhou (11 kg) a vlhkým dostřelem (3 km).

U reaktivního dělostřelectva byl zvětšen dostřel, přesnost zásahu, váha střely a zdokonalen přechod z pochodové do bojové sestavy. Dostřel u BM-21 přesahuje 20 km, což postačuje k boji o důležité objekty a s přivedenými zálohami v celé taktické hloubce protivníka. Účinnost palby je velmi značná, salva takového jednoho oddílu (480 ran za 20 vteřin) umlčí protivníka na ploše 60 ha.

Se zavedením raket různých tříd u pozemních vojsk zmenšil se počet děl, především u zálohy HV. Proto je dělostřelectvo v operacích, vedených bez použití JZ, stejně jako před tím hlavní palébnou silou.

Prostředky hromadného ničení nesnížily také význam pěchotních zbraní, kte-

Tabulka 1

Označení	Ráže (mm)		Dostřel (m)		Ka- dence (ran za min.)	Průbojnost pancíře			Váha pancé- řovky
	hla- veň	ná- boj	účinný do- střel	dálka při- mého vý- střelu		při úhlu			
						0°	30°	60°	
Lehké pancéřovky									
RPG-1	30	70	100	75	4—6	150	—	—	2
RPG-2	40	80	150	100	4—6	190	150	110	2,75
RPG-3	40	85	500	330	asi 6	280	250	130	6,3
Těžké pancéřovky									
SPG 82	82	82	300	200	6	asi 200	150	asi 110	36 (s kol. laf.)
SPG 9	73	73	1300	800	5—6	300	200	150	47 (s laf.)

ré byly ujednoveny, jsou menší a lehčí, zvýšila se především jejich kadence.

Nové pěchotní zbraně liší se podstatně od těch, které byly v ozbrojených silách SSSR v prvních poválečných letech. „KALAŠNIKOV“ se stal univerzální zbraní motostřeleckých jednotek. Při zachování vysokých bojových vlastností a použitelnosti byla tato zbraň dále zmmodernizována. Váží jen 3,1 kg. Místo rotního kulometu RP-46 (13 kg) a těžkého kulometu SGM (36,9 kg) dostaly jednotky do výzbroje těžký kulomet „KALAŠNIKOV PK“ (na dvojnóžce — 9 kg) a „KALAŠNIKOV PKS“ (s lafetou — 16,5 kg). Kulomet RPD byl nahrazen lehkým kulometem RPK. Výsadkové jednotky obdržely lehký kulomet RPK se sklopnou ramenní opěrou. Jednotky byly vyzbrojeny samonabíjecí puškou DRAGUNOV se střelivem SVD a novým hledím. Osobní zbraní důstojníků je 9mm pistole PM.

Značně byly zlepšeny PT prostředky motostřeleckých jednotek, především lehké a těžké pancéřovky (viz tabulka 1).

V důsledku zavedení PT řízených střel a pancéřovek mohla být vyřazena z výzbroje bezzákluzová děla. Nové těžké pancéřovky SPG 9 převyšují ještě typ SPG 82 a jsou také dokonalejší než bezzákluzová děla.

Zdokonalení různých typů techniky a výzbroje ozbrojených sil vede k tomu, že prostředky se ujednoci a jejich palebná účinnost vzrůstá. Vyzbrojení vojsk raketo-
vými jadernými zbraněmi, množství tanků ve svazcích (oper. svazcích), moderní výzbroj a plná motorizace svazků dodávají

jím vysoké bojové vlastnosti a větší samostatnost. Jejich možnosti použití se podstatně zvýšily.

To vše vedlo k tomu, že charakter boje a jemu odpovídající operačně taktické normy se podstatně změnily. Útočná pásma (obraně úseky), hloubka úkolů svazků (operačních svazků) i útočné tempo se podstatně zvýšily. Operační svazky frontu mohou v součinnosti s vojsky jiných částí ozbrojených sil vést operace v celé hloubce válčiště.

Silné sovětské frontové letectvo

Větší možnosti použití svazků (operačních svazků) vyplývají také ze změn u frontového letectva, které působí společně s pozemními ozbrojenými silami. Frontové letectvo dostalo křídlaté rakety a letouny různých typů: stíhačí, stíhačí bombardovací, průzkumné letouny, dopravní letouny a vrtulníky.

Křídlaté rakety mohou být použity v každém čase, v libovolných povětrnostních podmínkách a mohou ničit objekty do hloubky až 500 km. Mohou být použity proti důležitým objektům, např. prostředky jaderného napadení, velitelská stanoviště, ženíjní objekty a uskupení protivníka v prostorech soustředění. Pistové letouny byly nahrazeny reaktivními. Bombardovací a stíhačí bombardovací letouny jsou nosiči jaderných zbraní. Letouny byly vybaveny raketami „vzduch — vzduch“ a „vzduch — země“. Lepší navigační přístroje a zaměřovače pro bombardování umožňují přesnější řízení letounů a jistější

bombardování. S letectvem protivníka je možno bojovat v noci a za všech povětrnostních podmínek.

Stíhací letectvo bylo vyzbrojeno těmito typy letounů: MiG 15, MiG 17, MiG 19 a nadzvukovým letounem MiG 21. Zvláště vyniká stíhač použitelný za všech povětrnostních podmínek MiG 21 PF. V součinnosti s PL raketovými jednotkami je stíhací letectvo frontu s to spolehlivě chránit jednotky a objekty v týlovém prostoru před letectvem a prostředky protivníka. Kromě toho může ničit průzkumné letectvo nepřítelů a zajišťovat činnost ostatních druhů letectva.

Stíhací bombardovací letectvo je vyzbrojeno nadzvukovými letouny Su-7B. Mohou nést jaderné zbraně omezené síly a konvenční letecké bomby a napadat rakety a palbou kanónů nejen letouny a prostředky protivníka ve vzduchu, ale také malé a pohyblivé pozemní cíle. Jejich pancéřové bomby probíjejí pancíř o síle do 300 mm.

Výzbroj a výstroj stíhacích bombardérů umožňuje účinný boj s nepř. prostředky hromadného ničení, se zálohami, VS a radiotechnickými prostředky ve velké hloubce.

Bombardovací letectvo frontu má nadzvukové letouny JAK-18 (nosiče JZ), které mohou ničit nepřátelské objekty ve velké hloubce.

Dopravní letectvo obdrželo turbovrtulové stroje AN-12 a AN-12A. Jejich dostup je kolem 10 000 m, cestovní rychlost 600 km/h, nosnost 8–12 t.

Dopravní letecká divize s letouny typu AN-12 může jedním vzletem přepravit zářez 800–1 600 t nebo zesílený padákový výsadkový pluk. Tyto letouny mohou také přepravovat operačně taktické rakety. V posledních letech byl vyvinut dopravní letoun AN-22, který může přepravovat těžkou techniku nebo asi 300 osob.

Také vrtulníky byly velmi rozšířeny. Slouží k použití taktických výsadků, palebné podpore, dopravě raket, vojsk a nákladů. Samostatná jednotka vrtulníků může svými Mi-6 jedním vzletem přepravit až 30 operačně taktických raket nebo taktický vzdušný výsadek v síle 1 motostřeleckého praporu (s výzbrojí a přídatným nákladem 50 t).

Vojsková protivzdušná obrana

Velký pokrok byl dosažen ve vývoji prostředků protivzdušné obrany. Ve výzbroji jsou SFL 23-4, PL raketové komplexy „S 75“ a později k tomu přibudou také komplexy, zvláště konstruované pro pozemní síly. K ničení zvláště důležitých

cílů mohou být použity PL rakety s jadernou náloží.

Vyzbrojení PVO raketami změnilo podstatně úlohu PL dělostřelečtva, především malorázového. PL dělostřelečtvo používá se nyní k bezprostřednímu zajištění vojsk, především proti nízkoleťcím letounům a k boji se vzdušnými výsady.

Podle stupně vyzbrojení PL raketovými komplexy bude se také zmenšovat počet PL dělostřeleckých zbraní s výjimkou PL-SFL-23-4, které podle dosavadních zkušeností jsou účinné na nízkoleťcí cíle a vhodné k vedení palby za pohybu. Jejich přesnost zásahu je relativně vysoká. Lehké PL-SFL raketové komplexy podstatně zvýšily bojovou hodnotu vojskové PVO.

Radiotechnické prostředky PVO umožňují dnes vedení cílů v různých výškách a vzdálenostech, zvláště radiolokátory P-30 (P-35), P-12 a P-15, stejně jako výškoměry PRW 10. Vojska mají také nový prostředek velení např. systém „Vozduch lp“, „KRAB“ apod.

Nejmodernější technika ve výzbroji speciálních útvarů

Velké změny zaznamenaly také technické prostředky speciálních útvarů — ženijních, silničních stavebních, automobilních a chemických jednotek.

Ženíjní prostředky byly dále vyvinuty v soulase s požadavky na ženijní zabezpečení bojové činnosti při použití prostředků hromadného ničení. Manévrový charakter bojové činnosti, nutnost ochrany vojsk před účinky jaderných úderů, všestranné zabezpečení překonávání zničených a zamořených pásem ve vysokém tempu kladou na ženijní vojsko a jeho techniku vysoké požadavky. Ženíjní útvary byly vybaveny zcela novými technickými prostředky (buldozery, mostní tanky, plovcí vozidla velké nosnosti apod.).

Technika k výstavbě silnic je rychlejší a produktivnější. Nový buldozer BAT může v nezalesněném terénu upravit až do 6 km vozovky za 1 hodinu. K odstranění silničních a stromových zátarasů bylo vyvinuto zvláštní ženijní zařízení (mechanická ručka), spřažené s tankem T-54. Pomocí teleskopického vykladače délky 8,8 m může přemísťovat sutiny do výšky 2 t.

Ženíjní útvary mají pontonovou mostovou soupravu PMP, která se ve srovnání s dřívější soupravou TPP má mnohem lepší ukazatele. Z této soupravy může být položen most o únosnosti 60 t v délce 200 m za 30–40 minut, tj. 3–4krát rychleji než dříve. Také přípustná rychlost na těchto mostech se zdvojnásobila (20–25 km). Zmenšil se počet sil k výstavbě mos-

tu, i počet vozidel k dopravě pontonové mostové soupravy.

K hloubení zákopů a okopů v prostorech útvarů, které jsou v bezprostředním dotyku s nepřítelem, byl vyvinut plukovní zemní stroj s univerzální pracovní schopností a výkonem 120 m³/h. K tanku nebo tahači může být přivěšena radlice, která umožňuje, že útvary se mohou samy zakopávat a provádět samy jednoduché ženijní práce bez pomoci ženijních útvarů. Úkryty a kryty mohou být dnes budovány z prefabrikátů k všestrannému použití.

Velkou pozornost si dnes zasluhují ženijní zátarasy. Byly zavedeny prostředky k mechanickému pokládání minových polí (s nimiž si může zaminovat za 1 hod. 5–15 km) a také zařízení ke kladení min pomocí vrtulníků.

Ke zjišťování jaderných min byly zkonstruovány magnetické hledače, ke zneškodňování min jsou útvary vybaveny různými druhy náloží.

U automobilní techniky bylo žádoucí zlepšit průchodnost, zvýšit rychlost, zvětšit nosnost a akční rádius.

V posledních letech byla vyrobena nová pásová a kolová vozidla i celá řada speciálních čtyřosých podvozků, kolových i pásových i nových dělostřeleckých tahačů. Jejich různé typy přepravují kterýkoli systém polního a PL dělostřelectva rychlostí 20–25 km/h. Jsou to moderní víceosá vozidla s výtečnou průchodností terénem. Nová dopravní technika zvýšila manévrovací schopnost útvarů, svazků i týlu.

Také stupeň technické výzbroje chemických útvarů podstatně vzrostl. Útvary mají prostředky k hygienické čistotě a dezaktivaci techniky a výzbroje. Chemickým způsobem lze odmožovat iterén. Odmožovací, dezaktivací a očišťovací práce byly dalekosáhlé mechanizovány. Samostatné prapory chemické ochrany, prapory odmožování terénu, technické prapory a brigády chemické ochrany jsou dnes vybaveny speciálními odmožovacími vozidly a prostředky, což umožňuje provádět všechny tyto práce bezprostředně u vojsk a v zastražených prostorech.

Zvýšené požadavky na prostředky velení

Moderní prostředky ozbrojeného zápasu, které změnily svůj charakter a tím i moderní operace, kladou nové požadav-

ky na prostředky velení vojskům. V moderních bojích a operacích nezabezpečují již staré prostředky operativní a nepřetržitě velení. Nejdůležitější požadavek na velení vojskům je dnes nanejvyšší operativní činnost, nepřetržitě a stabilní velení.

Hlavní úlohu přitom má rychle aktivovaný a hodnověrně pracující zpravodajský systém. Jen tím bude moci velitel a štáb v každé době mít přehled o situaci a nepřetržitě velet vojskům.

Rádiové spojení je nejdůležitější prostředek velení. Proto byla vojska vybavena silnějšími rádiovými stanicemi, které mají mnohem lepší technické parametry. Přesto tyto přístroje neodpovídají ještě plně požadavkům nepřetržitého spojení při přemísťování míst velení.

Dále bylo vyvíjeno směrové spojení. Vícekanálové směrové rádiové prostředky jsou velmi pohyblivé a pracují rychle. Zaručují spolehlivé spojení a úzkou součinnost vojsk na frontě i v zázemí.

V důsledku rozsáhlého použití rádiového dálkopisného spojení nabyl na významu zvukový záznam hovorů. Tím mohly být omezeny ručně zpracovávané dokumenty, zlepšeny informace o situaci a zvýšena produktivita práce důstojníků štábů.

Kromě toho byly štáby vybaveny technickými prostředky k mechanizaci procesu velení, včetně děroštitkové techniky. To podstatně urychluje práci (různé operační taktické, týlové a jiné propočty). Zvlášť jsou rozšířeny prostředky malé mechanizace, s nimiž je možné rychle propočíst použití JZ a stupeň zamoření (informační a propočtovou tabulky, výpočetní a dozimetrické šablony, pravítka apod.). K rozmnožování map a textů jsou k dispozici topografické tiskací a kartografické přístroje, které jsou použitelné i za přesunu. V posledních letech byla vojska vybavena pohyblivými elektronickými počítači.

Přes zavedení všech těchto přístrojů neodpovídá stav ještě plně požadavkům. Zásadně nové formy a metody velení mohou se uplatnit po zavedení kompletně automatizovaného systému velení vojskům. Základem tohoto systému musely by být mobilní speciální počítače u svazků (operačních svazků), odpovídající výkonným zpravodajským prostředkům a informační systém s automatickým předáváním informací. I tato oblast je již předmětem dalšího vývoje.

Uzavření smlouvy mezi SSSR a NSR vyvolalo leckde v zahraničí a dokonce i mezi našimi občany iluze o zásadním obratu v západoněmecké zahraniční politice. Je tomu skutečně tak? Jestliže ano, změna zahraničně politického kursu by se musela odrazit i ve vojenské politice NSR. Dochází však k nějakým změnám? Jaká je vojenská politika západního Německa na začátku sedmdesátých let a jaké jsou její perspektivy?

V tomto článku chci odpovědět na některé otázky této problematiky, pro nás tak nesmírně významné a aktuální. Ve svých informacích a vývodech se budu ponejvíce opírat o dvě významné oficiální publikace, vydané nedávno v NSR: o knihu nynějšího západoněmeckého ministra obrany a významného sociálně demokratického politika Helmuta Schmidta „Strategie rovnováhy“¹⁾ a o „Bílou knihu 1970“²⁾.

Zahraniční politika Brandtovy vlády a smlouva mezi SSSR a NSR

Předesláním, že strategický cíl politiky NSR jako jednoho z nejsilnějších imperialistických států zůstává beze změny: zastavit rozmach socialismu ve světě, zejména v Evropě, přispívat k jeho oslabování až ke konečné likvidaci a obnovit postupně v evropských socialistických zemích společenské zřízení kapitalistického typu. Vystřídáním vlády křesťansko-demokratické či koaliční vládou složenou převážně či výhradně ze sociálních demokratů se pranic nemění třídní složení západoněmecké společnosti, rozhodující úloha monopolů a finančního kapitálu. Také tato vláda slouží západoněmeckým imperialistickým cílům a pokud postihujeme změny v její politice, jde pouze o změny v taktice, jak stejných cílů dosáhnout.

Knihy Helmuta Schmidta „Strategie rovnováhy“ ukazuje velmi dobře, z jakých úvah vychází taktická linie současné zahraniční politiky NSR.

Základní realitu situace v Evropě vidí Schmidt (a je to zřejmě názor blízký oficiálním představám vedením SPD) v mocenské rovnováze protichůdných bloků. Podle Schmidta zásadní rozpory zájmů a ideologií mezi oběma uskupeními

¹⁾ Helmut Schmidt, Strategie des Gleichgewichts, Seewald Verlag Stuttgart, 1969

²⁾ Weissbuch 1970 zur Sicherheit der Bundesrepublik Deutschland und zur Lage der Bundeswehr, Bonn, 1970

sice trvají, avšak místo dřívější nesmířitelné konfrontace došlo ke vztahu rivality, který nevylučuje spolupráci v dílčích oblastech [zejména tam, kde je třeba zabránit eskalaci ve vzájemné střetnutí]. Obě strany chtějí zabránit jaderné válce. Vyhnout se válce předpokládá všemožně posilovat mocenskou rovnováhu. Strategie rovnováhy směřuje k zachování statu quo; kdo by chtěl změnit status quo, narušoval by tím rovnováhu.

Německou otázku je třeba podle Schmidtova názoru posuzovat ze zřetelů na epochu jaderné rovnováhy velmocí. Rozdělení Evropy, rozdělení Německa je podle Schmidta na jedné straně důsledkem mír udržující strategie rovnováhy obou velmocí, na druhé straně však zůstává stálým zdrojem napětí a nebezpečí pokusu a násilnou změnu. Němci se potácí sem a tam mezi snahou zachovat a mezi úsilím změnit status quo.

Podle Schmidtova názoru je účelné uznat a zachovávat současný stav, přispívat ze strany NSR k mocenské rovnováze v Evropě a zároveň hledat cesty, jak vztahy v Evropě měnit a vytvářet podmínky ke splnění západoněmeckých strategických cílů. To má být východiskem zahraniční politiky NSR, která má být pružnější než doposud, má mít odvalu respektovat reálnou situaci (např. i to, že ani žádný ze západních spojenců nemá valný zájem na sjednocení Německa a na vytvoření téměř osmdesátimilionového státu), má se snažit získat větší nezávislost na západních mocnostech a dosáhnout většího manévrovacího prostoru v evropské politice. Má být připravena i na kompromisy se socialistickými státy.

Oporou při uplatňování pružné zahraniční politiky musí být uchování vojenské síly NSR jako integrované součásti vojenské síly NATO, která by měla být v rovnováze se silami států Varšavské smlouvy. Schmidt uzavírá své výklady tím, že z politických i vojenských důvodů zůstává mimo pochyby zachování atlantické aliance, členství NSR v NATO a americká přítomnost v Evropě.

Nový přístup k politické situaci v Evropě se začal projevovat v západoněmecké zahraniční politice částečně již v druhé polovině šedesátých let, kdy se stala sociálně demokratická strana členem vládní koalice, v daleko výraznější podobě však koncem šedesátých a začátkem sedmdesátých let. Nejmarkantnějším projevem toho je právě smlouva, kterou uzavřela západoněmecká vláda s vládou SSSR.

Smlouvou se SSSR se západoněmecká vláda zavazuje respektovat vojenskopolitickou situaci vzniklou jako důsledek 2. světové války, zřídka se násilí ke změně statu quo, na druhé straně však deklaruje zachování všech dosavadních závazků k západním spojencům, k Severoatlantickému paktu. Smlouva tedy potvrzuje, že pokud jde o vojenskou politiku západoněmecké vlády, nedochází k žádným změnám. Naopak, vojenská politika jako součást celkové zahraniční politiky má účinně přispívat k realizaci zahraničně politických cílů NSR.

Jak jsem již zdůraznil, vojenská politika je důležitým prvkem celkové politiky NSR.

Základní principy západoněmecké vojenské politiky jsou koaličnost, integrace, vojenskostrategická koncepce „pružné reakce“, výstavba spolkové armády na soudobé úrovni.

Koaličnost

Politických cílů — ať je bude prosazovat nevojenskými, či vojenskými prostředky, nebo kombinací obou — nemůže NSR dosáhnout jinak, než v součinnosti se spojenci NATO. Podle přesvědčení západoněmecké vlády je zájem všech evropských kapitalistických států uplatňovat atlantickou vojenskou alianci a spojení s USA, neboť ani společné prostředky západní Evropy nestačí k dosažení vojenské rovnováhy s evropskými socialistickými státy. Vojenská přítomnost Spojených států amerických na evropském kontinentě je žádoucí pro účinnost a spolehlivost NATO.

Tyto názory vlády NSR vysvětlují její ochotu vyjít maximálně vstříc spojencům (zejména USA a VB) při jednáních o částečné úhradě pobytu spojeneckých vojsk na území západního Německa. „Bílá kniha“ zdůrazňuje jako jeden z principů koncepce obrany „mezinárodní smíšenou přítomnost“ ozbrojených sil na území NSR jako výraz nedělitelnosti aliance, aby potenciální protivník, tj. armády států Varšavské smlouvy, se od počátku případného ozbrojeného konfliktu střetly se všemi členskými armádami Severoatlantického paktu na válčišti.

Nynější západoněmecká vláda, stejně jako její předchůdkyně, trvá na maximálním rozšíření a prohloubení integrace koaličních sil. V míru jde o společnou strukturu velení s mnohanárodními velitelskými až do stupně skupin armád a taktických leteckých velitelství, o společné operační plánování a o pravidelnou součinnost v operační a bojové přípravě

štábů a vojsk. V případě války — a pokud jde o PVO částečně již v míru — je cílem integrace společné operační velení. Vzhledem ke stále rostoucímu vlivu západoněmeckých představitelů v integrovaných štábech NATO vidí vláda NSR v integraci účinný způsob, jak zvýšit svou celkovou váhu a upevnit postavení v západní koalici.

Vojenskostrategická koncepce NSR

Politické vedení NSR a vojenské velení spolkové armády přijaly koaliční strategii „pružné reakce“; nemají však plně shodné názory se všemi spojenci na její realizaci.

Všeobecně Němci zastávají názor (na rozdíl od některých jiných členských států), že udržování vojenských sil NSR a NATO vcelku, jejich vojenské přípravy nemohou být určovány danou politickou situací, danými zámysly potenciálního protivníka, nýbrž jeho vojenskými možnostmi a schopnostmi. Mír je tím víc ohrožen a rozpoutání válečného konfliktu tím pravděpodobnější, čím větší je vojenská nerovnováha dvou stran, mezi nimiž existují politické rozpory.

Podle oficiálního západoněmeckého hodnocení je všeobecná jaderná válka v Evropě v současné době nepravděpodobná. Omezenou válku v Evropě za dnešní vojenskopolitické situace pokládají oficiální dokumenty NSR rovněž za málo pravděpodobnou, její možnost však nevylučují. Západoněmecká strategie přestala operovat s nevěrohodným, dříve však velmi používaným tvrzením o nebezpečí rozpoutání agrese velkého rozsahu či omezené války proti NATO ze strany socialistických států v kterýkoli okamžik. „Bílá kniha“ konstatuje, že „pravděpodobnost vojenského nebo polovojenského střetnutí v Evropě se mění podle politického vývoje“. Za stálou pokládá možnost politického nátlaku, který je podporován vojenskými prostředky. S touto politikou „deterentu“, uskutečňovanou imperialistickými mocnostmi v čele s USA, mají socialistické státy po druhé světové válce bohaté zkušenosti.

Způsob použití ozbrojených sil NSR má vycházet ze strategie „pružné reakce“, jejíž podstatou je používat ke splnění určitých vojenskopolitických úkolů jen odpovídající kvantita a kvalita ozbrojeného násilí. Ozbrojené síly NSR se připravují k vedení všech druhů válek — od

omezené konvenční, přes omezenou jadernou až po všeobecnou termonukleární válku. Zvláštní pozornost věnují možnostem a schopnostem vést na středoevropském válčišti omezenou válku bez používání jaderných zbraní. V této otázce dochází k rozpornému stanovisku západoněmeckého velení: na jedné straně by rádo v zájmu uchránění území NSR od velkých destrukcí co nejvíce oddálilo používání jaderných zbraní (což je i v souladu s požadavky USA), na druhé straně však s poukazováním na nepříznivý poměr sil konvenčních zbraní s armádami států Varšavské smlouvy, žádá používání taktických jaderných zbraní v konfliktu co nejdříve. V oficiálních vystoupeních a publikacích se zdůrazňuje spíše zásada zdrženlivosti v používání jaderných zbraní. Např. „Bílá kniha“ říká: „Vzhledem k jadernému vyzbrojení Varšavského paktu jsou jaderné zbraně v současné době prostředkem odstrašování. Jako prostředek obrany mohou být pro svůj esklachní a ničivý účinek zasazeny jen v krajním případě, a to ještě omezeně a výběrově...“

V rozporu s tímto tvrzením však známe ze závěrů operačních cvičení západoněmecké armády a vojsk NATO, že v omezené válce ve střední Evropě přikročovaly ozbrojené síly NATO k používání operačně taktických jaderných zbraní již druhý až čtvrtý den konfliktu.

Jedním z hlavních operačních principů vedení války na středoevropském válčišti, obsažených ve vojenské strategii NATO, je tzv. „přední strategie“. Tato zásada, která se stala již v r. 1963 oficiálním operačním požadavkem NATO, předpokládá už v prvních dnech eventuelní války přenést pozemní operace na území socialistických států. Západní Německo zdůvodňuje svůj eminentní zájem na zabezpečení všech vojenských předpokladů k realizaci „přední strategie“ vojensko-geografickými důvody. Území NSR je vel-

mi mělké: od východní po západní hranici je na nejširším úseku široké 480 km, na nejužším pouhých 225 km. Ve 100 km širokém pásmu západně hranic s NDR a ČSSR žije 17,3 miliónu obyvatel, ve 200 km širokém pásmu 41,8 miliónu lidí; 5,5 miliónu z nich je zaměstnáno v průmyslu,

což představuje 69 % všech zaměstnaných v západoněmeckém průmyslu. Těchto několik údajů přesvědčivě ilustruje omezenost, obtížnost a nebezpečnost vedení pohyblivých pozemních operací do hloubky území NSR a z toho vyplývající zájem na přední strategii“.

Výstavba spolkové armády

Západoněmecká armáda je budována v souladu s požadavky a plány koalice NATO. Výstavbu ovlivňují především úkoly, které vyplývají ze strategie „pružné reakce“. Snahou západoněmeckého velení je, aby spolková armáda byla vysoce moderní, soudobá a aby svojí kvalitou se vyrovnala nebo i předčila ozbrojené síly ostatních členských států NATO. Hlavním omezením realizace všech požadavků a potřeb jsou stejně jako v jiných armádách finanční možnosti. Přes velkou ekonomickou sílu NSR nemůže západoněmecká vláda vyčlenit na vojenské výdaje tolik, kolik by bylo potřeba. Přesto však vojenský rozpočet není malý a každým rokem se zvyšuje. Tak např. v r. 1964 činily vojenské výdaje NSR 17,7 miliardy marek, v roce 1970 už 20,3 miliardy marek a pro r. 1973 jsou plánovány ve výši 22,1 miliardy marek.

K 1. 3. 1970 měla spolková armáda 467 191 vojáků — z toho v pozemním vojsku 326 674, ve vojenském letectvu 104 110 a ve vojenském námořnictvu 36 407 vojáků.

Z tohoto počtu bylo 28 222 důstojníků a generálů (23 042 z povolání a 5 180 v další službě), 124 571 poddůstojníků (31 218 z povolání a 93 353 v další službě) a 314 398 mužstva (81 575 dělesloužících a 232 823 základní služby). Z těchto čísel vyplývá, že asi polovinu početního stavu západoněmecké armády tvoří vojáci z povolání a v další službě a druhou polovinu tvoří vojáci základní služby.

K témuž datu spolková armáda zaměstnávala 171 068 občanských pracovníků.

Vedle toho má NSR asi 1,6 miliónu cvičených záložníků.

Pro spojenecká velitelství NATO jsou vyčleněny tyto síly:

- 12 divizí pozemního vojska, které mají v současné době 33 brigád a jsou uskupeny do 3 armádních sborů,

- 14 stíhacích bombardovacích letek, 8 průzkumných letek, 4 skupiny řízených střel PERSHING, síly PVO (4 stíhací letky, 24 baterií NIKE HERCULES, 36 baterií HAWK),

- několik desítek jednotek vojenského námořnictva.

Pod národním velením jsou síly teritoriální obrany, v době míru sice nepočetné, avšak neobyčejně významné svou funkcí — výcvik branců, přecvičování záložníků, zabezpečování mobilizačního rozvinutí.

Ozbrojené síly NSR se připravují k vedení různých druhů válek. Možné je jejich použití i k plnění vnitřních úkolů státu a jsou budovány také jako stimulační faktor v rámci „východní politiky“, kterou uskutečňuje Brandtova vláda.

Armáda se neustále zkvalitňuje na základě dodávek moderní bojové techniky, kterou vyrábějí stále ve větším rozsahu západoněmecké firmy. V současné době kryje západoněmecký zbrojní průmysl již minimálně 3/4 všech zakázek pro spolkovou armádu.

Výstavba armády probíhá na začátku sedmdesátých let uprostřed dalekosáhlé reformy, která se týká jak celkového branného systému, tak struktury a funkční náplně nejvyššího velení i všech tří složek ozbrojených sil NSR, především pozemního vojska.

Reforma branného systému má mimo jiné skončit s nespravedlností při povolávání branců, má zvýšit přitažlivost služby vojáků z povolání a dělesloužících vojáků a tím pomoci odstranit citelný nedostatek důstojníků a poddůstojníků. Má kromě toho i zásadní význam pro zvýšení ideologické úrovně armády. Výsledkem nového branného systému má být jak zvýšený zájem o vojenskou službu, tak i lepší poměr veřejnosti k armádě.

Pravomoc řídících orgánů spolkové armády byla změněna v tom smyslu, že generální inspektor odpovídá za celkovou koncepci a realizaci vojenské obrany, zatímco inspektoři ozbrojených složek se podílejí na celkové koncepci obrany a mají plnou odpovědnost za bojovou připravenost svých složek. Řídící štáb spolkové armády spolu s řídícími štáby ozbrojených složek dostávají tak charakter generálního štábu.

V **pozemním vojsku** byla zahájena přestavba řídících orgánů, reorganizace struktury vyšších svazků, dochází ke změnám v organizaci svazků a teritoriální obrany.

Došlo ke sloučení řídicích orgánů teritoriální obrany a pravidelného pozemního vojska. Velitelství teritoriální obrany bylo zrušeno a síly teritoriální obrany byly podřízeny inspektorátu pozemního vojska. To má jednak odstranit neefektivní duplicitu, jednak zabezpečit pod jedním velením výcvik branců, jejich zařazování do bojových jednotek, přecvičování záložníků, mobilizační rozvinování pozemního vojska.

Reorganizační změny v pozemním vojsku mají zvýšit bezpodstatného růstu počtů a výzbroje bojové možnosti této složky ozbrojených sil. Velení vychází z požadavků tzv. „přední strategie“ a z konkrétních představ o potřebách pozemních svazků na jednotlivých směrech středoevropského válčiště. Posiluje se především uskupení prvního sledu na berlínském a lipském směru³⁾ (3/4 tanků západoněmecké armády jsou uskupeny na těchto směrech) a vytvářejí se tak předpoklady k vedení překvapivých útočných operací spolu s ostatními armádami NATO. Je směšné, jestliže v konfrontaci s těmito fakty „Bílá kniha“ na četných místech chce dokazovat vyložené obranné uskupení ozbrojených sil NSR.

Další důležitou změnou v rámci pozemního vojska je výstavba třetí vzdušné výsadkové brigády u 1 vvd, takže v případě války můžeme počítat s přidělením po jedné brigádě každému sboru.

V souladu s operačními potřebami byly uskutečněny nebo se předpokládají reorganizace některých divízi, a to 10 md na 10 td, 12 td na 12 md, 2 a 4 md na 2 a 4 mod. Mají se budovat další sborové jednotky.⁴⁾

Významným rozhodnutím je odstupňované naplnění svazků a útvarů tak, aby byl co nejsilnější první operační sled. Bojové svazky a útvary byly posíleny a mají být udržovány na 85 % stavech (doposud 75 — 80 %), divizní útvary na 72 % a sborové útvary na 45 % válečných stavů.

Současně s reorganizací pozemního vojska probíhá výstavba sil teritoriální obrany. Ze šesti plánovaných velitelství domobrany byly dosud vybudovány tři. Hodnota velitelství a jednotek domobrany je v míru na úrovni motorizované brigády, za války až na úrovni divize. Za války by síly teritoriální obrany zodpovídaly — ze všestranné zabezpečení teritoria, aby svazky států NATO mohly být používány výhradně k operacím na frontě,

— za kádrové a materiální zabezpečení armády NSR,
— za zdravotnické zabezpečení na teritoriu.

Tyto síly by tedy byly používány převážně k bojové činnosti na teritoriu, nevylučuje se však ani jejich zasazení k podpoře či k posílení pravidelných sil.

Důležitou součástí organizačních změn ve spolkové armádě je příprava co nejúčelnějšího a co neefektivnějšího mobilizačního systému. Podle „Bílé knihy 1970“ má být lépe sladěný systém povolávání s mobilizačním systémem. To má zabezpečit, aby záložníci prvních 10 let po skončení základní služby v případě mobilizace byly začleňováni opět do svých původních jednotek. Vzhledem k přebytku záložníků pro potřeby armády v případě války rozhodla spolková vláda zařazovat pro armádu záložní příslušníky mužstva jen do 35 let a záložní poddůstojníky jen do 45 let jejich věku. Se staršími záložníky se počítá jen pro civilní obranu.

Cílem modernizace vyzbrojování pozemního vojska je zvýšit pohyblivost a palebnou sílu vojsk. Západoněmecká armáda má ve výzbroji převážně tank LEOPARD (u 1 a 3. armádního sboru) a částečně tank M-48 (u 2. armádního sboru). Nejméně do poloviny sedmdesátých let bude pokračovat přezbrojování tankem LEOPARD nebo jeho modernizovanou obměnou LEOPARD 2. Dosavadní typy obrněných transportérů HS 30 a M 113 má nahradit postupně — nejprve u 1. a 3. armádního sboru — moderní transportér typu MARDER, jenž je velmi pohyblivý, umožňuje vést boj z vozidla i rychlé vysazení osádky k boji mimo vozidlo.

Ke zvýšení pohyblivosti se předpokládá od r. 1972 postupně zavádět do sborových leteckých praporů střední dopravní vrtulníky CH 53. Divizní letecké prapory se přezbrojují lehkými dopravními vrtulníky BELL UH-1D.

Palebnou sílu mechanizovaných i motorizovaných jednotek mají zvýšit dodávky samohybných minometů 120 mm na podvozku M 113. Do divizních dělostřeleckých pluků jsou zaváděny 36hlavňové rakety 110 mm.

Z prostředků jaderného napadení má pozemní vojsko ve výzbroji kanóny 175 mm, houfnice 155 a 203 mm, dělostřelecké rakety HONEST JOHN a řízené střely SERGEANT.

Výstavba vojenského letectva NSR se musela rovněž přizpůsobit požadavkům strategie „pružné reakce“. Dříve byl kladen jednoznačný důraz na jadernou kapacitu západoněmeckého letectva. Nová

³⁾ Do složení 1 as byla včleněna 7 md od 3 as a byl vybudován sborový tankový pluk (120 tanků). Do složení 3 as byla včleněna 12 td od 2 as a buduje se sborový tankový pluk.

⁴⁾ V tomto článku nelze pro nedostatek místa vypočítávat všechny konkrétní změny.

koncepce zdůrazňuje, vedle uchování schopností pro jadernou válku, zvýšení možnosti konvenční podpory pozemních vojsk, průzkumu a významu protivzdušné obrany. Proto také vojenské letectvo prochází reorganizací. Už v r. 1968 došlo k organizačním změnám až do stupně divize a k vytvoření velitelství dopravního letectva. Řídící štáb vojenského letectva a Správa letectva jsou v reorganizaci. Vytváří se Velitelství úderného letectva a PVO, kterému budou podřízeny všechny bojové letecké divize. Vedle toho bude vytvořeno Podpůrné letecké velitelství k zabezpečení všech materiálně technických potřeb. Ruší se velitelství JIH a SEVER.

Hlavním cílem organizace západoněmeckého vojenského letectva je vytvoření národních řídicích orgánů, jež by mohly zabezpečit za využití elektronkové techniky kvalitní řízení, jednotu operační a výcvikové složky, součinnosti taktického letectva s protivzdušnou obranou a další úkoly.

Výzbroj vojenského letectva NSR tvoří v současné době zejména bojové letouny F-104G, G-91, dopravní letouny NORATLAS a TRANSALL, protiletadlové řízené střely NIKE a HAWK. V sestavě vojenského letectva jsou i útvary operačních řízených střel PERSHING.

Pokud jde o perspektivní výzbroj západoněmeckého letectva, velení rozhodlo nepokoušet se krýt všechny budoucí úkoly

letectva jednotným typem letounu. Takové tendence k absolutizaci víceúčelové letecké techniky byly v západním Německu velmi živé.

Pro průzkum bylo v USA objednáno 88 letounů typu RF-4E PHANTOM.

Pro podporu pozemních vojsk se počítá s bojovým letounem MRCA, vyvíjeným ve spolupráci s Velkou Británií a Itálií. Tento letoun má od druhé poloviny sedmdesátých let postupně nahrazovat letouny F-104G a G-91. Vzhledem k vysokým cenám letounů MRCA, které během vývoje podstatně stouply, nelze počítat s tak velkým rozsahem nákupu, jak se původně předpokládalo (420 místo 800). Letouny F-104G budou zřejmě létat ještě v osmdesátých letech a budou nahrazovány zčásti i jinými letouny, lacinějšími než MRCA.

Významnou součástí modernizace letecké techniky je již zahájené přezbrojování řízených střel PERSHING novějšími, několikanásobně výkonnějšími typy téže zbraně.

Hlavními úkoly vojenského námořnictva NSR je chránit námořní křídla NSR, přispívat k ovládnutí baltických úžin, operovat v Baltickém moři a působit částečně i v Severním moři.

Výstavba se orientuje na menší plavidla vyzbrojená raketovými zbraněmi a na modernější ponorky a námořní letouny.

Východiskem současné zahraničně politické aktivity německého imperialismu, jehož mluvčím je dnes Brandtova západoněmecká vláda jsou úvahy o mocenské rovnováze v nynějším rozděleném světě. Tato vláda NSR měla odvahu odhodit některé ztrnulé a překonané představy, zrušila svou taktiku a hledá nové cesty k realizaci nezměnných imperialistických cílů

Vojenská politika Brandtova kabinetu navazuje na politiku předchozích vlád a plně zachovává principy, kterými se řídila výstavba ozbrojených sil NSR v posledních 15 letech. Svědčí o tom mimo jiné i ta skutečnost, že „Bílou knihu 1970“ přijala opozice bez námitek.

Západoněmeckým politickým a vojenským vůdcům jde hlavně o to, aby spolková armáda při co nejefektivnějším vynakládání finančních a materiálních prostředků, při maximálním hospodaření s kádry, při využití všech progresivních metod plánování a řízení stala se ještě účinnějším mocenským nástrojem.

Vojenské přípravy západního Německa pokračují tedy na začátku sedmdesátých let plných tempem a nemůžeme propadat iluzím, že tomu tak nebude i nadále. Pozitivní a nadějně prvky v západoněmecké zahraniční politice, které se projevily uzavřením smlouvy s SSSR a které se mohou projevit i ve vztazích k dalším socialistickým státům, vítáme. V žádném případě je však nesmíme přeceňovat a automaticky promítat do vojenské oblasti. Pro nás vojáky nadále platí — s maximální bdělostí sledovat vojenské přípravy západního Německa a ve spolupráci se spojenci Varšavské smlouvy zabezpečovat odpovídající protiopatření k obraně své vlasti a celého socialistického tábora.

ZKUŠENOSTI

PRAXE

Náčelník operačního oddělení a soudobé požadavky

(VM 7/1970)

Podplukovník ing. Břetislav Janík, CSc. rozebral některé problémy, které souvisejí s postavením a úlohou náčelníka operačního oddělení a svazku. Přináší řadu námětů zejména tam, kde autor uvažuje o perspektivách materiálního vybavení štábů, dále pak v té části, kde rozebírá nedostatky současného stavu a dospívá k závěru o jejich možném odstranění.

Přichází též k závěru, aby náčelníku operačního oddělení bylo přiznáno postavení „zástupce náčelníka štábu“ pro oblast plánování. Podle názoru autora je totiž řada povinností, které náčelník operačního oddělení plní i když přesahují rámec jeho možností a patří do kompetence velitele nebo náčelníka štábu. Je to např. řízení a koordinace činností štábu, řešení součinnostních otázek s náčelníky druhů vojsk a služeb, odpovědnost za součinnost ve štábu apod. To všechno vede pak k rozporu mezi vztahy podřízenosti a funkčními povinnostmi náčelníka operačního oddělení. Právě to byl jistě jeden z důležitých důvodů, který vedl autora k uvedenému návrhu.

Pokud některé materiály ukládají náčelníkovi operačního oddělení povinnost řídit a koordinovat činnost štábu jako celku a odpovědnost za součinnost štábu mezi odděleními, je toto ustanovení pochybené. Jsem přesvědčen, že tyto povinnosti přísluší výhradně a jedině náčelníkovi štábu a nelze je přenášet na jiného funkcionáře, byť by to byl i náčelník operačního oddělení.

Autor dále konstatuje, že náčelník operačního oddělení narušuje v nepřítomnosti náčelníka štábu, kdy ho zastupuje, základní principy a zásady velení, protože musí velet těm, kteří mu nejsou podřízeni. Tento závěr však není zcela správný. Současné metodiky práce štábů pro práci v poli přímo ukládají náčelníku operačního oddělení povinnost zastupovat náčelníka štábu v jeho nepřítomnosti. To samozřejmě náčelníci druhů vojsk a služeb respektují, protože metodika práce je pro ně závazná. Tato praxe je běžná, proto není nutné náčelníka operačního oddělení „povyšovat“ do funkce zástupce náčelníka štábu. Rovněž nevidím v této ustálené zvyklosti narušování principů velení, jak uvádí autor.

Pro ilustraci porušení principů velení uvádí autor činnost při plánování použití jaderných zbraní a uvádí: „Návrh na rozdělení a možné použití zbraní

hromadného ničení podle těchto „metodik“ (tj. metodik práce štábů) zpracovává skupina ve složení náčelník operačního oddělení, náčelníci nebo zástupci náčelníků zpravodajského oddělení, oddělení raketového vojska a dělostřelectva, chemického oddělení a letecké operační skupiny. Návrh pak předkládá náčelník operačního oddělení veliteli armády.“ V dalším autor rozebírá nevýhody tohoto způsobu práce a dochází k závěru „nevytvářet zvláštní skupinu z náčelníků nebo zástupců hlavních oddělení štábu armády, ale centralizovat řízení veškerých palebných prostředků v jedné ruce, nejlépe u náčelníka raketových vojsk a dělostřelectva a jeho učinit odpovědným za navrhování jaderných úderů na zjištěné cíle a jejich realizaci“.

S tímto závěrem nemohu souhlasit. Jde o problematiku typicky vševojskovou a není proto vhodné, řídil-li ji náčelník druhu vojska. *To by bylo narušení principů velení.*

K běžné praxi v činnosti skupiny, která připravuje návrh na možné rozdělení a použití jaderných zbraní chci poznamenat. Skupina by měla pracovat za osobního řízení náčelníka štábu a při osobní účasti zainteresovaných náčelníků (RVD, zpravodajské, chemické oddělení a LOS). Dosavadní praxe je jiná, jak ukazuje řada velitelsko-štabních cvičení. První návrh připravuje zpravidla skupina složená jen z podřízených pracovníků příslušných oddělení, v nejlepším případě za vedení náčelníka operačního oddělení nebo jeho zástupce. Tato skutečnost vyplývá ze dvou důvodů. Za prvé proto, že náčelníci usměrňují v této době u svých oddělení odborné problémy a kromě náčelníka RVD zatím o způsobu použití jaderných zbraní uvažují jen málo nebo vůbec ne. Za druhé proto, že odborná erudice mnohých vedoucích funkcionářů nedosahuje v problematice plánování jaderných úderů a využití těchto zbraní úrovně podřízených pracovníků štábů. Ti se těmito problémy zabývají denně a mají hluboké znalosti, potřebné ke správným úvahám a závěrům. (Tento závěr jistě nebude obecně platný pro všechny štáby.) K osobní účasti náčelníků druhů vojsk (oddělení) dochází většinou až ve druhé fázi, kdy připravený návrh zpravidla bez podstatnějších zásahů schválí.

Pokud zůstane vžitá praxe a ve štábech armád nebudou zrušeny skupiny, které připravují návrh na rozdělení a použití jaderných zbraní, je žádoucí dosáhnout toho, aby zainteresované náčelníky řídil osobně náčelník štábu. Bez přípravy tohoto návrhu a jeho schválení nemůže štáb odpovědně připravovat rozhodnutí. Jestliže náčelník štábu má podle platných předpisů řešit jen zásadní otázky, pak určitě důležitější v této fázi neexistuje. Nebudou-li tedy zmíněné skupiny zrušeny, nejsou ani důvody, které by vyžadovaly změnu v postavení náčelníka operačního oddělení. Jde jen o to ve štábech prosadit osobní účast náčelníka štábu a náčelníků příslušných oddělení na plánování rozdělení a použití jaderných zbraní již od počátku této činnosti. Je pravda, že tomu tak ještě není, ale nemůžeme se s tímto stavem spokojit a ponechat jej beze změny.

Autor dále konstatuje, že náčelník operačního oddělení by měl „... se podílet na prosazování, konkretizaci a rozpracování v odborných otázkách zámyslu velitele a jeho myšlenek, měl by se stát i poradcem velitele a náčelníka štábu.“ Nerozumím dobře, co má na mysli autor pojmem „odborné otázky“. Pokud jde o odbornou problematiku druhů vojsk, není toto konstatování v souladu s tím, co uvádí několik odstavců předtím, že „... je neudržitelné, aby formy a způsoby použití druhů vojsk a služeb řídil někdo jiný, než odborný náčelník, který ... musí nést za řízení svého úseku také plnou zodpovědnost“.

Pokud má autor na mysli odbornou problematiku operačního oddělení v celé její šíři, je to hlavní povinnost náčelníka operačního oddělení.

Z vlastní praxe i z poznatků z různých cvičení vím, že nebyl štáb, kde by velitel či náčelník štábu nevyžadoval názor a návrh na řešení od náčelníka operačního oddělení. Velitel i náčelník štábu k jeho názorům přihlíží a domnívám se, že dnes je náčelník operačního oddělení „poradcem velitele i náčelníka štábu“.

Právo, aby náčelník operačního oddělení mohl vyžadovat spolupráci specialistů při zpracování vševojskových dokumentů nemusíme znovu někde zdůrazňovat změnou názvu jeho funkce. Odborné řády tuto povinnost druhům vojsk přímo ukládají. Tak např. „Bojový řád dělostřelectva ČSLA“ ve stati „Velení raketovému vojsku a dělostřelectvu“ v článku 12 uvádí: „Oddělení dělostřelectva divize ... současně plní rozkazy vševojskového štábu ...“. Analogické úkoly lze najít rovněž v dalších článcích citovaného předpisu a v předpisech jiných druhů vojsk.

Závěrem chci zdůraznit, že jsem jiného názoru než autor pokud jde o úpravu postavení náčelníka operačního oddělení ve štábu. Jsem přesvědčen, že současná situace poskytuje tomuto funkcionáři dostatek možností vyrovnat se s řadou povinností, které má, aniž by mu funkce „zástupce náčelníka štábu“ byla přiznána. Jde v podstatě o to, aby náčelník operačního oddělení nemusel plnit povinnosti jiných funkcionářů, zejména velitele a náčelníka štábu.

Práva i povinnosti, které autor v závěru svého příspěvku shrnuje, může náčelník operačního oddělení plnit i v současných podmínkách. Jsem toho názoru, že odpovědnost za koordinaci chodu služby ve štábu by měl odpovídat náčelník štábu a nikoli náčelník operačního oddělení.

СОДЕРЖАНИЕ

Генерал-майор Эвжен Благут

50 лет Коммунистической партии Чехословакии и задачи Чехословацкой Народной Армии	3
--	----------

В статье оценивается значение 50-ой годовщины основания Коммунистической партии Чехословакии и определяются основные задачи Чехословацкой Народной Армии в настоящем учебном году. Внимание уделяется укреплению сознательной дисциплины и главным образом проблемам целеустремленного развития и укрепления активности и инициативы путем социалистического соревнования.

Кандидат военных наук, доцент, генерал-майор Вацлав Матичка

Военная стратегия и стратегическое мышление	10
--	-----------

Автор объясняет военную стратегию Запада с точки зрения социалистической военной науки. В целях более глубокого понимания возможностей стратегии и стратегического мышления применяет марксистско-ленинские методы и оценивает их в отдельных исторических периодах до настоящего времени.

Подполковник Ладислав Кроупа

Воспитательное влияние тактики на формирование моральнобоевых свойств	16
--	-----------

Статья содержит взгляды на учебно-воспитательный процесс с точки зрения целустремленного формирования моральнобоевых качеств слушателей - будущих командиров. С точки зрения содержания предмета общей тактики показывает основные принципы, методы, формы и средства воспитания.

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Полковник Франтишек Геррман

Характер современной войны	21
---	-----------

Автор обсуждает вопросы характера современной войны и возможных способов ее развязания, главным образом с военно-технической точки зрения. Учитывая это он анализирует развитие взглядов на Западе и у нас и характеризует три периода стратегической операции на театре военных действий.

Подполковник Йосеф Шебеста

Оперативная группа - важный элемент управления	27
---	-----------

Автор решает некоторые формы и содержание управления в период приведения штабов и войск в боевую готовность. Обращает внимание на проблемы оперативных общевойсковых армий и дивизий, их состав, методику работы и оснащения.

Подполковник Йиржи Кржижек

Обеспечение боевых действий	31
--	-----------

В статье объясняется содержание понятия „обеспечение боевых действий“ в находящихся в силе уставах в различии от раньше употребляемого понятия „боевое обеспечение“. Рассматривается цель и содержание обеспечения боевых действий и отдельных его элементов.

Подполковник Йиржи Ярош, подполковник Йиржи Баьер	
Оценка боеспособности путем использования вычислительной техники	36
Авторы показывают возможность использования в армии вычислительной техники также и в области оценки боеспособности войск. Они кратко оценивают настоящее состояние, представляют требования в области учета боеспособности у разработки оперативных документов о подготовленности к выполнению задач при объявлении боевой тревоги и непосредственно после ее объявления, рассматривают критерии оценки и способ обработки информации при помощи вычислительной техники. В заключении приводятся конкретные примеры.	
Подполковник Ярослав Юга	
Участие начальника артиллерии в отработке замысла на применение ядерного оружия	41
Автор рассматривает основы, необходимые для объективных предложений начальника артиллерии, подчеркивает необходимое тесное взаимодействие со всеми отделами штаба дивизии, знания о противнике, его замысле и конкретных данных обстановки и объектах и возможностях своих ядерных ударов.	
Полковник Владимир Годьбодь	
Инженерное обеспечение преодоления ядерных заграждений	47
Автор продолжает серию раньше на страницах журнала „Военная мысль“ опубликованных статей по вышеуказанной проблематике. Имеющиеся взгляды расширяет знаниями, приобретенными из польской военной печати и подходящим способом дополняет положения новых уставов. В заключении рекомендует приятие новой организационной структуры инженерных подразделений и разработку методики обучения подразделений в обнаруживании и преодолении ядерных заграждений.	
Подполковник Владимир Пацовски	
Новые взгляды на тыловое обеспечение фронтовой авиации	53
Автор приводит некоторые свои взгляды на решение вопросов полевой системы снабжения фронтовой авиации. Предлагает новую концепцию, основанную на принятии ответственности за снабжение авиаимуществом класса 03 в полевых условиях тылом фронта в отношении к воздушной и общевойсковым армиям, войсковой авиации с тылом воздушной армии за ее снабжение во всей совокупности. В связи с тем предлагает и некоторые изменения в организационной структуре фронта и воздушной армии.	
ИНФОРМАЦИЯ	
Артиллерийское наступление	61
На основе опыта учений с войсками и военных игр, анализа оперативно-стратегических концепций вероятного противника показывается, что сухопутным войскам в будущей войне часто придется прорывать оборону с применением только обычного оружия. Тем самым в статье обосновывается артиллерийское наступление в качестве единственного способа боевого применения артиллерии в наступательной операции, рассматривается содержание артиллерийского наступления в изменившихся условиях по сравнению с операциями Великой Отечественной войны, возможности создания требуемой плотности артиллерии и принципы планирования артиллерийского наступления.	
Развитие боевых средств в послевоенном периоде	67
В статье приведены некоторые взгляды Маршала СССР товарища М. Захарова относительно военно-экономической мощи государства, развития ракетного оружия в Вооруженных Силах СССР, роли танковых войск, артиллерии и фронтовой авиации в современных операциях, а также войсковой противовоздушной обороны. В заключении показывается необходимость повышения требований предъявляемых к средствам управления.	

Полковник Вацлав Сметана

Военная политика ФРГ в начале семидесятых годов

73

На основе анализа двух западногерманских публикаций автор отвечает на некоторые проблемы военной политики ФРГ, особенно с точки зрения заключения договора между СССР и ФРГ. Выводит основные принципы западногерманской военной политики: участие в коалиции, интеграцию, военно-стратегическую концепцию „гибкой реакции“, строительство Бундесвера. В заключении автор подчеркивает значение сотрудничества СССР с союзниками, странами-участницами Варшавского Договора с целью обеспечения обороны всего социалистического лагеря.

ОПЫТ - ПРАКТИКА

Подполковник Йиржи Ярош

Начальник оперативного отдела и предъявляемые к нему современные требования

80

Автор ведет дискуссию с автором опубликованной в № 7/70 г. настоящего журнала статьи (подполковник Яник) по некоторым проблемам, связанным с местом и ролью начальника оперативного отдела объединения и соединения. На основе собственной практики и опыта разного вида учений приступает к их разнообразному решению.

Vydává ministerstvo národní obrany ve vydavatelství MAGNET, n. p.
Praha 1, Vladislavova 26.

Vychází v Redakci vojenských odborných časopisů, šéfredaktor plukovník ing. Branislav RAPOŠ, tel. 2191/2293, zástupce plukovník ing. Jindřich MALINA, tel. 2191/2611.

Administrace Praha 1, Vladislavova 26, tel. 261551—7, 260651—9.

Vychází 10X ročně.

Rozesílána podle zvláštního rozdělovníku.

Tiskne Naše vojsko, závod 01 Praha.

Redakce (tel. 2191/2611; 261551—7 l. 380). Plukovník ing. Jindřich Malina (vedoucí redaktor), podplukovník ing. Vladimír Grubner, podplukovník Josef Hekl, Soňa Šimandlová (technická redaktorka).

Redakční rada: generálmajor PhDr. Antonín BRABEC, podplukovník ing. Ladislav ČECH, podplukovník ing. Miloš DOLEŽAL, podplukovník ing. Otakar GARA, plukovník gšt. ing. Zdeněk HAVALA, plukovník ing. Bohuslav HAVLÍČEK, plukovník gšt. ing. Jaromír JASEK, podplukovník ing. Jaromír LANK, generálmajor doc. ing. Václav MATICKÁ, CSc., podplukovník PhDr. Alois MICHŇÁK, CSc., plukovník gšt. ing. Jiří NEČAS, podplukovník ing. Jan PAPÍK, plukovník PhDr. ing. Václav SMETANA, plukovník gšt. ing. Miloš SVOBODA, plukovník gšt. ing. PhDr. Josef VAVŘÍNEK, plukovník ing. Jaroslav VOLEK, CSc., plukovník ing. Jaromír VYHNANOVSKÝ, plukovník ing. Jiří ZELENKA.

Ročník XXI. Toto číslo vyšlo v únoru 1971.